

ZUURSTOF VOOR DE BIJZONDERE JEUGDZORG

Deskundigheidsbevordering van begeleiders
in de Bijzondere Jeugdzorg in Vlaanderen

Februari 2013

Colofon

Redactie

Min Berghmans
Peter Casteur
Margot Cloet
Jozef Corveleyn
Els Dumortier
Hans Grietens
Stefaan Pleysier
Rudi Roose
Wim Tael
Eddy Van den hove
Nicole Vettenburg

Coördinatie

Stéphanie De Smet
Betty Mutton

Grafische vormgeving

Raf Berckmans
Greet Leynen

Eindredactie

Stéphanie De Smet
Greet Leynen

Fotografie

Koen Broos
Sandy Carter
e.a.

**Met dank aan alle deelnemende organisaties, de deelnemers aan de rondetafel,
de leden van de jury en de werkgroep (zie p.132)**

V.U.

Hilde Talloen - Cera CVBA - Philipssite 5 bus 10 - 3000 Leuven
Ondernemingsnummer: RPR Leuven BTW BE 0403.581.960

U kunt deze uitgave downloaden via www.cera.be

Facebookpagina Cera:

<http://www.facebook.com/pages/Cera-investeert-in-maatschappelijke-projecten>

Februari/2013

Inhoudsopgave

Colofon	p. 2
Inhoudsopgave	p. 3
Voorwoord van Cera: Deskundigheidsbevordering als blijvend en duurzaam proces	p. 4
Voorwoord van de Kinderrechtencommissaris: Zuurstof voor de Bijzondere Jeugdzorg	p. 5
Het bevorderen en ondersteunen van herstelgericht werken als antwoord op conflicten in voorzieningen van de Bijzondere Jeugdzorg <i>Vzw ALBA - Herent</i>	p. 6
Iedereen in beeld <i>Vzw Steunpunt Jeugdhulp - Brussel</i>	p. 19
Introductie in de Videohometraining <i>Vzw De Meerkant - Brugge</i>	p. 32
UitStap-Begeleiding (USB) 'De Limiet' <i>Vzw Nieuwland - Sint-Kruis Brugge</i>	p. 39
Een tango danst men met zes - Methodiek om de kwaliteit van de hulpverlening systematisch te verbeteren <i>Vzw De Cocon - Gent</i>	p. 52
Vormingsproject 'Flexibele en vraaggestuurde hulpverlening' <i>Vzw Jeugdzorg Emmaüs - regio Mechelen</i>	p. 65
KiHARO - Kind in Hechting en Herstel van de Affectief-Relationele Ontwikkeling <i>Vzw Steevliet - Melle</i>	p. 79
De Roma van Oost-Europa: leefsituatie, sociale integratie en participatie aan onderwijs en jeugdhulpverlening in de landen van herkomst <i>Vzw Ondersteuningsdienst Allochtonen - Antwerpen</i>	p. 96
Directieve thuisbehandeling <i>Vzw De Mee-ander - Geraardsbergen</i>	p. 105
'Help jij me verder?' - Omgaan met verlieservaringen binnen pleegzorg <i>Vzw Pleeggezinnendienst - Genk en Omgeving</i>	p. 122
Deelnemers rondetafel	p. 132
Leden van de jury	p. 132
Werkgroep	p. 132
Lijst afkortingen	p. 133

Deskundigheidsbevordering als blijvend en duurzaam proces

Cera is een coöperatie van zo'n 420.000 vennoten en investeert samen met hen op financieel en maatschappelijk vlak. Voor deze tweede opdracht kiest Cera voor maatschappelijke projecten die voldoen aan reële behoeften die duurzame effecten bereiken, voor de samenleving in haar geheel en voor de vennoten in het bijzonder.

Cera is met haar maatschappelijke projectwerking actief op zeven domeinen: armoedebestrijding en sociale inclusie, coöperatief ondernemen, zorg in de samenleving, land- en tuinbouw en een duurzame ontwikkeling, kunst en cultuur, lokale initiatieven in onderwijs en jeugdwerk en samen microfinancieren en microverzekeren in het zuiden via BRS.

In het domein zorg in de samenleving besteedt Cera specifieke aandacht aan de doelgroep jongeren uit de Bijzondere Jeugdzorg.

Waar liggen de noden en behoeften in de Bijzondere Jeugdzorg, waar bevinden zich de knelpunten en hoe moet Cera zich de komende jaren oriënteren om hier aan tegemoet te komen? Deze vragen stonden centraal op een rondetafel met sleutelfiguren uit de Bijzondere Jeugdzorg, onder voorzitterschap van Prof. Dr. Lode Walgrave in 2010. De feedback van de aanwezigen liet Cera toe een aantal prioriteiten af te lijnen voor de toekomst.

En zo kregen erkende en gesubsidieerde voorzieningen uit de Bijzondere Jeugdzorg de kans om in 2010 in te tekenen op de projectoproep 'Deskundigheidsbevordering van begeleiders in de Bijzondere Jeugdzorg'.

Een strenge, maar rechtvaardige jury, onder voorzitterschap van Vlaams Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen, selecteerde tien Vlaamse voorzieningen die in 2011-2012 hun project realiseerden, vanuit de overtuiging dat de kwaliteit van zorg grotendeels afhangt van de deskundigheid van de begeleiders.

We vroegen de projecten na afloop om hun expertise te delen. In voorliggende reader delen ze elk hun ervaringen en aanpak ter inspiratie van collega-voorzieningen in de sector. Het geheel wordt doorspekt met duidingsteksten van experts in de materie, die de lokale projecten bekijken vanuit een helikopterperspectief.

Als coöperatie gelooft Cera in de kracht van samenwerking. Deze reader is hier opnieuw een mooi voorbeeld van. Deze kon enkel tot stand komen dankzij de inspanningen van velen: de deelnemers aan de rondetafel, de jury, de tien projecten, een werkgroep die de inhoud van de documenten mee bepaalde en de experts suggereerde, de experts zelf ...

Een voorwoord zou geen voorwoord zijn, mochten we er geen gebruik van maken om iedereen hiervoor nog eens oprecht te danken.

We wensen u veel leesplezier en inspiratie.

Stéphanie De Smet
Programmacoördinator Cera

Zuurstof voor de Bijzondere Jeugdzorg

Eind november 2010 selecteerde een jury uit 51 voorstellen 10 pilootprojecten die, onder impuls van Cera, in 2011-2012 speciale aandacht konden besteden aan deskundigheidsbevordering van begeleiders in de Bijzondere Jeugdzorg in Vlaanderen. De jury koos voor een rijk palet aan initiatieven en thema's.

Van methodieken rond herstelgericht werken, over het versterken van interculturele bemiddelaars, tot bijzondere ondersteuningsvormen naar het begeleid zelfstandig wonen van minderjarigen. De 10 pilootprojecten komen in deze bijdrage uitgebreid aan bod. Niet alleen de inhoud van het project krijgt daarbij aandacht, maar ook knelpunten en aandachtspunten voor verwante organisaties worden belicht.

Na elke voorstelling van het project presenteert een externe deskundige een korte reflectie bij het opzet en de betekenis van het project. Vanuit een grote betrokkenheid op wat vandaag in de Bijzondere Jeugdzorg gebeurt, maar ook van op een zekere afstand, wat interessante bespiegelingen oplevert.

Doorheen de 10 projectvoorstellingen wordt duidelijk hoe belangrijk extra ondersteuning voor deskundigheidsbevordering is. De betrokken organisaties krijgen kansen tot het creëren van meer ademruimte, de uitbouw van expertise en fundamentele reflectie. In meerdere projectvoorstellen schuift men bijvoorbeeld het belang van intervisie naar voren. Succeservaringen worden gerealiseerd wanneer elke hulpverlener zijn verantwoordelijkheid, zijn rol in het proces opneemt en wanneer ook ouders en kinderen hun rol en verantwoordelijkheid kunnen opnemen.

Elkaar kunnen interpellieren, afspraken maken over wie wat doet, vormen de sleutel tot het succes. Dit is pas mogelijk wanneer organisaties hun medewerkers voldoende rugsteun en ruggeleuning kunnen bieden. Tegelijk wordt duidelijk hoe succeservaringen verder gaan dan symptoombestrijding. Het gaat over anticiperen, analyseren en elke keer weer creatief handelen. Pasklare oplossingen bieden zelden soelaas in de jeugdzorg. Succeservaringen ontstaan daar waar hulpverleners veel luisterbereidheid aan de dag leggen en men in een open en transparante dialoog buiten de hokjes durft denken. Dit vereist een basishouding van gelijkwaardigheid en van respect voor elkaars expertise, zowel naar de cliënt en zijn context als naar hulpverleners toe. De projectvoorstellen in deze bijdrage weten in dit opzicht te inspireren. Ze reiken relevante antwoorden aan, stellen vragen en roepen tegelijk ook vragen op.

Deze bundel is veel meer dan een pure opsomming van de geselecteerde projecten. Uiteraard komen concrete methodieken en handelingsmethodes uitgebreid aan bod. Maar de lezer krijgt ook een inzicht in de actuele spanningsvelden die de hedendaagse jeugdzorg kenmerken.

Deze bundel biedt zo zuurstof aan de Bijzondere Jeugdzorg in Vlaanderen. En dat is - ook vandaag nog - bijzonder belangrijk.

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris

**Het bevorderen en ondersteunen van
herstelgericht werken als antwoord op
conflicten in voorzieningen van de
Bijzondere Jeugdzorg**

Vzw ALBA in Herent

Algemene gegevens

Initiatiefnemer van het project:

- Naam voorziening: Vzw ALBA
- Contactpersoon en functie: Riet Ysebaert, HCA-coördinator Brussel
- Adres: Brusselsesteenweg 78, 3020 Herent
- Telefoon: 02 223 73 54
- E-mail: riet.bemiddelingsburo@alba.be
- Website: www.alba.be

Situering activiteit of het doel van de voorziening:

Uit de missie: 'Vanuit het geloof in hun eigen kracht stimuleren we jongeren en hun omgeving in het bewaren, herstellen en opbouwen van positieve banden en in het opnemen van hun verantwoordelijkheid'. Concreet vertaalt ALBA dit in de organisatie van herstelbemiddeling tussen minderjarige daders en hun slachtoffers en herstelgericht groepsoverleg (Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven en Bemiddelingsburo), gemeenschapsdienst en leerprojecten (Gambas), staptochten en werkprojecten (Oikoten) en time-out (Tool).

Partnerorganisatie?

Nee

Projectomschrijving

Projecttitel:

Het bevorderen en ondersteunen van herstelgericht werken als antwoord op conflicten in voorzieningen van de Bijzondere Jeugdzorg.

Binnen welk thema situeert het project zich?

Diversiteit	
Herstel	x
Methodieken	x
Interculturalisering	
Vroegdetectie	x
Jongvolwassenheid	x

Een herstelbemiddeling is een vrijwillig aanbod, waarbij slachtoffer en dader zelf beslissen of ze al dan niet op dit aanbod willen ingaan.

Geef een uitvoerige beschrijving van het project dat met de steun van Cera wordt uitgebouwd, met aandacht voor:

- **de concrete doelstellingen**
- **de noden waaraan het project tegemoet komt**
- **het innovatieve karakter van het project**

De doelstelling van dit project is het versterken van de competentie van begeleidende teams om zelf oplossingen te vinden voor conflicten tussen jongeren onderling en tussen jongeren en begeleiders (grensoverschrijdend gedrag, pestgedrag, ... conflicten die zich uiten in het plegen van feiten die als strafbaar kunnen gekwalificeerd worden). In vele voorzieningen is de eerste reactie een sanctionerend handelen en/of wordt er begeleiding en zorg voorzien. Er is ook een derde weg om dit gedrag aan te pakken nl. deze van het herstelgericht handelen. Deze aanpak is complementair met de sanctionerende en begeleidende aanpak. Herstel richt zich hier niet op de persoon of de dader, maar op de geleden schade, de beleving van de betrokkenen en de verantwoordelijkheid van de betrokken partijen om de schade of de relatie tussen de betrokken partijen te herstellen.

Deze aanpak is waardevol, enerzijds omdat ze het aangedane leed op een rechtvaardige manier kan herstellen, dat mensen hierin hun verantwoordelijkheid kunnen nemen en anderzijds omdat het de hele context, die schade heeft ondervonden in harmonie kan brengen. We willen begeleidende teams vertrouwd maken met de theorie en praktijk van het herstelgericht werken i.c. de methodiek van bemiddeling. Hiermee willen we realiseren dat conflicten in voorzieningen tijdig en op een passende manier aangepakt worden, d.w.z. constructief en met een maximale participatie van alle betrokken partijen. Essentieel in de methodiek van bemiddeling is dat de bemiddelaar een neutrale (meerzijdig partijdige) positie inneemt. Hij maakt de communicatie tussen de betrokken partijen mogelijk, maar brengt zelf geen oplossingen aan. Hoe het herstel er precies uit ziet, wordt bepaald door de partijen zelf, die dan ook de volle verantwoordelijkheid dragen voor de uitkomst.

Een herstelbemiddeling is een vrijwillig aanbod, waarbij slachtoffer en dader zelf beslissen of ze al dan niet op dit aanbod willen ingaan. Deze participatieve basisvoorwaarden willen we binnenbrengen bij voorzieningen die meer herstelgericht willen werken. Ook de context speelt een rol in een bemiddeling. Het gepleegde feit wordt niet zelden in een bredere context gesitueerd: waarom heeft de dader dit feit gepleegd, welke contextelementen hebben dit beïnvloed (vb. rol van andere jongeren in de leefgroep, onvrede met regels en afspraken, conflict met ouders dat doorwerkt in de relatie met begeleider, ...). Wat zijn de gevolgen geweest voor het slachtoffer en voor de bredere context van vb. de leefgroep, het team, de voorziening, de directie. De directie van de voorziening wordt vaak bij het herstelgesprek betrokken, waardoor de methodiek van bemiddeling betekenis kan krijgen in de participatie van jongeren aan het beleid van de voorziening. Immers, uit het herstelgesprek kan blijken dat bepaalde structurele tekortkomingen in de voorziening mee aan de basis liggen van het conflictgedrag van jongeren.

Concreet maken we voorzieningen op drie manieren vertrouwd met het herstelgericht werken:

- Vooreerst bieden we een vormingsprogramma aan waarbij we begeleiders, opvoeders, teamverantwoordelijken vertrouwd maken met de theorie en de praktijk van de methodiek van bemiddelen en wordt er samen gezocht naar manieren om deze methodiek te implementeren in de voorziening.
- Daarnaast bestaat er op regionaal vlak een intervisiegroep waar begeleiders van verschillende voorzieningen samen nadenken over thema's als herstelgericht werken, adequaat omgaan met conflicten, de draagkracht en de pedagogische bekwaamheid van het team vergroten, wat kunnen we zelf en waar hebben we (welke) externe ondersteuning nodig (vb. time-out, externe bemiddelaar).

- Ten slotte doen we aan voorzieningen het concrete aanbod van bemiddeling in die situaties waar de voorziening nood heeft aan een externe bemiddelaar. Strikt genomen valt dit laatste buiten het kader van de Cera-oproep, maar omwille van de volledigheid en zinvolheid van dit aanbod, lijkt het ons het vermelden waard.

Momenteel wordt er door onze dienst enkel in een strikt justitiële context bemiddeld (na een formele klacht bij de politie en na doorverwijzing vanuit het parket en de jeugdrechtbank). Af en toe krijgen we de vraag van voorzieningen Bijzondere Jeugdzorg (en VAPH) om te bemiddelen in deze voorzieningen naar aanleiding van een concreet (strafbaar) feit (diefstal, geweldpleging, ernstige beschadigingen, ...). Door onmiddellijk contact op te nemen met onze bemiddelingsdienst kan de voorziening vermijden dat er een klacht moet ingediend worden bij de politie. De voorziening oordeelt soms dat het indienen van een formele klacht de pedagogische relatie met de jongere zou kunnen schaden en daarom niet wenselijk is. Sporadisch kunnen wij als organisatie op deze vragen ingaan, maar strikt genomen hebben we geen mandaat om buiten een justitiële context te bemiddelen. We worden hiervoor trouwens niet gesubsidieerd. Daarom willen we in eerste instantie de competentie om herstelgericht te werken in voorzieningen zelf binnenbrengen en versterken, zodat de nood aan een externe bemiddelaar vermindert.

Onze deelwerking Tool organiseert al 10 jaar time-outs voor jongeren uit voorzieningen van de Bijzondere Jeugdzorg (en VAPH) waarbij de begeleiding blokkeert of dreigt te blokkeren. Met deze time-outs willen we een wegzending vermijden en een voortzetting van de hulpverlening mogelijk maken. Samen met de voorzieningen zoeken we de laatste jaren naar wegen om blokkeringen van hulpverleningstrajecten te vermijden (vroegdetectie) en naar 'interventienormen' die minder ingrijpend zijn dan een time-out. In eerste instantie willen we dit doen door de competentie en de draagkracht van begeleidende teams te verhogen. Samen met de voorzieningen (concreet: in de adviesgroep van Tool) werd in dit kader al afgesproken om te onderzoeken of het introduceren van het herstelgericht denken en werken een interessante methodiek zou kunnen zijn om op een constructieve manier om te gaan met conflicten binnen de voorziening, om zo de nood aan externe interventies te verminderen.

Het project is innovatief in die zin dat er op Vlaams, Waals, nationaal of Europees vlak nauwelijks projecten bestaan, waarin er gestreefd wordt naar een herstelgerichte aanpak van conflicten in voorzieningen Bijzondere Jeugdzorg (en VAPH) en waarbij tegelijk begeleiders en directieleden competenties krijgen aangereikt om op een herstelgerichte, bemiddelende manier met conflicten om te gaan. Deze aanpak is en blijft complementair met de sanctionerende en begeleidende aanpak.

Geef aan wie de doelgroep is van het project. Maak hierbij een onderscheid tussen cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel (beschrijf kwalitatief en kwantitatief):

Aan de hand van twee vormen werd de gedachte van herstelgericht werken en een herstelgerichte aanpak van conflicten geïntroduceerd. Deze vorming werd opengesteld voor alle voorzieningen Bijzondere Jeugdzorg en enkele VAPH-voorzieningen (begeleiders, coördinatoren, ...) in Vlaams-Brabant en Brussel met een maximum van 15 deelnemers per vorming. Het individueel deelnemen aan de vorming kan ook zijn effect hebben op de hele organisatie. Door het terugkoppelen van de vorming naar het team, kan er op lange termijn een mentaliteitswijziging van collega's en beleid teweeg gebracht worden.

De deelnemers aan de driedaagse vorming in oktober en december: vzw Minor nDako, het Boy-kot (vzw Tonuso), vzw Jeugdzorg Malpertuus, vzw de Dam, vzw Sporen, OBC Espero, Groep Intro, Tool (vzw ALBA), vzw Huize Levensruimte en MPC Terbank.

Tijdens de 4 intervisiemomenten, dachten 8 begeleiders uit verschillende voorzieningen BJB en VAPH na over 'een herstelgerichte aanpak van conflicten binnen de voorziening'. Aan de hand van zelf ingebracht casussen kwamen besprekingen en uitwisseling van ervaring en van informatie rond conflicten op gang en was er een kruisbestuiving tussen de verschillende voorzieningen over het thema 'herstel en conflict'.

Deelnemende voorzieningen aan deze intervisie waren: vzw de Dam, het Boy-kot, De Wissel, obc Espero, KHLIM, vzw Sporen, onder leiding van Tool en Bemiddelingsburo.

De bemiddelingen, die door ons als externe bemiddelingsdienst werden opgenomen, waren gericht op alle partijen betrokken in het conflict. D.m.v. een participatieve benadering kreeg ieder de kans om zijn beleving van het conflict uit de doeken te doen en samen verantwoordelijkheid op te nemen in de zoektocht naar herstel (van de relatie/van de schade). Niet enkel jongeren, maar ook de hele leefgroep, begeleiders, team en directie konden (rechtstreeks of onrechtstreeks) in een bemiddeling betrokken worden.

Geef aan in welke mate het project overdraagbaar is naar andere voorzieningen:

Aan de hand van sensibilisering en bekendmaking, kan het project overdraagbaar gemaakt worden naar andere voorzieningen BJZ uit Vlaanderen en voorzieningen van het VAPH.

Op Vlaams niveau kan er op komende HCA-overlegmomenten bekeken worden hoe het project overdraagbaar is naar andere HCA-diensten van andere Vlaamse gerechtelijke arrondissementen en op welke manier we dit project structureel kunnen inbedden. De zoektocht naar bijkomende financiering is hierbij cruciaal.

Op Europees niveau proberen we samenwerkingsverbanden op touw te zetten tussen verschillende Europese landen, het Europees Forum voor herstelrecht, en de KUL, ... om het bestaande project te implementeren over de landsgrenzen heen.

Stappenplan project

Beschrijf hieronder chronologisch de timing van het project per activiteit:

	Activiteit	Timing
Nr.1	Vormingen: overleg met verschillende voorzieningen, Steunpunt Jeugdhulp en Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven, uitwerking van de vorming, uitwisseling met Steunpunt Jeugdhulp rond beide Cera-projecten.	februari - oktober 2011
	Het geven van vormingen door het hele team	oktober en december 2011
Nr.2	Intervisie: 4 X	6.4.2011 (voorbereiding) 14.4.2011 25.5.2011 15.9.2011 14.11.2011
Nr.3	Bemiddelingsdossiers + bespreking op teamvergadering	januari 2011 - december 2012
Nr.4	Brainstorm project	9.11.2011
Nr.5	Evaluatie project	21.11.2011
Nr.6	Gesprek met overheid	oktober 2012

Resultaten project

Welke resultaten hebben de verschillende activiteiten opgeleverd?

Het doel van de vormingen was het versterken van de competentie van begeleidende teams om zelf oplossingen te vinden voor conflicten tussen jongeren onderling en tussen jongeren en begeleiders. Om deze herstelgerichte aanpak te introduceren was het nodig om begeleidende teams vertrouwd te maken met de theorie en de praktijk van het herstelgericht werken, in dit geval de methodiek van bemiddeling. Bij het vormingsprogramma lag de focus op methodiektraining en uitwisseling van ervaringen, kennis en expertise tussen de deelnemers. De deelnemers werden ondergedompeld in een bad van achtergrondinformatie, theorie van de bemiddelingsmethodiek en rollenspelen aan de hand van concrete casussen, om zo voeling te krijgen met de vaardigheden van de bemiddelingsmethodiek. Om deze vaardigheden helemaal onder de knie te krijgen, was een driedaagse vorming te kort. Er wordt nagedacht om binnen 6 maanden een aantal terugkomdagen voor de geïnteresseerde deelnemers te voorzien, om na te gaan hoe begeleiders en directie de aangeleerde vaardigheden in de praktijk hebben toegepast en anderzijds om hun competenties, waar nodig, nog extra te versterken aan de hand van zelf ingebrachte casussen. Ook is er een aanbod van 'coaching', waarbij een begeleider, die een bemiddeling wil aanbieden, onze expertise en ervaring kan inschakelen.

De grootste moeilijkheid blijft of begeleiders wel 'neutraal' of 'meerzijdig partijdig' genoeg zijn om te kunnen bemiddelen? De conclusie is dat er kan worden bemiddeld, afhankelijk van het conflict en de betrokkenheid en de rol van de begeleider, die bemiddelt. Door de vorming is de idee van bemiddeling en herstelgericht werken bij sommige voorzieningen doorgesijpeld naar het beleidsniveau. Daar kan er gekeken worden hoe ze het bemiddelen, als reactie op een conflict, kunnen inbedden in het herstelgerichte sanctiebeleid, waarbij ze moeten nagaan wie wanneer en in welke conflicten kan bemiddelen. Wanneer het over strafbare feiten gaat, kan de politie ingeschakeld worden, en kan het parket of de jeugdrechtbank aanbieden om te bemiddelen. Wanneer de voorziening het conflict of de strafbare feiten uit het gerechtelijke circuit wil houden, kan ze in uitzonderlijke gevallen een beroep doen op ons (externe) Bemiddelingsburo.

De regionale intervisiegroep kwam 4 keer samen om na te denken over het thema 'hoe op een herstelgerichte manier omgaan met conflicten'. Dit gebeurde aan de hand van besprekingen vanuit concrete casussen en op basis van uitwisseling van praktijkervaring. Er werden geen verdere afspraken gemaakt om deze intervisiegroep te laten voortbestaan na het Cera-project.

Er werden bemiddelingsdossiers opgenomen door onze dienst (Bemiddelingsburo) wanneer de voorziening een externe (neutrale) bemiddelaar nodig had. Er waren 13 aanmeldingen n.a.v. strafbare feiten (beschadigingen, opzettelijke slagen en verwondingen, diefstal, ...), waarbij er in 3 conflicten klacht werd neergelegd bij de politie. In het merendeel van de dossiers werd geen klacht neergelegd. In deze dossiers kon er kort op de bal gespeeld worden, kon er snel contact opgenomen worden met de verschillende conflicterende partijen en moest er niet gewacht worden op het mandaat van de gerechtelijke instanties. In de meeste dossiers was er sprake van herstel en kon de begeleiding verder gezet worden. Door een participatieve benadering werd iedere partij, betrokken in het conflict, benaderd in de bemiddeling. Ieder kreeg de kans om zijn beleving over de feiten uit de doeken te doen, om nadien samen verantwoordelijkheid te nemen in de zoektocht naar herstel van de schade of de relatie.

Ondersteuning

Op welke ondersteuning kon het project rekenen vanuit de initiatiefnemende voorziening en eventueel vanuit de andere partners? Personeel? Leidinggevenden? Infrastructuur? Werkmiddelen? Materiaal? Begeleiding? Doelgroep? Follow up, ... ?

- Personeelskost (20 % of 1 dag/week) van bemiddelaar.
- Ondersteuning van Werkgroep 'Bemiddelen in Voorzieningen' die nadacht over de uitwerking en de (tussentijdse) evaluatie van het project. Deelnemende leden waren: Jo Jespers (directeur), Jo Dewinter (coördinator TOOL), Natalie Van Paesschen (coördinator Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven), Hans Depoortere (HCA-stafmedewerker), Riet Ysebaert (coördinator Bemiddelingsburo) en Maarten Surdiacourt, collega-bemiddelaar.
- Ondersteuning op teamniveau: regelmatige intervisiemomenten met collega-bemiddelaars n.a.v. concrete bemiddelingsdossiers, het uitwerken en geven van vormingen, het nadenken over de visie en toekomst van het project.
- Ondersteuning vanuit voorzieningen Minor Ndako en Boy-kot die mee brainstormden rond het project, samen met andere teamleden, directie, collega-bemiddelaars van Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven.
- Ondersteuning en uitwisseling van het Steunpunt Jeugdhulp, o.l.v. Lieve Balcaen.
- Uitwisseling van ervaringen met Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven rond vorming geven, uitwisseling didactisch materiaal.
- Kosteloos gebruikmaking van accommodatie en materiaal van ALBA (conferentiezaal van ALBA Brussel, beamer, IT en telefonie).
- Permanente ondersteuning van administratie, boekhouding, coördinatie en directie.

Beschrijf gedetailleerd de aard van de uitgaven voor het project met de kostprijs en de financieringsbronnen aan de hand van de verschillende activiteiten eerder opgelijst in het stappenplan hierboven:

Activiteit	Aard van de uitgave	Kostprijs (in euro)	Bedrag eigen inbreng (in euro)	Bedrag inbreng Cera (in euro)
Nr. 1	Aankoop didactisch materiaal	665,69		
Nr. 2	Kopieën en drukwerk	406,06		
Nr. 3	Andere	119,65		
Nr. 4	Personeelskost	8.833,98		
Nr. 5	Eigen inbreng		1.025,38	
	Totaal	10.025,38	1.025,38	9000

Naast de eigen financiële inbreng van 1.025,38 euro is er de niet-verrekende inbreng van accommodatie en infrastructuur, administratieve ondersteuning en de ondersteuning vanuit de boekhouding en de directie.

Evaluatie

Geef de drie belangrijkste succesfactoren van dit project aan:

- Door de vormingsdagen en intervisiemomenten hebben begeleiders kunnen proeven van de herstelgerichte aanpak van conflicten waardoor er geloof en enthousiasme voor deze aanpak werd gecreëerd, die doorsijpelde naar verschillende niveaus: collega-begeleiders, directie, jongeren in de voorziening. Het 'netwidening' effect was duidelijk zichtbaar. Er was plaats voor uitwisseling van ervaringen en men kon van elkaar leren in het (herstelgericht) omgaan met conflicten.
- De conflicterende partijen worden gerespecteerd in hun zijn, er wordt een platform voor dialoog gecreëerd waarbij iedere betrokkene zijn beleving over het conflict uit de doeken kan doen en waarbij er gestreefd wordt naar herstel van de schade of van de relatie. Zo kunnen we uitsluiting van de jongere(n) vermijden, krijgen ze een nieuwe kans, hebben ze een zeg in de afhandeling van het conflict en kunnen we de gerechtelijke weg vermijden.
- Mogelijkheid tot groei wegens interesse, geloof en nood aan dit project. We spitsten nu al toe op het competent maken van begeleiders en directieleden in het herstelgericht aanpakken van conflicten. In een later stadium kunnen we nadenken om jongeren zelf aan te spreken op hun krachten van conflictoplosser en hen competent maken in de vaardigheden van bemiddeling. Dit ligt in de lijn van het concept 'peermediation' waarbij jongeren zelf worden ingeschakeld om te gaan bemiddelen in conflicten van leeftijdsgenoten.

Geef de drie belangrijkste knelpunten van dit project aan:

- De vormingen waren te beperkt in tijd. Begeleiders het zelfvertrouwen en de capaciteiten en vaardigheden aanreiken om na 3 vormingsdagen zelf aan de slag te gaan en zelf te bemiddelen is moeilijk.
- De moeilijkheid voor begeleiders om als bemiddelaar een neutrale rol in te nemen. Essentieel is dat de bemiddelaar een neutrale persoon is, die niet betrokken is in het conflict. Vaak zijn ze toch (rechtstreeks of onrechtstreeks) betrokken partij of worden ze door de jongeren zo ervaren. We moeten nagaan hoe het beleid hierin kan tegemoet komen, vb. uitwisselingsbemiddelingen, waarbij iemand uit een voorziening gaat bemiddelen n.a.v. een conflict in een andere voorziening.
- Methodiek van bemiddeling is een verbale manier om conflicten aan te pakken. Het verder ontwikkelen van niet-verbale werkvormen (visuele, creatieve vormen zoals tekeningen, poppetjes, ...) blijft verder te exploreren en te ontwikkelen.

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om het project te implementeren?

Voor cliënten:

Vrijwilligheid is een essentiële randvoorwaarde om een bemiddeling te starten. De conflicterende partijen moeten willen deelnemen aan de bemiddeling, en zo hun verantwoordelijkheid nemen in het herstellen van de schade. Wanneer er sprake is van (lichte) dwang (instrumentalisering van bemiddeling), worden de slaagkansen van een bemiddeling gehypothekeerd. De consequenties van niet-deelname aan een bemiddeling moeten duidelijk zijn. Momenteel komen de aanvragen voor een bemiddeling altijd vanuit de voorziening. We kunnen verder inzetten op het sensibiliseren van jongeren (bv. door posters, folders ...) zodat ook zij een bemiddeling kunnen aanvragen als ze dit willen.

Voor de organisatie:

De herstelgerichte aanpak van conflicten, complementair aan de sanctionerende en begeleidende aanpak, zou ingebed moeten worden in het beleid van de voorziening. In die zin moeten alle geledingen van de voorziening openstaan voor deze werkwijze en visie. Dit vraagt bij vele voorzieningen een (geleidelijke en gestage) mentaliteitswijziging.

Voor de begeleiders:

Wanneer begeleiders een bemiddelende rol willen opnemen, is het essentieel dat ze niet (rechtstreeks of onrechtstreeks) betrokken zijn in het conflict en dat ze als meerzijdig partijdig worden ervaren door alle conflicterende partijen, die willen meewerken aan de bemiddeling. Wanneer een begeleider-bemiddelaar niet neutraal wordt ervaren, kan dit de bemiddeling hypothekeren aangezien de basisprincipes van bemiddeling (neutraliteit of meerzijdige partijdigheid, vrijwilligheid, vertrouwelijkheid en transparantie) in het gedrang komen.

Geef enkele gouden tips voor toekomstige initiatiefnemers om met dit project aan de slag te gaan:

- Een draagvlak creëren, zowel bij de eigen teamleden, de eigen organisatie als bij de partnerorganisaties.
- Op alle niveaus (directie-begeleiders-cliënt) bekendheid voor de herstelgerichte aanpak creëren en hen sensibiliseren.
- Een onderzoeksproject rond het project opzetten.
- Ontwikkelen van een visie en middelen op lange termijn voorzien.
- Langdurige vorming organiseren.

Mogelijkheid tot verbreding van het project? Doorstaat het project een interculturele toets?

Momenteel bekijken we hoe we op Europees niveau kunnen samenwerken met andere Europese partnerlanden en -organisaties om het project verder vorm te geven. We zullen deelnemen aan een Europese conferentie in Helsinki (Europees Forum voor Herstelrecht en bemiddeling), waar we onze ervaringen zullen delen met andere Europese organisaties. Zo kunnen we nagaan hoe we ons project kunnen overdragen naar andere Europese landen/organisaties.

De sector van de Bijzondere Jeugdzorg is momenteel volop in verandering. In gesprekken met de overheid zal er worden gekeken en afgetoetst hoe dit project structureel ingebed kan worden, als ondersteunende module voor jongeren en voorzieningen binnen de Bijzondere Jeugdzorg.

Communicatie

Hoe worden/werden de resultaten van het project bekend gemaakt en verspreid? (persartikel, studiedag, website, rapportering, vorming, overlegmomenten ...)?

- Projectenmarkt Boujabaise van de Provincie: folders.
- Vorming: PowerPoint, mails (intervisie), uitnodiging vorming en intervisies.
- Overlegmomenten op ALBA-niveau: jaarverslag 2011, website, trimestriële nieuwsbrief. Het project werd opgevolgd in de Adviesgroep van Tool (afstemming met de voorziening BJB), op het ALBA-coördinatorenoverleg (interne afstemming), in de Raad van Bestuur, en met enkele voorzieningen (Minor nDako, Boykot). Een terugkoppeling van de resultaten wordt gegeven op de Platforms BJB Leuven en Brussel-Halle-Vilvoorde, waar de directies van alle voorzieningen vertegenwoordigd zijn. De resultaten worden overlegd met het Agentschap Jongerenwelzijn met oog op de verdere uitbouw van de time-outprojecten en de regionale projectdienst. ALBA heeft dit project regelmatig op de agenda geplaatst

van het HCA-coördinatorenoverleg, waarin alle Vlaamse HCA-diensten vertegenwoordigd zijn. Hier wordt in de toekomst de overdraagbaarheid van dit project naar andere Vlaamse provincies verder bekeken.

- Bekendmaking en sensibilisering van het project via Steunpunt Jeugdhulp, op het advocatuuroverleg, bij het parket/de jeugdrechtbank Brussel/Leuven, ICOBA onderzoekers KU Leuven, Europees Forum.

Omschrijf kort een casus met een duidelijke probleemstelling. Geef aan wat de inbreng van het project is geweest en wat de inzet van het project heeft betekend voor de cliënt, de begeleider en de organisatie als geheel:

De hoofdbegeleidster deed een aanvraag om een bemiddeling op te zetten.

Een elfjarige jongere toont moeilijk gedrag de laatste maanden, er is nood aan herstel van de relatie en van de schade. De begeleiding kan anders moeilijk verder met deze knaap. Hij lijkt geen taal te hebben of te vinden om met zijn emoties en problemen om te gaan. De begeleiding denkt aan een bemiddeling. In aparte gesprekken met zowel de begeleidster als de jongere (en zijn moeder) wordt de eerste keer vooral nagegaan wat de verwachtingen van een bemiddeling zijn en wat het doel is van het aanbod. De jongere wil meewerken, hij geeft toe dat hij fouten heeft gemaakt, maar weet nog niet goed of hij die wel wil goedmaken. Hij vindt dat hij rechtvaardig gehandeld heeft en dat de begeleiding soms onrechtvaardig heeft gereageerd. Er wordt lang stilgestaan bij wat er concreet allemaal is misgelopen de laatste maanden. En er wordt samen nagedacht hoe deze scheefgegroeide relatie kan rechtgetrokken worden. Na een laatste gezamenlijk bemiddelingsgesprek is er meer verstandhouding tussen begeleiding en de jongere. Deze laatste voelt zich meer begrepen, en de begeleider krijgt weer het 'mandaat' om met de jongere te spreken. Er worden afspraken gemaakt om op een andere manier met elkaar om te gaan in de leefgroep en vaker met elkaar te praten om te vermijden dat een kleine ruzie escaleert tot een groot conflict dat de hele leefgroep meesleurt.

De situatie aan het begin van de bemiddeling was dat er veel frustratie en onbegrip leefde bij de begeleiding van de leefgroep over het gedrag van de jongere. Sommigen zaten 'op hun tandvlees' en slaagden er niet meer in om 'gewoon' te doen tegen deze jongere. Het zorgde voor spanning in het team en de hoofdbegeleiding deed daarom een beroep op ons Bemiddelingsburo.

Doorheen gesprekken met de begeleiders bleek dat hun 'sanctiebeleid' eens onder de loep moest genomen worden. Het team heeft hiervoor een externe supervisor onder de arm genomen. Met de jongere loopt het redelijk, al is het niet gemakkelijk. Maar het team heeft de situatie weer onder controle en voelt zich ondersteund om op zoek te gaan naar manieren om met moeilijke situaties om te gaan.

Duurzaamheid

Hoe worden de resultaten van het project opgevolgd na afloop van het project?

Als Bemiddelingsburo is het een van onze kerntaken om de gedachte van bemiddeling en het herstelgerichte werken uit te dragen naar de hele maatschappij. In die zin loopt het sensibiliseren van verschillende actoren, waaronder de voorzieningen Bijzondere Jeugdzorg, verder, ook na het Cera-project. De begeleiders, die effectief kiezen om zelf bemiddelingen aan te bieden, willen we mee coachen in de methodiek van bemiddeling, waar nodig. Als bemiddelingsdienst blijven we ervoor kiezen om als het door voorziening zelf bemiddelen geen optie is, en als het gaat over ernstige conflicten of strafbare feiten, waarbij de gerechtelijke weg niet de gewenste piste is, bemiddelingen aan te bieden, ook al valt dit buiten ons subsidiekader.

We nemen de resultaten van dit project mee in de bespreking met de overheid over het oprichten van ondersteunende modules binnen de Bijzondere Jeugdzorg, waarbij ons project zou kunnen ingepast worden.

Bijkomende informatie

Waar kunnen collega-initiatiefnemers bijkomende informatie over het project vinden? Welke documenten zijn beschikbaar?

- Jaarverslag ALBA 2011
- Website www.alba.be
- Contact : Alba vzw, Bemiddelingsburo - 02 223 73 54

Herstelgericht werken als antwoord op probleemgedrag

Nicole Vettenburg

“Een herstelgerichte benadering kan in een instelling bijdragen tot een algemeen klimaat waarin overleg op grond van wederzijds respect een evidentie is.”

Het project ‘Het bevorderen en ondersteunen van herstelgericht werken als antwoord op conflicten in voorzieningen van de Bijzondere Jeugdzorg’ wil de competentie van de begeleidende teams versterken om via herstelgericht handelen oplossingen te vinden voor conflicten tussen jongeren en tussen jongeren en begeleiders.

Om dit te realiseren werd (1) vorming gegeven aan begeleiders rond de theorie en de praktijk van de methodiek van bemiddelen, (2) kwam op regionaal niveau een intervisiegroep samen om te reflecteren over thema’s als herstelgericht werken, adequaat omgaan met conflicten, enz. en (3) werd een concreet aanbod van bemiddeling gedaan naar de voorzieningen die nood hebben aan een externe bemiddelaar.

Dit project biedt een belangrijke hefboom om constructief om te gaan met probleemgedrag. Dit kan politionele en gerechtelijke interventie voorkomen, maar houdt tegelijkertijd mogelijkheden in om algemeen preventief te werken.

Het opzet en de uitwerking van dit project worden hieronder breder gekaderd door enerzijds in te gaan op de betekenis van probleemgedrag bij jongeren en anderzijds op de herstelgerichte benadering als constructief antwoord op probleemgedrag en de preventieve mogelijkheden die deze reactiewijze inhoudt.

Betekenis van probleemgedrag bij jongeren

De lichtere vormen van probleemgedrag van jongeren, zoals vandalisme, kleinere vechtpartijen, joyriding, spijbelen, enz., behoren tot het normale ontwikkelingsproces van jongeren. In hun groei naar zelfstandigheid zoeken ze naar een eigen plaats in de samenleving, ze experimenteren met diverse rollen en tasten de grenzen van het toelaatbare af. Het ‘over de schreef gaan’ is op deze leeftijd een teken van een normale persoonlijkheidsontwikkeling. Het betekent dat jongeren zich niet passief aanpassen aan datgene wat van hen gevraagd wordt. Rond de leeftijd van 17 à 18 jaar, als de jongere voldoende ‘binding’ heeft met de samenleving, gaat dit leeftijdsgebonden probleemgedrag vanzelf over.

Toch kan dit gedrag veel ellende veroorzaken. Vaak is er een slachtoffer, is er schade, zijn de relaties verstoord. We moeten dus reageren op dit leeftijdsgebonden probleemgedrag.

Bij een kleine groep jongeren blijft dit problematische gedrag na de leeftijd van 18 jaar voortduren en nemen de feiten in ernst en frequentie toe. Deze groep dreigt terecht te komen in de blijvende of ‘persisterende’ delinquentie. De verklaring voor dit type van delinquent gedrag is te complex om door één factor te worden verklaard. In de integratieve verklaringsmodellen voor persisterende delinquentie vinden wij zowel individuele kenmerken (zoals zelfbeeld, toekomstperspectief, stress en angst) als omgevingskenmerken (zoals invloeden van gezin, school, vriendengroep en buurt) terug.

De theorie van maatschappelijke kwetsbaarheid is zo’n integratieve theorie (Vettenburg & Walgrave, 2008). Jongeren uit sociaal zwakke milieus krijgen in hun contacten met de maatschappelijke instellingen (school, jeugdwerk, welzijnswerk, VDAB, OCMW) minder bindingsmogelijkheden. Door de vertegenwoordigers (leerkrachten, opvoeders, jeugdwerkers, sociaal werkers) van deze instellingen worden zij minder aanvaard en sneller gestigmatiseerd. Hierdoor neemt het risico op een laag zelfbeeld en een lage waardering voor de maatschappelijke waarden en normen, toe. Deze jongeren zoeken steun bij lotgenoten, leeftijdsgenoten met

dezelfde negatieve ervaringen, en compenseren hun negatief zelfbeeld door de provocatie van de conforme maatschappelijke waarden. Een binding aan de samenleving fungeert normaal als een rem op het stellen van probleemgedrag. Bij maatschappelijk kwetsbare jongeren komt deze binding niet of zeer gering tot stand en wordt het risico op persisterend delinquent gedrag groter. Ook dit gedrag vraagt een gepaste reactie.

Herstellen in plaats van straffen of heropvoeden

We kunnen op verschillende manieren reageren op probleemgedrag. Elk conflict gebeurt in andere omstandigheden, met andere betrokkenen, in een verschillende context. Het kiezen van een gepaste reactie of maatregel is geen evidente opdracht. Wij zien dat binnen de Bijzondere Jeugdzorg zich gaandeweg een nieuw model heeft ontwikkeld waarin niet de bestraffing, noch de behandeling van de dader voorop staat, maar - vanuit een slachtofferbenadering - het herstel van de schade die door het delict is ontstaan. We spreken dan van 'herstelrecht' (of 'restorative justice') in plaats van straf- of beschermingsrecht.

We onderscheiden de drie sanctiemodellen, nl. straffen, beschermen en herstellen, op basis van de feitelijke doelstelling die zij beogen. We schetsen ze hier kort.

(1) in het **retributieve** denken (strafrecht) wordt door bewuste leedtoevoeging getracht het verstoorde evenwicht in de rechtsorde te herstellen. De dader ondergaat een leed evenredig aan de ernst van het feit. Met het opleggen van een straf wil men de dader en potentiële daders afschrikken. Maar dit model blijkt weinig effectief te zijn. Ook gaat in dit model weinig aandacht naar de noden van het slachtoffer. Bovendien hebben retributieve straffen een stigmatiserend effect op daders en leiden tot verdere uitsluiting uit de gemeenschap en stijgt de kans op recidive.

(2) in het **rehabilitatieve** model (beschermingsrecht) staat de heropvoeding of behandeling van de dader voorop. De achterliggende idee is dat het probleemgedrag toe te schrijven is aan sociale en/of psychologische problemen bij de dader of zijn omgeving. Door deze problemen aan te pakken, zou het deviante gedrag eveneens verdwijnen.

De beschermende doelstelling is uiteraard een eerbare doelstelling. Maar ook dit model kent een aantal tekorten: het blijkt weinig effectief te zijn, biedt onvoldoende rechtswaarborgen en is eenzijdig op de dader gericht. Voor heel wat slachtoffers komt de bescherming zelfs over als onrechtvaardig: plegers van misdrijven worden niet gestraft, maar geholpen, daar waar zij het zelf erg moeilijk hebben om in hun slachtofferschap erkend en – eventueel - gecompenseerd te worden.

(3) in de **herstelrechtelijke** benadering staat het herstel van de aangerichte schade voorop. De aard van de schade kan zowel materieel als mentaal of sociaal zijn. Het slachtoffer kan zowel een individuele burger als de samenleving zijn. Ook het herstelrecht bevat leedtoevoegende en persoonbeïnvloedende elementen. De verplichting tot herstel is vrijheidsbeperkend, wat erg onaangenaam kan zijn. In tegenstelling tot het strafrecht, wordt de leedtoevoeging echter niet nagestreefd, maar kan het een neveneffect zijn. Daarenboven roept de verplichting tot herstel een persoonlijke inzet op die ook tot inzicht (en inkeer) kan leiden. Ook dit is niet het doel, maar wel een eventueel bijkomend gunstig effect.

In vergelijking met het beschermingsrecht heeft het herstelrecht als voordeel dat de verwijzing naar de schade een meer hanteerbare referentie biedt dan 'het belang van de minderjarige', om het respect voor de rechtswaarborgen te toetsen. In vergelijking met het strafrecht is het herstelrecht positiever en minder stigmatiserend. De principes van het herstelrecht als verzoening, wedergoedmaking, plicht tot wederzijdse erkenning en onderhandeling zijn sociaal constructiever dan de principes die het strafrecht inspireren zoals wraak, leedtoevoeging en machtsgebruik.

(Voor een uitgebreide beschrijving van deze modellen: zie Walgrave, L. (2002). *Constructie van een theoretisch model*, in: Goris, P. & Walgrave, L., *Van kattenkwaad en erger. Actuele thema's uit de jeugdcriminologie*. Leuven-Apeldoorn: Garant, 174-189.)

Het preventieve karakter van een herstelgerichte benadering

Het project richt zich op conflicten in voorzieningen van de Bijzondere Jeugdzorg.

Maatschappelijk kwetsbare jongeren lopen niet alleen een verhoogd risico op het stellen van probleemgedrag, zij komen ook vaker in contact met de instellingen van de Bijzondere Jeugdzorg. De meeste jongeren hebben een reeks negatieve ervaringen gekend met maatschappelijke instellingen waardoor zij een geringe binding met de samenleving ontwikkelden. Voor deze jongeren wordt het nog belangrijker dat er op een emancipatorische, niet uitsluitende manier wordt gereageerd op conflicten binnen de instelling. De herstelrechtelijke principes waarbij jongeren eigen verantwoordelijkheid kunnen opnemen (onder meer door het herstellen van de schade, inzicht krijgen in het effect van hun eigen daden via het contact met het slachtoffer, enz.) en de kans krijgen om het goed te maken na een incident, liggen in de lijn van het emancipatorische handelen en zullen de binding met de instelling en samenleving positief beïnvloeden. Herstelbemiddeling (een van de basismodellen binnen de herstelgerichte benadering, naast slachtofferopvang, gemeenschapsdienst, herstelgericht groepsoverleg) houdt geen negatief, uitstotend stigma in. De jongere krijgt de kans om zijn verantwoordelijkheid op te nemen en de opgangzijnde negatieve spiraal om te buigen. Het voorkomt dat klacht moet worden ingediend bij de politie/het parket en dat het proces van maatschappelijke kwetsbaarheid zich verder voltrekt.

Maar herstelgericht werken houdt naast deze 'individuele' preventie ook mogelijkheden in tot 'algemene' preventie. De afbakening van deze twee deelterreinen van preventie heeft te maken met de doelgroep. Richt een preventie-initiatief zich naar een geïndividualiseerde persoon, een aanwijsbaar iemand die identificeerbaar is, dan betreft het een 'individuele' preventie; verschuift de focus naar een niet-geïndividualiseerde populatie, dan gaat het over 'algemene' preventie (Goris et al., 2007). Een herstelgerichte benadering kan in een instelling bijdragen tot een algemeen klimaat waarin overleg op grond van wederzijds respect een evidentie is. Het feit dat binnen het project de focus ligt op de begeleiders verzekert een meer structureel en duurzaam resultaat. Het spreekt voor zich dat een dergelijk klimaat een verbetering van de relatie tussen begeleider en jongere en tussen de jongeren onderling kan beïnvloeden en een escalatie van conflicten kan helpen voorkomen. Ook vanuit het slachtofferperspectief is deze preventie belangrijk.

Referenties

Goris, P., Burssens, D., Melis, B. & Vettenburg, N. (red.) (2007). *Wenselijke preventie stap voor stap*. Antwerpen: Garant.

Vettenburg, N. & Walgrave, L. (2008). *Maatschappelijke kwetsbaarheid, school en verstedelijking*, In: Weijers, I. & Eliaerts, C. (red.) *Jeugdcriminologie. Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 183-205.

Walgrave, L. (2002). *Constructie van een theoretisch model*, in: Goris, P. & Walgrave, L., *Van kattenkwaad en erger. Actuele thema's uit de jeugdcriminologie*. Leuven-Apeldoorn: Garant, 174-189.

Nicole Vettenburg is doctor in de criminologie. Zij is docente aan de Universiteit Gent waar ze onder andere de vakken maatschappelijke dienstverlening, samenlevingsopbouw en algemene preventie en sociaal werk doceert.

Iedereen in beeld

Vzw Steunpunt Jeugdhulp in Brussel

Algemene gegevens

Initiatiefnemer van het project:

- Naam voorziening: Vzw Steunpunt Jeugdhulp
- Contactpersoon + functie: Lieve Balcaen - stafmedewerker
- Adres voorziening: Cellebroersstraat 16, 1000 Brussel
- Telefoon: 02 513 15 10
- E-mail: lieve@steunpuntjeugdhulp.be
- Website: www.steunpuntjeugdhulp.be

Situering activiteit of het doel van de voorziening:

Steunpunt Jeugdhulp ondersteunt jeugdhulpverleners uit de Bijzondere Jeugdzorg en andere jeugdhulpsectoren. Ze doet dit door een vormingsaanbod, juridische ondersteuning, informatieverstrekking, de ontwikkeling van een registratiesysteem voor de hele Bijzondere Jeugdzorg (BINC) en projectondersteuning.

Partnerorganisatie?

Ja

- Sector: Personen met een handicap
- Naam organisatie: PC Wagenschot
- Contactpersoon + functie: Trees Dekeyser - directielid
- Adres organisatie: Steenweg 2, 9810 Eke-Nazareth
- Telefoon: 09 280 98 60
- E-mail: Trees.Dekeyser@wagenschot.be
- Website: www.wagenschot.be

Projectomschrijving

Projecttitel:

Iedereen in beeld

Het herstelgerichte werken geeft een meer actieve rol aan de jongeren. Het creëert de mogelijkheid om de ruimere omgeving te betrekken bij het herstel.

Binnen welk thema situeert het project zich?

Diversiteit	
Herstel	x
Methodieken	x
Interculturalisering	
Vroegdetectie	
Jongvolwassenheid	

Geef een uitvoerige beschrijving van het project dat met de steun van Cera wordt uitgebouwd:

Het project werd uitgebouwd in twee sectoren: enerzijds personen met een handicap (PC Wagenschot) en anderzijds de Bijzondere Jeugdzorg (Hadron vzw en Stappen vzw). Er werden twee parallelle trajecten doorlopen. In beide sectoren waren er ook raakvlakken.

AANBOD VANUIT HET STEUNPUNT JEUGDHULP

Doelstellingen:

- Het Steunpunt Jeugdhulp vertaalt herstelgericht werken in een gerechtelijke context naar herstelgericht werken in een pedagogische context. Het Steunpunt Jeugdhulp ontwikkelt toepassingen die overdraagbaar zijn naar andere jeugdhulpsectoren en maakt deze toegankelijk via haar website.
- Het Steunpunt Jeugdhulp expliciteert de sterktes en valkuilen bij deze implementatie zodat anderen hieruit kunnen leren.

TRAJECT PC WAGENSCHOT

Aan welke nood binnen PC Wagenschot beantwoordt dit project?

Jongeren leren vaak niets (meer) uit louter sanctionerend optreden. Vandaar dat PC Wagenschot zocht naar andere wegen. LSCI (Life Space Crisis Intervention) en waarderend werken werden geleidelijk geïntegreerd binnen het pedagogische klimaat en het handelen van begeleiders en leerkrachten. Ze zochten ook naar een grotere betrokkenheid van de context.

Het herstelgerichte werken ligt in het verlengde hiervan en houdt daarenboven rekening met de noden van het slachtoffer. Het herstelgerichte werken geeft een meer actieve rol aan de jongeren. Het creëert de mogelijkheid om de ruimere omgeving te betrekken bij het herstel.

Doelstellingen:

- We verrijken onze gesprekken met jongeren na verbale of fysieke agressie met elementen uit het herstelrecht.
- We vertrekken meer vanuit de cliënt bij de reactie op verbale of fysieke agressie.
- We betrekken de context meer bij de reactie na fysieke of verbale agressie.
- Het herstelgerichte werken wordt niet de zoveelste nieuwe methodiek naast andere methodieken (LSCI en waarderend leren). Het sluit aan bij wat al werd ontwikkeld binnen PC Wagenschot en wordt hierin geïntegreerd.

Hoe gingen we te werk?

- Het project werd aangestuurd door een kerngroep van vier stafmedewerkers van PC Wagenschot, samen met het Steunpunt Jeugdhulp.

- Er vond drie keer een overleg plaats met de kerngroep en het Steunpunt Jeugdhulp om de doelstellingen te verfijnen, een concrete planning uit te werken en feedback uit te wisselen. De kerngroep had intern overleg over het project met de andere stafmedewerkers en teamverantwoordelijken die op hun beurt het project verder voorbereidden met de begeleiders.
- De introductie van de herstelgerichte benadering gebeurde op verschillende niveaus en werkerterreinen. Zowel in de school als in het internaat, zowel voor het middenkader als voor de basiswerkers.

Eerst werd het middenkader gevormd zodat de stafmedewerkers en teamverantwoordelijken de herstelgerichte aanpak al konden bespreken in de verschillende teams. Misschien verklaart deze werkwijze de grote motivatie van de begeleiders om de vorming te volgen op het einde van het traject.

- De vormingen waren kort (3 uur voor middenkader – 3 uur voor leerkrachten – 2 uur voor begeleiders). Door deze geringe tijdsinvestering kon bijna het voltallige personeel deelnemen aan de vormingen. Het daagde ons uit om naar de kern te gaan.
- De vormingen werden gevolgd op vrijwillige basis met uitzondering van de vorming voor de leerkrachten. Deze werd geïntegreerd in de jaarlijkse studiedag voor de leerkrachten.

Concrete vormingen:

- *Vorming voor het middenkader (dertigtal mensen uit internaat, mobiel team, BuSO-school, dagbegeleiding):*
Met deze vorming konden de deelnemers kennismaken met de herstelrechtelijke filosofie en herstelrechtelijke methodieken en hen laten reflecteren over de gevolgen hiervan voor het pedagogische klimaat/handelen binnen de context van hun voorziening.
- *Vorming voor het schoolpersoneel (dertigtal personen):*
Met deze vorming focusten we meer op het juridische kader voor herstelgericht werken en minder op het aanleren van vaardigheden. Het schoolreglement werd overlopen en er werd gekeken welke plaats herstelgericht werken hier kan innemen. De herstelgerichte aanpak werd geplaatst naast sanctioneren en begeleiden en er was ruimte voor reflectie op het eigen handelen.
- *Vorming voor de begeleiders van het internaat (zestigtal personen):*
De deelnemers kregen op voorhand een tekst met achtergrondinformatie en een korte introductie over hoe ze een herstelgesprek kunnen voeren. Met deze 'handleiding' gingen ze aan de slag in kleine groepjes en ze oefenden het herstelgesprek in rollenspelen. Het coachen gebeurde door het middenkader.

Aanbod vanuit het Steunpunt Jeugdhulp:

- werkte in onderling overleg methodische kapstokken uit, stelde een achtergrondtekst ter beschikking en gaf feedback over het 'herstelgehalte' van lopende procedures in PC-Wagenschot. Specifiek aandachtspunt hierbij was het verschil tussen sanctioneren en herstellen nog wat scherper te stellen. Sanctioneren is een reactie op ongewenst gedrag die wordt opgelegd door de begeleiders om dit gedrag te markeren en om dit gedrag te doen afnemen. Herstellen gebeurt steeds op vrijwillige basis en vertrekt vanuit de noden van het slachtoffer. De zogenaamde 'herstelsanctie' (opgelegd herstel) is een sanctie en is geen modaliteit van 'herstelgericht' werken.

Evaluatie:

Het project werd zeer positief geëvalueerd door de stafmedewerkers. Door tijdsgebrek konden we geen evaluatie meer organiseren voor de begeleiders.

Zie ook verder bij concrete resultaten.

TRAJECT HADRON VZW en STAPPEN VZW**Aan welke nood beantwoordt dit project?**

Beide voorzieningen zijn een Centrum voor Actieve Netwerk - en Omgevingsondersteuning (Cano). Dit betekent dat de jongeren in de mate van het mogelijke begeleid worden binnen hun eigen context en dat de context actief betrokken wordt bij de begeleiding, ook als de jongere in een leefgroep verblijft. Er wordt gestreefd naar het vermijden van nieuwe breuken. De herstelgerichte filosofie sluit hier naadloos bij aan. Er is vooral nood aan een effectieve reactie bij ernstige incidenten waardoor enerzijds het schadeverwekkende gedrag gestopt kan worden (kort op de bal) maar anderzijds geen nieuwe breuken (uitsluitingen) ontstaan. Het vernieuwende van de herstelgerichte methodieken ligt in de expliciete aandacht die uitgaat naar de beleving en de noden van al wie geraakt werd door de feiten (het rechtstreekse slachtoffer, maar ook de leefgroep, ouders, begeleiders ...).

Doelstellingen:

- Vorming rond herstelgericht werken.
- Visieontwikkeling in eigen huis.
- Samenwerking realiseren met externe HCA-bemiddelingsdienst.
- Ontwikkelen van concrete instrumenten.

Hoe gingen we te werk?

- De grote lijnen werden uitgezet tijdens een overleg met de stafmedewerkers van beide voorzieningen.
- Met het oog op een grotere continuïteit van het project gingen we na in welke mate samenwerking met de lokale bemiddelingsdienst mogelijk was.
- Hun expertise zou kunnen ingeschakeld worden voor:
 - o Coaching door een bemiddelaar. Deze zou verschillende vormen kunnen aannemen, vooral bij casusbesprekingen (input geven over een meer herstelgerichte reactie eventueel met rollenspelen) en door telefonische consultatie.
 - o De inschakeling van een externe – en dus neutrale - bemiddelaar vanuit deze bemiddelingsdienst naar aanleiding van conflicten waar begeleiders en bewoners zelf niet uit geraken.
- We organiseerden een tweedaagse vorming voor de begeleiders.
- We organiseerden een werkgroep om na te gaan welke randvoorwaarden moeten vervuld worden om de methodiek van herstelgericht groepsoverleg (Hergo) in huis toe te passen. (Een begeleider volgde al de methodische vorming maar het werd niet toegepast.)
- *Werkgroep met drie begeleiders en Steunpunt Jeugdhulp.*

De werkgroep kwam drie keer samen.

Tijdens de eerste bijeenkomst stelden we vast dat de hele Hergo-procedure te tijdrovend is. Er moeten voorbereidende gesprekken plaatsvinden met iedereen die geraakt werd door de feiten en daarna nog een bijeenkomst. Bovendien zitten begeleiders in een weinig

neutrale positie, vooral wanneer het conflicten betreft tussen jongeren en begeleiders. Een mogelijkheid kan zijn om begeleiders uit te wisselen tussen leefgroepen. Er wordt verder gezocht naar mogelijke tussenkomst van een externe bemiddelingsdienst.

Tijdens de tweede en derde bijeenkomst zochten we, naar aanleiding van concrete casussen, naar wat er nodig is om meer herstelgericht te kunnen werken. Uit deze besprekingen haalden we inspiratie voor het bepalen van doelstellingen en thema's voor de tweedaagse vorming.

- *Concrete vormingen:*

Op twee verschillende dagen vonden de vormingen plaats voor een tiental begeleiders. We hadden op een hoger aantal deelnemers gemikt maar door incidenten in de leefgroep en persoonlijke omstandigheden konden een aantal begeleiders niet aanwezig zijn.

Naast een theoretische toelichting over herstelrecht en bemiddeling als methodiek, oefenden we met rollenspelen. We toonden een video en we creëerden ruimte voor reflectie met een stellingenspel. Er was veel ruimte voor interactie en het toetsen van de principes aan concrete situaties op de werkvloer.

- *Evaluatie:*

De externe bemiddelingsdienst kon door de zwaarte van de eigen caseload geen tijd vrij maken voor externe ondersteuning. Dit was een ontgoocheling.

De vorming beantwoordde aan de verwachtingen van de deelnemers maar sommigen hadden nood aan nog meer oefening om zich de methodiek eigen te maken.

Zie ook bij resultaten.

Geef aan wie de doelgroep is van het project. Maak hierbij een onderscheid tussen cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel:

Kwalitatief:

Bijna alle leerkrachten, begeleiders en stafmedewerkers van PC Wagenschot.

Enkele begeleiders en stafmedewerkers van Hadron vzw en Stappen vzw.

Kwantitatief:

Een 100-tal medewerkers van PC Wagenschot.

Een 10-tal medewerkers van Hadron vzw en Stappen vzw.

Geef aan in welke mate het project overdraagbaar is naar andere voorzieningen:

Met behulp van de tools die terug te vinden zijn op de website van steunpunt jeugdhulp (steunpunt jeugdhulp/thema's steunpunt jeugdhulp/herstelgericht werken) kunnen voorzieningen zelf aan de slag gaan om meer herstelgericht te werken. Het kan hen helpen om de focus te verleggen van louter begeleiden of sanctioneren naar het meer oog hebben voor alle gevolgen van de feiten en het herstel hiervan. Dit is een proces van lange adem. Het Steunpunt Jeugdhulp kan de voorzieningen hierbij coachen door casusoverleg en reflectiemomenten te organiseren of feedback te geven bij het uitwerken van meer herstelgerichte procedures. Informant (vormingsluik van vzw Jo-In) geeft vormingen in Herstelgericht groepsoverleg, herstellend handelen in onderwijs en proactieve cirkels.

Raakvlakken tussen beide projecten en uitwisseling met andere organisaties:

- ***Samenwerking met vzw ALBA***

Vzw ALBA werkte een gelijkaardig project uit in Vlaams-Brabant. We werkten mee aan de organisatie van de vorming in bemiddelingsvaardigheden van ALBA. We deelden hierbij onze theoretische inzichten en lieten ons inspireren voor de opzet van onze eigen vorming.

- ***Uitwisseling tussen de deelnemende voorzieningen onderling en met gemeenschapsinstelling van Mol en het leerproject slachtoffer-in-beeld en ALBA.***

We nodigden de pedagogische directeur van Gemeenschapsinstelling Mol (GI Mol) en ALBA uit voor een uitwisseling van expertise en ervaringen. Aan deze bijeenkomst namen verschillende mensen deel van PC Wagenschot en Hadron die hier hun project aan elkaar konden voorstellen. We kregen een inkijk in de succeservaringen en struikelblokken bij de herstelgerichte werking van GI Mol. De realisatie van een herstelgerichte werking bij deze moeilijke doelgroep stimuleerde ons om te geloven in het project. Medewerkers van het project 'slachtoffer-in-beeld' werden ook uitgenodigd maar konden geen tijd en ruimte vrij maken om hun project voor te stellen.

- ***Evaluatiedag voor de deelnemende organisaties met bespreking van de verdere toekomstplannen.***

Stappenplan project

Beschrijf hieronder chronologisch de timing van het project per activiteit:

	Activiteit	Timing
Nr.1	23 december 2010: overleg met PC Wagenschot en Alba vzw Afbakening van de opdracht – verfijnen doelstellingen - planning-afspraken maken rond samenwerking ALBA-Steunpunt jeugdhulp (+ verslag).	4 uur
Nr. 2	Literatuur bijeenzoeken en starten met vertalen van methodieken naar pedagogische context.	15 uur
Nr.3	17 februari: overleg met PC Wagenschot. Vorbereiding vorming/denktag: zoeken naar methodieken die de eigen expertise en knowhow van de medewerkers valideren en ruimte geven om nieuwe kennis en vaardigheden te ontwikkelen. Belangrijk is dat de herstelgerichte werking kan ingepast worden in het bestaande pedagogische kader (m.i.v. vervoerstijd en verslag en e-mailverkeer).	10 uur
Nr.4	Vorbereiding vorming: tekst schrijven voor vorming - PowerPointpresentatie – evaluatieformulieren maken.	12 uur
Nr.5	18 maart 2011: vorming voor middenkader Wagenschot (m.i.v. vervoer).	8 uur
Nr.6	7 april 2011: overleg met PC Wagenschot. Evaluatie vorming – doelstellingen aanscherpen – verdere planning (hoe andere medewerkers betrekken?).	5 uur
Nr.7	28 april 2011: overleg met ALBA en PC Wagenschot. Kennismaking met elkaars project (ALBA – Steunpunt Jeugdhulp). Kunnen we voor vormingsaanbod samenwerken met ALBA? Kunnen we leren van elkaar?	5 uur
Nr.8	30 mei 2011: overleg met Hadron en Stappen en bemiddelingsdienst Oost-Vlaanderen: verfijnen planning project. Aftoetsen of samenwerking met bemiddelingsdienst mogelijk is. Vorming in bemiddeling. Hoe Hergo toepassen?	5 uur
Nr.9	6 juni: overleg ALBA: uitwisseling tussen beide projecten.	2 uur
Nr.10	27 juni: overleg PC Wagenschot: vorming organiseren voor de school en voor de stafmedewerkers, de leefgroepen, de dagbegeleiding en het mobiele team.	4 uur

Nr.11	6 september: werkgroep Hergo (Hadron-Stappen).	4 uur
Nr.12	9 september: overleg BuSO-school – PC Wagenschot.	4 uur
Nr.13	12 september: overleg ALBA: aftoetsen gezamenlijke vorming organiseren.	2 uur
Nr.14	15 september: uitwisseling tussen PC Wagenschot/ALBA/Hadron/Stappen/GI Mol/SIB-M.	4 uur
Nr.15	3 oktober: studiedag BuSO: 40-tal leerkrachten en begeleiders (+ voorbereiding).	12 uur
Nr.16	12 oktober: werkgroep Hergo (Hadron – Stappen).	4 uur
Nr.17	14 en 17 oktober: actieve bijdrage aan vorming ALBA (theoretisch kader + coaching).	12 uur
Nr.18	20 oktober: werkgroep Hergo (Hadron – Stappen).	4 uur
Nr.19	9 november: vorming Hadron/Stappen + voorbereiding en vervoer.	10 uur
Nr.20	14 november: overleg PC Wagenschot - voorbereiding vorming begeleiders.	5 uur
Nr.21	18 november: vorming Hadron/Stappen (9u30–17u) + voorbereiding en vervoer.	10 uur
Nr.22	8 december: vorming begeleiders PC Wagenschot.	10 uur
Nr.23	12 -16 december: rapportering.	14 uur
Nr.24	16 – 23 december: uitschrijven methodische handvatten.	15 uur
	TOTAAL	180 uur

Resultaten project

Welke resultaten hebben de verschillende activiteiten opgeleverd?

PC Wagenschot:

- De procedure van 'herstelregime' na incidenten met verbale of fysieke agressie wordt herwerkt. Dit herstelregime had zich ontwikkeld vanuit het vroegere 'kamerarrest'. Met het herstelregime werd een meer zinvolle invulling gegeven aan deze kamertijd. De jongere werd gestimuleerd om na te denken over het incident en zijn aandeel hierin en hoe hij hier iets kan in herstellen. Toch bevatte dit 'herstelregime' voornamelijk sanctionerende elementen. Het inzicht is gegroeid dat het belangrijk is om een onderscheid te maken tussen enerzijds de nood aan markering en het creëren van veiligheid in de groep en anderzijds het herstel dat uitgaat van iedereen die schade heeft geleden door dit incident en de jongere die de schade heeft veroorzaakt. Het belangrijkste is de communicatie tussen deze personen, op vrijwillige basis.
- Tijdens het teamoverleg en het multidisciplinaire overleg wordt systematisch bekeken hoe er aandacht kan gaan naar het slachtoffer en hoe er op een meer herstelgerichte manier kan gereageerd worden op conflicten.
- In het elektronische dossier wordt een item voorzien waarbij nagevraagd wordt of er aan herstel werd gewerkt. De begeleider kan dit kort na de feiten registreren. Dit vergemakkelijkt een goede opvolging.
- Uit de feedback tijdens de vormingen bleek dat mensen aan het denken werden gezet over hun eigen handelen maar even goed dat het een proces van lange adem is. Het is niet evident om de jongeren de verantwoordelijkheid te geven voor de oplossing van de problemen die ontstaan door het incident. Opvoeders zijn geneigd hun eigen voorstellen en oplossingen naar voor te schuiven.

Hadron en Stappen:

- De vorming werd positief gewaardeerd en gaf een nieuwe impuls aan de overtuiging dat herstelgericht werken belangrijk is.
- Hadron deed nadien een denkoefening in het team, samen met de staf, om concrete kapstukken te ontwikkelen. Hierbij werd gebruik gemaakt van het reflectie-instrument dat het Steunpunt Jeugdhulp ontwikkelde. Zie verder bij resultaten.
- Planning:
De uitwisseling organiseren van bemiddelaars tussen leefgroepen van Hadron en Stappen onderling om zo te kunnen werken met meer neutrale bemiddelaars.

Hadron:

- twee keer per jaar een intervisie organiseren rond dit thema.
- de eigen visietekst nog verder verrijken met elementen vanuit de vorming.

Stappen:

- vorming volgen om te leren werken met proactieve cirkels.
- begeleiders personaliseren de gespreksleidraad voor een herstelgesprek om het zich meer eigen te maken.
- werk maken van een betere structurele verankering van de herstelgerichte visie.

Steunpunt Jeugdhulp:

- De website van Steunpunt Jeugdhulp stelt materiaal ter beschikking om in voorzieningen een herstelgerichte aanpak (verder) te ontwikkelen. Herstelgericht werken valt niet samen met het toepassen van methodieken maar vooral met het zich eigen maken van een basisingesteldheid.
Die verwerf je niet van vandaag op morgen en vereist regelmatige reflectie op het eigen handelen.
- Ook op organisatorisch vlak moeten er afspraken gemaakt worden. Wie kan een herstelgesprek leiden? Wanneer kan een herstelgesprek doorgaan en wie beslist dit? Hoe gebeurt de opvolging?... We stelden hiervoor een checklist op die kan gebruikt worden om na te gaan wat er kan veranderd worden aan de huidige procedures na een incident. Daarnaast kan je ook enkele vaardigheden inoefenen om een herstelgesprek te leiden. We geven hiervoor een gespreksleidraad mee die je kan helpen om het gesprek te structureren en om te blijven focussen op de gevolgen van de feiten en op het herstel. Ook de herstelkaartjes die werden ontworpen door KPC-groep uit Nederland zijn hierbij handig.
- Het Steunpunt Jeugdhulp ontwerpt een affiche om herstelgerichte werking te promoten.
- Het Steunpunt Jeugdhulp werkt een vormingsaanbod uit.

Ondersteuning

Op welke ondersteuning kon het project rekenen vanuit de initiatiefnemende voorziening en eventueel vanuit de andere partners? Personeel? Leidinggevenden? Infrastructuur?

Werkmiddelen? Materiaal? Begeleiding? Doelgroep? Follow up, ...?

- Steunpunt Jeugdhulp: personeelsinzet + stagiaire.
- Het Steunpunt Jeugdhulp en PC Wagenschot droeg de overhead (kopieën, vormingsmateriaal ...).
- De voorzieningen zelf: catering en lokalen bij de vormingen.
- Overleg met vzw ALBA.

Beschrijf gedetailleerd de aard van de uitgaven voor het project met de kostprijs en de financieringsbronnen aan de hand van de verschillende activiteiten eerder opgesteld in het stappenplan hierboven.

Activiteit	Aard van de uitgave	Kostprijs (in euro)	Bedrag eigen inbreng (in euro)	Bedrag inbreng Cera (in euro)
Alle	Personeelskost	9882		9882
Nr.5	Video kopiëren	23	23	
Nr.19	Herstelkaarten	21,41		21,41
	Vervoer	311,75	217,95	93,80
	Totaal	10.238,16	240,95	9997,21

Evaluatie

Geef de drie belangrijkste succesfactoren van dit project aan:

- Oefenen via rollenspelen. Door herstelgesprekken en de feedback hierover, leer je het meest. Dit leidt naar veel reflecties die de integratie bevorderen.
- Een pedagogisch klimaat waarin participatie mogelijk is, waarin alle begeleiders ernstig genomen worden (ieders mening kan aan bod komen, ook kritische stemmen.)
- Gedragen zijn door een heel team, een hele organisatie.

Geef de drie belangrijkste knelpunten van dit project aan:

- Het vinden van een neutrale bemiddelaar bij conflicten. De eigen begeleiders zijn vaak emotioneel betrokken en worden door de jongeren niet altijd als neutraal ervaren. Een externe bemiddelaar die werkt op vertrouwelijke basis is ideaal, maar meestal niet haalbaar. Het is daarom jammer dat de erkende bemiddelingsdiensten niet gesubsidieerd worden om, naast de bemiddelingen in MOF-dossiers (Misdaad Omschreven Feit), te bemiddelen bij conflicten in voorzieningen. Indien voorzieningen de gerechtelijke weg moeten volgen (klacht neerleggen – parket – verwijzing naar bemiddelingsdienst) komt de bemiddeling veel te laat. Er is nood aan een externe bemiddelaar die kort op de bal kan spelen.
- Het risico dat herstel toch nog ‘pedagogisch’ wordt ingevuld. Bijvoorbeeld: ‘begeleider eist dat de jongere iets doet om te herstellen en gaat bijvoorbeeld niet akkoord met het slachtoffer dat geen herstel meer vraagt. De begeleider denkt dat de jongere hier niets zal uit leren’. Naast vorming is er dus nood aan blijvende reflectie (bijvoorbeeld bij casusbesprekingen of teamoverleg) over de eigen reacties na incidenten of conflicten vanuit een herstelgerichte visie.
- Tijdsgebrek om het herstelgesprek goed voor te bereiden met alle mensen die geraakt werden door het conflict. Dit gesprek moet snel na de feiten kunnen doorgaan. Idealiter gebeurt dit door één en dezelfde persoon maar dit is niet altijd haalbaar. Er moet ook voldoende geïnvesteerd worden om deze werkwijze structureel te verankeren.

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om het project te implementeren?

Voor cliënten:

- De cliënten beschikken over minimale verstandelijke en verbale mogelijkheden.
- De cliënten hebben een zeker vertrouwen in de volwassenen.

- De cliënten ontkennen de feiten niet.
- Een van de cliënten richtte aantoonbare schade aan (louter relationele conflicten of bijvoorbeeld middelenmisbruik komen niet in aanmerking voor herstel, want dit vergt een ander en langer durend proces).

Voor de organisatie en begeleiders:

- Er is nieuwsgierigheid naar de achtergrond van 'storend' gedrag en in de eigen beleving van de betrokkenen.
- De begeleiders weten dat conflicten zinvolle interacties zijn tussen mensen die kunnen resulteren in herstel en een nieuw evenwicht.
- Begeleiders geloven in de capaciteiten van mensen (jongeren en volwassenen) om zelf oplossingen te vinden voor conflicten en problemen.
- Authentieke communicatie is een belangrijke waarde in de organisatie.
- De organisatie besteedt aandacht aan de interne motivatie (en eventuele bezwaren) van de begeleiders om herstelgericht te werken zodat deze manier van omgaan met jongeren ook echt doorleefd is.
- De begeleiders beslissen mee over de wijze waarop het herstelgerichte werken vorm krijgt in de voorziening en in hun eigen leefgroep of werking.

Geef enkele gouden tips voor toekomstige initiatiefnemers om met dit project aan de slag te gaan:

- Laat mensen - na een introductie over de achtergronden van het herstelgericht werken - brainstormen over hoe herstelgericht werken in hun organisatie kan gehanteerd worden en wat de struikelblokken zijn. Sta daarbij open voor kritische geluiden, twijfels ...
- Neem een concrete casus en ga aan de hand van de 'checklist' die je vindt op de website van steunpunt jeugdhulp na wat er moet gebeuren om in een dergelijke casus meer herstelgericht te werken.
- Doe rollenspelen aan de hand van eigen casussen en geef ruimte voor reflectie(bijvoorbeeld aan de hand van de stellingen die je terugvindt op de website).

Mogelijkheid tot verbreding van het project? Doorstaat het project een interculturele toets?

- We denken dat herstelgericht werken in alle culturen mogelijk is. Dit blijkt ook te lukken binnen de slachtoffer-daderbemiddelingen in een justitiële context.
- De basisprincipes waarbij je streeft naar communicatie op gelijkwaardige basis en herstel na incidenten waarbij schade werd veroorzaakt, blijven hetzelfde. De concrete methodieken om deze communicatie te bevorderen kunnen wel verschillen al naar gelang van de setting en de doelgroep (formele versus minder formele procedures - hoeveel mensen betrek je erbij - wanneer kan het gesprek doorgaan en wie begeleidt het gesprek ...).
- Er kunnen steeds weer nieuwe werkwijzen gecreëerd worden, eens je de basisprincipes beet hebt.

Communicatie

Hoe worden/werden de resultaten van het project bekend gemaakt en verspreid? (persartikel, studiedag, website, rapportering, vorming, overlegmomenten...?)

- Website Steunpunt Jeugdhulp.
- Verslag van het Cera-project.
- Concrete instrumenten en werkteksten om mee aan de slag te gaan.
- In Het Steunpunt Jeugdhulp e-zine van februari 2012.
- Afzonderlijke topic op de website van Steunpunt Jeugdhulp.

Omschrijf kort een casus met een duidelijke probleemstelling. Geef aan wat de inbreng van het project is geweest en wat de inzet van het project heeft betekend voor de cliënt, de begeleider en de organisatie als geheel:

Het project richtte zich niet rechtstreeks tot cliënten, maar tot de begeleiders en stafmedewerkers. In die zin is het niet mogelijk om een concrete casus te bespreken.

De begeleiders maken zich de methodieken nog verder eigen. Er worden door de voorzieningen concrete procedures uitgewerkt (zie resultaten). Ze zijn ermee aan de slag maar we kregen nog geen feedback over de concrete resultaten op cliëntniveau.

Reflecties van begeleiders/leerkrachten tijdens vormingen of casusoverleg:

- “Door met een ‘herstelbril’ te kijken, zijn we ons beter bewust van de gevolgen voor de hele leefgroep.”
- “Als je regelmatig incidenten bespreekt met de hele klas, verbetert de klassfeer. Er komt een meer positieve ingesteldheid.”
- “Toen ik aan de jongere vroeg hoe hij dit zou oplossen, ging hij zelf aan de slag. Ik was vroeger meer geneigd om zelf oplossingen aan te reiken.”

Duurzaamheid

Hoe worden de resultaten van het project opgevolgd na afloop van het project?

- Er komt nog een evaluatiedag met alle deelnemende organisaties.
- Voorzieningen kunnen gebruik maken van ons vormings- en procesbegeleidingsaanbod en van de werkteksten en leidraad die terug te vinden zijn op onze website.

Bijkomende informatie

Waar kunnen collega-initiatiefnemers bijkomende informatie over het project vinden?

Welke documenten zijn beschikbaar?

Op de website www.steunpuntjeugdhulp.be onder de rubrieken:

‘Thema’s steunpunt jeugdhulp’ en onder ‘Aanbod op maat’: documentatie over het project.

De derde weg: over herstelrechtelijke potenties en valkuilen

Els Dumortier

“Het herstelrecht stelt de jeugdige dader en het slachtoffer centraal en moedigt hen aan om door bemiddeling en onderhandeling zelf een constructieve oplossing te vinden.”

Sinds de jaren '90 is herstelrecht aan een ware opmars begonnen. Het herstelrecht presenteert zich als een 'derde weg', een alternatief voor zowel de klassieke jeugdbescherming als de roep voor een (puur) sanctionerende aanpak.

Bedoeling is om jongeren die een misdrijf plegen niet te beschermen of te sanctioneren, maar wel hen de schade aan het slachtoffer te laten vergoeden. Het conflict tussen de jonge dader en het slachtoffer wordt als het ware 'teruggegeven' aan de rechtstreeks betrokkenen. Met de hulp van een neutrale bemiddelaar moeten beide partijen zelf een oplossing voor het conflict vinden. Op die manier vermijdt de jongere een gerechtelijke procedure (stigma) en krijgt het slachtoffer opnieuw een primordiale plaats in het hele gebeuren. Tegelijkertijd, zo hoopt men, kan de jongere op een constructieve manier zijn fout goedmaken en krijgt het slachtoffer een ander beeld van de jeugdige dader. Bovendien biedt de bemiddeling niet enkel de mogelijkheid om te onderhandelen over de in het verleden aangerichte schade, maar ook over toekomstgerichte afspraken om verdere conflicten te vermijden. Kortom, het herstelrecht stelt de jeugdige dader en het slachtoffer centraal en moedigt hen aan om door bemiddeling en onderhandeling zelf een constructieve oplossing te vinden voor 'hun' conflict.

De aantrekkingskracht die uitgaat van het herstelrecht is groot. Het wekt dan ook weinig verbazing dat de herstelrechtelijke filosofie ook in andere settings dan de gerechtelijke ingang vindt, zoals in pedagogische voorzieningen, scholen, enzovoort. In de huidige tijden van maatschappelijke verharding lijkt deze trend bovendien nastrevenswaardig. Het biedt immers een constructief en realistisch alternatief voor de altijd terugkerende roep naar meer repressie voor jongeren. Het benadert jongeren als verantwoordelijke en capabele actoren die in staat zijn om de in het verleden gestelde daden 'goed te maken'. De slachtoffers van hun kant krijgen een cruciale rol in een constructief proces dat gericht is op herstel en toekomstig samenleven (en niet op wraak en bestraffing van jongeren).

Maar niet enkel de mogelijkheden van het herstelrecht zijn groot. Verschillende gevaren loeren immers om de hoek. De hamvraag is namelijk of en hoe deze herstelrechtelijke beginselen in pedagogische settings worden waargemaakt. Meerdere problemen kunnen optreden. Stellen dat jongeren serieus moeten genomen worden, is één zaak, maar dat ook in de praktijk bereiken, is minder evident dan het lijkt. Het serieus nemen van jongeren impliceert immers dat er ruimte moet zijn voor het verhaal van de jongere en voor zijn/haar visie, achtergrond en achterliggende (jeugd)cultuur. Het risico bestaat dat alleen die jongeren die een 'volwassen visie' op het conflict verkondigen, serieus zullen worden genomen. De andere jongeren met een 'afwijkende' of 'brutale' visie lopen het risico dat de aanwezige volwassenen hen stante pede de les spellen. In zo een context vervelt het herstelrecht echter tot een paternalistische en moraliserende aanpak van probleemgedrag bij jongeren. Waakzaamheid lijkt dan ook de boodschap om voldoende openheid en tolerantie voor meningen van kinderen en jongeren in te bouwen.

Tegelijkertijd moeten we ons de vraag stellen of kinderen en jongeren, in confrontatie met volwassenen, wel voldoende in staat zijn om hun mening te verwoorden en te verdedigen. Een bemiddeling en/of onderhandeling vereist immers bepaalde sociale vaardigheden die volwassenen, als gevolg van hun genoten opleiding en levenservaring, beter beheersen dan jongeren. Het gevaar bestaat dat onmondige jongeren niet (ten volle) aan de bemiddeling kunnen deelnemen en/of dat zij gestuurd worden naar een akkoord dat zij passief ondergaan in plaats van actief te hebben onderhandeld. Vanuit deze bedenkingen moet daarom de mogelijkheid van (het inschakelen van) een vertrouwenspersoon altijd aanwezig zijn. De aanwezige bemiddelaar kan immers niet als een vertrouwenspersoon van de jongere optreden, omdat hij of zij neutraal moet zijn en dus geen partij mag kiezen.

Tot slot nog één bedenking. Binnen het herstelrecht wordt vaak geponeerd dat jongeren niet gesanctioneerd worden, maar enkel de door hun aangerichte schade herstellen. De vraag rijst echter of jongeren die met het slachtoffer geconfronteerd worden en de schade met hun zakgeld of via vakantiewerk moeten vergoeden, zich niet gestraft voelen? En waarom mogen jongeren eigenlijk niet gesanctioneerd worden voor hun ontoelaatbare gedrag zolang dat op een constructieve en respectvolle manier gebeurt? Door echter halsstarrig vast te houden aan het niet-sanctionerende karakter van het herstelrecht ontstaat het risico dat jongeren naast hun inspanningen tot herstel van de schade nog 'extra' gestraft worden voor hun gedrag, omdat het herstel op zich toch geen 'echte' sanctie is ... In dat geval zou het herstelrecht, in plaats van de maatschappelijke verharding tegen te gaan, die net in de hand werken.

Kortom, de derde weg kan naar een constructieve manier van conflictoplossing leiden, maar er zijn helaas ook meerdere valkuilen.

Els Dumortier is doctor in de criminologie. Zij is docente aan de Vrije Universiteit Brussel waar ze onder andere jeugdrecht en jeugdcriminologie doceert.

Introductie in de Videohometraining

Vzw De Meerkant in Brugge

Algemene gegevens

Initiatiefnemer van het project:

- Naam voorziening: Vzw De Meerkant – thuisbegeleiding van De Kantel vzw
- Contactpersoon + functie: Nadine Vansieleghem - coördinator thuisbegeleiding
- Adres voorziening: Legeweg 201, 8200 Brugge
- Telefoon: 050 32 98 00
- E-mail: demeerkant@dekantel.be
- Website: www.dekantel.be

Situering activiteit of het doel van de voorziening:

De Kantel vzw is een privé-initiatief, erkend en gesubsidieerd door het Vlaams Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Agentschap Jongerenwelzijn.

De vzw organiseert volgende hulpverleningsvormen:

- Residentiële begeleiding van kinderen en jongeren in drie gemengde leefgroepen met een verticale leeftijdsspreiding.
- Residentiële begeleiding van adolescenten zowel in leefgroepsverband als in de individuele begeleidingsvorm via kamertraining (TCK).
- Ambulante begeleiding van adolescenten via BZW (begeleid zelfstandig wonen).
- Ambulante begeleiding van gezinnen (dienst thuisbegeleiding).

De vraag komt van thuisbegeleiding De Meerkant, de ambulante afdeling van De Kantel.

Thuisbegeleiding biedt hulp aan huis bij gezinnen met kinderen van 0 tot 17 jaar die kampen met opvoedingsproblemen.

Partnerorganisatie?

Ja

Sector: regionaal overleg en andere thuisbegeleidingsdiensten BJZ uit de regio.

Projectomschrijving

Projecttitel:

Introductie in de Videohometraining

Binnen welk thema situeert het project zich?

Diversiteit	
Herstel	x
Methodieken	x
Interculturalisering	
Vroegdetectie	x
Jongvolwassenheid	x

Videohometraining is een vorm van professionele hulpverlening die zich richt op het verbeteren en/of herstellen van de interactie tussen ouder en kind binnen de thuiscontext. De aanpak met behulp van Videohometraining is gericht op de basiscommunicatie, de mogelijkheden en positieve krachten die in het gezin aanwezig zijn en werkt op die manier sterk activerend.

Geef een uitvoerige beschrijving van het project dat met de steun van Cera wordt uitgebouwd, met aandacht voor:

- de concrete doelstellingen
- de noden waaraan het project tegemoet komt
- het innovatieve karakter van het project

De doelstelling is een aantal thuisbegeleiders een initiatie en korte opleiding te geven in de methodiek Videohometraining.

Omwille van de complexe problematiek bij de gezinnen in de Bijzondere Jeugdzorg is een voortdurende bijscholing en opleiding van de begeleiders nodig om kwaliteitsvolle hulp te blijven bieden.

Het budget voor opleiding en bijscholing is beperkt en Videohometraining is tamelijk duur, onder meer door de apparatuur (camcorder, laptop voor afspelen beelden in gezin ...). Zonder bijkomende steun kunnen we deze methodiek niet introduceren in de werking, omdat dit een te grote hap neemt uit het algemene vormingsbudget.

We zoeken in de begeleiding (en dus ook de vorming) altijd naar methodieken waarin de cliënt kan participeren en aangesproken wordt om mee te denken en te reflecteren over het probleem en de mogelijke oplossingen. Videohometraining is een methodiek die toelaat dat de cliënt sterk betrokken wordt bij het onderkennen van de problemen en het zoeken naar oplossingen. Het is een vorm van professionele hulpverlening die zich richt op het verbeteren en/of herstellen van de interactie tussen ouder en kind binnen de thuiscontext. De aanpak met behulp van Videohometraining is gericht op de basiscommunicatie, de mogelijkheden en positieve krachten die in het gezin aanwezig zijn en werkt op die manier sterk activerend.

Door het analyseren van korte video-opnames van de alledaagse omgang thuis, wordt zichtbaar wat (nog) goed loopt in de communicatie en wat kan verbeteren. Samen met de ouders bespreken en analyseren de begeleiders de video-opnames, met als doel de ouders een klare kijk te geven op het functioneren en de behoeftes van het kind. Hierdoor zijn de ouders (weer) beter in staat het kind op een positieve manier te ondersteunen in zijn ontwikkeling. De ervaring wijst uit dat de meeste ouders bij het terugkijken naar de beelden, zelf heel snel zien wat hun kind nodig heeft en zelf ook goed kunnen formuleren hoe zij hun eigen handelen daarop kunnen afstemmen.

Geef aan wie de doelgroep is van het project. Maak hierbij een onderscheid tussen cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel (beschrijf kwalitatief en kwantitatief):

De opleiding wordt gegeven aan de begeleiders van de thuisbegeleiding De Meerkant, aangevuld met begeleiders van andere thuisbegeleidingsdiensten uit Brugge, Oostende en Dendermonde, 10 begeleiders in totaal volgden de videohometraining.

Indirect komt dit ten goede aan de gezinnen die door deze dienst(en) begeleid worden.

Het gaat om een introductiecursus waarvan het theoretische gedeelte gegeven wordt aan een groep van maximaal 25 personen.

De supervisie wordt gegeven in groepen van maximaal 5 personen, met materiaal dat de deelnemers zelf aanbrengen.

Het aantal personen dat aan dit praktijkgedeelte kan deelnemen, is afhankelijk van het beschikbare budget.

Het aantal gezinnen dat via deze methodiek wordt bereikt, is dan ook afhankelijk van het aantal begeleiders dat opgeleid wordt.

Geef aan in welke mate het project overdraagbaar is naar andere voorzieningen:

Het is een gespecialiseerde opleiding die gegeven wordt door het Steunpunt voor Videohometraining (VHT) en Videointeractiebegeleiding (VIB) voor België.

De werking van het Steunpunt richt zich specifiek op de ontwikkeling van de gecertificeerde methodieken van Videohometraining en Videointeractiebegeleiding in Vlaanderen. Hierbij wordt het promoten van de methodieken naar diverse werkvelden in Vlaanderen, het organiseren van een vormingsaanbod, het instaan voor kwaliteitsbewaking en het verder wetenschappelijk onderbouwen vooropgesteld.

Het interessante is ook dat de mensen bij de organisatie ter plaatse gaan en zo een cursus op maat van de voorziening en het doelpubliek kunnen bieden.

Stappenplan project

De introductie bestaat uit een introductiedag en vier supervisiemomenten. De introductiedag wordt gegeven aan een groep van maximaal 25 deelnemers waarin theorie en praktijk worden toegelicht en geïllustreerd aan de hand van videobeelden. Tijdens de introductiedag krijgt men, naast een overzicht op een aantal toepassingsmogelijkheden, uitgangspunten die van toepassing zijn bij het werken met VHT/VIB in de praktijk.

De supervisiemomenten gebeuren in kleine groepen van maximaal 5 deelnemers en worden gespreid over 8 weken.

Tijdens de supervisiemomenten wordt geoefend met het analyseren en gebruiken van VHT en VIB aan de hand van videobeelden uit de eigen praktijk.

Beschrijf hieronder chronologisch de timing van het project per activiteit:

	Activiteit	Timing
Nr.1	Introductiedag	16.05.2011
Nr.2	Toepassen van de techniek in de gezinnen	tussenperiode
Nr.3	Supervisiegroepen (4 X)	19.09.2011, 10.10.2011, 24.10.2011, 14.11.2011

Resultaten project

Welke resultaten hebben de verschillende activiteiten opgeleverd?

Bij de introductiedag waren er 21 thuisbegeleiders aanwezig die zo kennismaakten met de videohometechniek. De eigenlijke cursus werd gegeven aan 10 gezinsbegeleiders. De kennis van de methodiek en het gebruik ervan komt indirect ten goede aan de gezinnen die ze vanuit de 4 diensten begeleiden (gemiddeld 24 begeleidingen per dienst).

Ondersteuning

Op welke ondersteuning kon het project rekenen vanuit de initiatiefnemende voorziening en eventueel vanuit de andere partners? Personeel? Leidinggevenden? Infrastructuur? Werkmiddelen? Materiaal? Begeleiding? Doelgroep? Follow up, ...?

Als initiatiefnemende voorziening deden we het volgende:

- We stelden het initiatief voor aan de partner: regionale werkgroep thuisbegeleiding.
- We werkten het project concreet uit en verstuurden een uitnodiging om deel te nemen.
- We contacteerden de opleiders (Steunpunt voor Videohometraining (VHT) en Video-interactiebegeleiding (VIB) voor België) en maakten afspraken rond inhoud en organisatie van de vorming.
- We stelden de lokalen, infrastructuur en catering ter beschikking voor de introductiedag en de supervisiemomenten.
- We kochten het materiaal aan voor de Videohometraining en verdeelden het onder de partners.
- We verzorgden de administratie over het project.
- We gingen na hoe een follow-up kan gebeuren door eventueel een intervisiegroep te organiseren.

Beschrijf gedetailleerd de aard van de uitgaven voor het project met de kostprijs en de financieringsbronnen aan de hand van de verschillende activiteiten eerder opgelijst in het stappenplan hierboven.

Activiteit	Aard van de uitgave	Kostprijs (in euro)	Bedrag eigen inbreng (in euro)	Bedrag inbreng Cera (in euro)
Nr. 1	De opleiding zelf	3.209		3.209
Nr. 2	Benodigd materiaal + installatie	3.475,95		3.475,95
	Totaal	6.684,95		6.684,95

Evaluatie

Geef de drie belangrijkste succesfactoren van dit project aan:

- Opleiding sloot erg aan bij het doelpubliek.
- Het materiaal om te oefenen bij de gezinnen was beschikbaar.
- Opleiders en opleiding zelf werden zeer positief beoordeeld.

Geef de belangrijkste knelpunten van dit project aan:

- Hoe implementeren in team wanneer slechts één persoon de opleiding volgde?
- Verdere opvolging: eigenlijk is een terugkomdag of verdere supervisie nodig, maar hoe betaal je dat?

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om het project te implementeren?

Voor cliënten

- Begeleiders die zich verder willen bekwamen.
- Begeleiders die de techniek effectief gebruiken bij de gezinnen.

Voor de organisatie

- Verder investeren in opleiding en opvolging.

Voor de begeleiders

- Ruimte, tijd en middelen krijgen om met de methodiek te werken.

Geef enkele gouden tips voor toekomstige initiatiefnemers om met dit project aan de slag te gaan:

- Mogelijkheden voorzien om de opvolging ook te kunnen bekostigen.
- Zorgen dat je voldoende materiaal hebt om te beginnen (camera – laptop).
- Werken met erkende, goede opleiders.

Mogelijkheid tot verbreding van het project? Doorstaat het project een interculturele toets?
Techniek kan intercultureel ingezet worden.

Communicatie

Hoe worden/werden de resultaten van het project bekend gemaakt en verspreid? (persartikel, studiedag, website, rapportering, vorming, overlegmomenten...?)

- Via de website: www.dekantel.be
- In de vergaderingen van het regionaal overleg (een overleg met de thuisbegeleidingsdiensten van Brugge en Oostende).
- Met een introductiebrief aan de leden van het regionale overleg met mogelijkheid tot deelname aan het project.
- In het werkingsverslag van vzw De Kantel 2011 bij de gerealiseerde vormingsprojecten.

Omschrijf kort een casus met een duidelijke probleemstelling. Geef aan wat de inbreng van het project is geweest en wat de inzet van het project heeft betekend voor de cliënt, de begeleider en de organisatie als geheel.

Het gaat hier niet om een concrete casus

Duurzaamheid

Hoe worden de resultaten van het project opgevolgd na afloop van het project?

- De deelnemers zetten de toepassing van de Videohometraining verder in hun begeleidingswerk met de gezinnen.
- Mogelijk komt er een verdere opvolging via een intervisiegroep.

Bijkomende informatie

Waar kunnen collega-initiatiefnemers bijkomende informatie over het project vinden? Welke documenten zijn beschikbaar?

Op de website www.steunpunt-vht-vib.be vind je meer informatie over methodiek en de opleiders.

“De aanpak met behulp van Videohometraining is gericht op de basiscommunicatie, de mogelijkheden en positieve krachten die in het gezin aanwezig zijn. VHT is een krachtgerichte methodiek die gebruikt maakt van videobeelden.”

De Meerkant –thuisbegeleiding van de Kantel vzw koos ervoor om haar medewerkers op te leiden binnen de methodiek van Videohometraining (VHT). De databank effectieve jeugdinterventies van het NJI beschrijft Videohometraining als een professionele hulpverleningsvorm die zich richt op het verbeteren en/of herstellen van de interactie tussen ouder en kind binnen de thuiscontext.

De aanpak met behulp van VHT is gericht op de basiscommunicatie, de mogelijkheden en positieve krachten die in het gezin aanwezig zijn. VHT is een krachtgerichte methodiek die gebruikt maakt van videobeelden.

Benoit Lens vult aan dat VHT probeert, door korte video-opnames te analyseren van de alledaagse omgang thuis, zichtbaar te maken wat (nog) goed loopt in de communicatie en wat er kan verbeteren. Samen met de ouders bespreken en analyseren de begeleiders de video-opnames, met als doel de ouders een klare kijk te geven op het functioneren en de behoeftes van het kind. Hierdoor kunnen de ouders hun kind (weer) beter op een positieve manier ondersteunen in zijn ontwikkeling. De ervaring wijst uit, dat de meeste ouders bij het terugkijken van de beelden, zelf heel snel zien wat hun kind nodig heeft en goed kunnen formuleren hoe zij hun eigen handelen daar op kunnen afstemmen.

Lens geeft aan dat VHT een samenspel is van het analyseren en terugzien van videobeelden en het op een oplossingsgerichte- en ontwikkelingsgerichte wijze benaderen van ouders.

Het bewustworden, herkennen en genieten van positieve interactiemomenten helpt ouders om de principes van basiscommunicatie toe te passen op momenten dat het niet vanzelf gaat.

De methodieken VHT richten zich op:

- het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen
- het voorkomen of verminderen van probleemgedrag
- het verbeteren van de kwaliteit tussen ouder en kind
- het versterken van de ouderlijke responsieve sensitiviteit
- het vergroten van de opvoedingsvaardigheden van ouders

Benoit Lens zegt dat de aantrekkingskracht van het werken met videobeelden onder meer zit in het gegeven dat ouders zichzelf zien en daardoor met meer dan gemiddelde aandacht en vaak met grote emotionele betrokkenheid naar zichzelf en hun kind kijken. Ouders krijgen de kans om gedetailleerd terug te kijken op een situatie en krijgen daardoor vaak een andere gevoelsbeleving over hun eigen kind.

Toepassingen met videobeelden geven ouders zelf de mogelijkheid om contactinitiatieven van hun kind te ontdekken. Ouders krijgen een tweede kans om stil te staan bij de bedoelingen van het kind en om de initiatieven die het neemt om contact te krijgen alsnog te ontvangen.

Het medium video is zowel voor ouders als voor hulpverleners een goed hulpmiddel om processen en veranderingen zichtbaar te maken. Bij het werken met VHT is er steeds sprake van parallelprocessen. De hulpverlener vraagt de ouders om positieve interactie-elementen toe te passen in de communicatie met hun kind en hij zal zelf ook positieve interactie-elementen toepassen in het contact met de ouders.

Lens benadrukt het belang van de manier waarop ouders benaderd worden. De methodiek is helpend bedoeld en moet ook als zodanig ervaren worden door ouders. Naar aanleiding van bepaalde televisieprogramma's of publicaties over opvoeding in diverse media denken ouders vaak dat vooral zal gekeken worden naar wat ze verkeerd doen bij de opvoeding of naar wat slecht gaat.

Bij VHT gaat het erom dat ouders de initiatieven die kinderen nemen om zich te ontwikkelen, leren zien. Ouders worden bewust van hun mogelijkheden om deze initiatieven te ondersteunen.

In de databank Effectieve Interventies van het Nederlands Jeugdinstituut is VHT momenteel in voorbereiding om opgenomen te worden. Een werkwijze die vele gelijkenissen vertoont met VHT de Directieve Thuisbegeleiding werd wel al opgenomen in deze databank.

Rond de werkzame bestanddelen van Videohometraining werd al heel wat onderzoek verricht, zo leert de databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut ons. In januari 2009 startte een onderzoek in Nederland naar *'De effectiviteit van kortdurende videohometraining in de jeugdgezondheidszorg bij gezinnen met overmatige spanning als gevolg van een excessief huilende baby: een gerandomiseerd gecontroleerd onderzoek'*. Het onderzoek wordt in 2012 afgerond en gepubliceerd.

De Universiteit van Amsterdam voerde twee relevante meta-analyses uit. De eerste onderzocht de effecten van binnen- en buitenlandse gezinsprogramma's die gebruikmaken van videofeedback. Het onderzoek werd uitgevoerd door het SCO-Kohnstamm Instituut (Fukkink, 2007-2008). De meta-analyse toont dat deze programma's gemiddeld een positief effect hebben op ouders en kinderen. Ook bleek dat programma's met een korte looptijd gemiddeld effectiever zijn.

De tweede meta-analyse ging over het effect van videofeedback op de kwaliteit van het handelen van professionals. De resultaten hiervan tonen dat videofeedback een effectieve methode is om de interactievaardigheden van professionals in diverse contactberoepen te verbeteren (Fukkink, Trienekens & Kramer, 2010).

De Meerkant – thuisbegeleiding van de Kantel vzw gaf haar begeleiders een introductie Videohometraining. Hierdoor leren ze de kracht en het gebruik van het medium video beter kennen en kunnen ze een aantal technieken introduceren in hun werking.

Door het kennismaken met en het introduceren van een aantal technieken uit VHT kan de Meerkant een afweging maken of ze de VHT-methodiek willen implementeren in hun organisatie. Tevens kunnen zij hun ervaringen delen met andere organisatie over het gebruik van technieken uit VHT.

De methodiek van VHT is in elk geval veelbelovend.

Referenties:

Databank Effectieve Interventies van het Nederlands Jeugdinstituut.

Lens Benoit, *"Het gebruik van videobeelden om communicatieve inzichten en opvoedingsvaardigheden te vergroten."* Artikel verschenen in het *Vlaams tijdschrift voor orthopedagogiek*, maart 2012, uitgegeven door de *Vlaamse Vereniging van orthopedagogen*.

Wim Taels is directeur van vzw De Cocon in Gent, een organisatie die mobiele hulpverlening aanbiedt binnen de bijzondere jeugdbijstand in Oost-Vlaanderen.

UitStap-Begeleiding (USB) 'De limiet'

Vzw Nieuwland in Sint-Kruis Brugge

Algemene gegevens

Initiatiefnemer van het project:

- Naam voorziening: Vzw Nieuwland, afdeling Trainingcentra voor kamerbewoning (TCK)
- Contactpersoon + functie: Marc Lapierre - coördinator TCK
- Adres voorziening: Polderstraat 82, 8310 Sint-Kruis Brugge
- Telefoon: 050 35 64 62
- E-mail: marc.lapierre@nieuwland.be of tck@nieuwland.be
- Website: www.nieuwland.be

Situering activiteit of het doel van de voorziening:

De vzw begeleidt gezinnen in een problematische opvoedingssituatie, op verwijzing van de jeugdrechtsbank of van het comité voor Bijzondere Jeugdzorg. De afdeling TCK is een residentieel onderdeel van het begeleidingstehuis 'Nieuwland' en richt zich specifiek op adolescenten en jongvolwassenen (17 tot 20 jaar) en hun context. De jongeren worden tijdelijk residentieel opgenomen in een studiosysteem en krijgen hier een zeer geïndividualiseerd begeleidingsaanbod gericht op zelfstandig functioneren binnen een genormaliseerde woon-, school- en/of werksituatie. De begeleiding wordt opgevat als een ervaringsgericht leertraject dat de jongere stapsgewijze aflegt. Tegelijk wordt er in de mate van het mogelijke een begeleiding opgezet met de relevante context van de jongere: ouders, familie, vriend of vriendin ... Met hen wordt nagegaan in welke mate deze context nog ondersteunend kan zijn voor de jongere.

Bij meerderjarigheid kan de jongere kiezen voor een voortgezet verblijf tot maximaal 20 jaar. De begeleiding kan steeds overgaan in een vorm van begeleid zelfstandig wonen (BZW). Dit kan tot maximaal 21 jaar.

Partnerorganisatie?

Nee

Projectomschrijving

Projecttitel:

UitStap-Begeleiding (USB) 'De limiet'

UitStap-Begeleiding (USB) is de begeleiding die de jongeren krijgen bij hun overgang naar het volledige (begeleid) zelfstandig wonen nadat het geïndividualiseerd residentieel begeleidingsaanbod vastgelopen en op deze basis gestopt is.

Binnen welk thema situeert het project zich?

Diversiteit	
Herstel	
Methodieken	x
Interculturalisering	
Vroegdetectie	
Jongvolwassenheid	x

Geef een uitvoerige beschrijving van het project dat met de steun van Cera wordt uitgebouwd, met aandacht voor:

- de concrete doelstellingen
- de noden waaraan het project tegemoet komt
- het innovatieve karakter van het project

Uit het recente tienjarenverslag van vzw Nieuwland blijkt dat 52 % van de opgenomen jongeren in TCK de overgang maken naar (begeleid) zelfstandig wonen. In de TCK-periode wordt er intensief gewerkt aan het bieden van veiligheid en stabiliteit, het verwerken van het verleden, het herstel van vertrouwen en het ontwikkelen van een toekomstperspectief. Dit gebeurt binnen een gemiddelde verblijfsduur van 13 maanden. Gelet op de complexe problemen van de aangemelde gezinnen, de huidige economische context, het probleem van betaalbare wooneenheden en de steeds ingewikkelder wordende administratieve verplichtingen, stellen wij vast dat de overgang naar het volledige (begeleid) zelfstandig wonen steeds moeilijker wordt. Voornamelijk (1) het verwerven, behouden en beheren van een eigen inkomen, (2) het vinden van een passende woongelegheden, (3) het opvolgen van de administratieve consequenties van het zelfstandig wonen en (4) de inpassing in de nieuwe woonomgeving, zorgen voor heel wat druk bij de jongere en de begeleiding. Enerzijds is de ons toegemeten begeleidingstijd korter geworden en anderzijds wordt de opdracht complexer. Daarom is 'De Limiet' uitgewerkt als een extra methodiek om te anticiperen op bovenstaande groeiende noden. Hieronder volgt de beschrijving van het uitgewerkte project.

Voorstelling USB (UitStap-Begeleiding):

UitStap-Begeleiding (USB) is de begeleiding die de jongeren krijgen bij hun overgang naar het volledige (begeleid) zelfstandig wonen nadat het geïndividualiseerd residentieel begeleidingsaanbod vastgelopen en op deze basis gestopt is.

Situering USB:

Het begeleiden van jongeren en hun (familiale) context is altijd een proces met afwisselend positieve ervaringen en hindernissen. Meestal komt het uiteindelijk wel goed en wordt een begeleiding positief afgerond. Soms gebeurt het echter dat een jongere op een duidelijke (herhaalde) wijze de huisregels overtreedt en wordt een verblijf in de voorziening vroegtijdig stopgezet. Zover is alles duidelijk. Daarnaast stellen we af en toe vast dat een begeleiding verzandt of vastloopt. Een jongere neemt weinig tot geen (toekomstgerichte) initiatieven meer, vermijdt veelal de geplande begeleidingscontacten, voelt zich niet gehoord of erkend. Een begeleider vindt nauwelijks nog aanknopingspunten. Bovendien ontbreekt een actieve terugvalbasis in de familiale context. Er zijn echter ook geen noemenswaardige conflicten of ernstige regelovertredingen. Met het team stellen we de zin of meerwaarde van een verdere begeleiding in vraag. En toch, als we eerlijk zijn met onszelf, krijgen we het moeilijk over ons hart om de jongere zomaar op straat te zetten.

Wanneer jongeren geen actie meer ondernemen, begeleiders het idee of het gevoel hebben dat ze er niet in slagen de mogelijkheden die beschikbaar zijn te kunnen benutten, het niet lukt om samen concrete stappen te zetten (school, werk, sparen, trauma's verwerken, contacten met het gezin, begeleiding bij druggebruik, ...) wordt de begeleiding uiteindelijk na lang uitstellen en een grondige evaluatie toch stopgezet. De jongere heeft nu geen perspectief, het team voelt de onmacht.

Het project 'De Limiet' en de uitwerking van UitStap-Begeleiding (USB) is opgezet om hiervoor een extra werkmiddel of instrument te bieden aan het team en de jongere. Het creëert een mogelijkheid om, wanneer door het team vastgesteld wordt dat een begeleiding vastloopt, een extra aanbod te doen. Het betreft een kortdurende intensieve begeleiding bij de uitstap uit het trainingcentrum (TCK). Het inzetten gebeurt in afspraak met consulent en de familiale context. USB werkt gedurende drie maanden, vanuit de wensen van de jongere, met zeer concrete afspraken en actiegericht, aan een programma met als doel de jongere een concreet perspectief te bieden. Het aanbod is procesgericht en het resultaat zal mede afhangen van de inzet van de jongere, de ondersteuning van de context en de mogelijkheden en beperkingen in de realiteit. Daarna stopt de begeleiding onherroepelijk.

USB is dus een extra werkinstrument om een noodzakelijke uitstap uit TCK mogelijk te maken voor jongeren waarvan het normale begeleidingsproces vastloopt. Vanuit deze doelstelling werd een projectaanvraag goedgekeurd door Cera. De middelen werden ingezet voor de uitwerking van het project. In eerste instantie kreeg iemand via een tijdelijk arbeidscontract de opdracht om dit werkinstrument uit te werken. Inspiratie werd er gevonden bij de vertrektraining in Nederland, het oplossingsgericht en doelgericht werken. Daarnaast werd er een stuurgroep geïnstalleerd met medewerkers uit de eigen afdeling en collega's van andere voorzieningen die een gelijkaardige interesse vertonen voor deze methodiek. De stuurgroep gaf feedback vanuit de vragen: wat hebben we nodig? Wat is haalbaar en realistisch? Het uiteindelijke doel is dat we UitStap-Begeleiding kunnen inzetten vanuit elk van de drie TCK-projecten en uitgevoerd kan worden door alle begeleiders.

Wat is USB?

UitStap-Begeleiding is een intensieve begeleiding van maximaal drie maanden (dertien weken) voor meerderjarige jongeren waarvan de TCK-begeleiding is vastgelopen. In deze dertien weken hebben de jongere en zijn USB-begeleider wekelijks drie tot vier contacten. Er wordt gewerkt aan individuele doelen die de jongere aan de hand van doelenlijsten aangeeft of uitkiest uit een zestal thema's. De thema's worden samengevat onder volgende noemers: Inkomen – Wonen – Gezin, familie en relaties – Zorg voor jezelf – Gevoelens, gedachten, gedrag – Vrije tijd. Het ganse proces verloopt volgens een vast stramien. Na de keuze van de jongere om in te stappen, met het akkoord van de consulent en de maximale betrokkenheid van de context, wordt er gedurende de eerste twee weken met de jongere een actiegericht stappenplan opgemaakt voor de volgende elf weken. Het programma wordt samen opgemaakt en afgelegd en is in de eerste plaats niet enkel resultaatgericht. We zijn immers afhankelijk van de mogelijkheden en de beperkingen van het moment. Het sterk gestuurde proces is in die zin belangrijker: doelen bepalen, keuzes maken, stappen zetten, aanspreken van de context, omgaan met beperkingen en kennis van diensten en aanspreekpunten. Door kleine succeservaringen werken we aan zelfwaarde en een nieuw perspectief. De jongere wordt begeleid bij de realisatie van deze doelen door middel van concrete acties en activiteiten.

Doelen van USB:

- Jongeren werken met ondersteuning van en in afspraak met een begeleider gedurende drie maanden aan de maximale realisatie van zelf gekozen doelen uit de zes vernoemde thema's. De doelen worden in overleg geordend en aangepakt met oog op haalbaarheid, termijn en dringendheid.
- Het werken aan zelf gekozen doelen biedt een nieuw perspectief aan de jongere.
- Jongeren leren al doende vaardigheden en technieken, verzamelen kennis en informatie in functie van het zelfstandig functioneren.

USB heeft niet gefaald als er geen woonst of werk gevonden is. Indien de jongere na dertien weken zoeken, vragen en handelen meer duidelijkheid heeft, gedeeltelijk of volledig zijn doelstellingen heeft bereikt (hetzij de weg weet naar de arbeidsmarkt, woongelegenheden, zijn context, aanspreekpunten kent voor een eventuele therapeutische ondersteuning, sportclubs, een plaats heeft om te overbruggen...), spreken we van een geslaagde USB.

Elementen van de USB:*Vastgelopen begeleiding*

UitStap-Begeleiding wordt aangeboden aan jongeren waarvan de begeleiding in TCK is vastgelopen. Het team neemt in overleg een duidelijk standpunt in, eventueel in aanwezigheid van de jongere, zijn context en waar mogelijk de consulent. Het standpunt 'de begeleiding is vastgelopen' wordt gemotiveerd en geargumenteed met alle mogelijke stappen die tot dan gezet zijn en die geen concreet resultaat (werk, spaargeld, woning, opleiding, behandeling ...) hebben opgeleverd. Normalerweise wordt de TCK-begeleiding stopgezet en de jongere verlaat binnen een beperkte afgesproken tijd het project.

Leeftijdsgebonden

USB is leeftijdsgebonden. Enkel meerderjarigen kunnen (indien ze dit wensen) stappen zetten naar volledig zelfstandig wonen en leven. Ouders kunnen nog ondersteunen, tegelijkertijd zijn ze niet meer verantwoordelijk.

Aanbod van het team:

De jongere kan opaan geven van het team eenmalig een UitStap-Begeleiding opstarten en gedurende drie maanden werken aan zelf geformuleerde doelen. USB is daarbij duidelijk onderscheiden van de basis- TCK-begeleiding, zowel fysiek als methodisch. Gedurende deze periode kan de jongere, met respect voor alle huisregels en het vermijden van overlast, wel verder in het TCK-project verblijven. Welke begeleider de USB opneemt, is een teambeslissing waarbij de jongere betrokken kan worden. De jongere kan nadien wel nog een beroep doen op een begeleiding zelfstandig wonen (BZW). UitStap-Begeleiding is geen recht of vanzelfsprekendheid, wel een aanbod. Indien de jongere hierop niet wenst in te gaan, stopt de begeleiding op de vastgestelde einddatum.

Beslissingsmoment met consulent en de context:

De definitieve beslissing om een USB-aanbod op te starten wordt steeds in overleg en in aanwezigheid van de consulent en de bereikbare en beschikbare familiale context genomen. De consulent kan bijkomende voorwaarden opleggen.

Contract:

Nadat de beslissing genomen werd om te starten met USB wordt er een contract ondertekend. In het contract staat er kort en bondig uitgelegd wat USB omvat, waar en hoe er zal gewerkt worden. De nodige afspraken en regels worden hierin omschreven. Er wordt telkens na één maand geëvalueerd. Bij het niet nakomen van de afspraken kan dit leiden tot vroegtijdige stopzetting.

Kortdurende begeleiding:

Uitstapbegeleiding is een intensieve kortdurende begeleiding van drie maanden. Dit betekent dat er elke week meerdere contacten of activiteiten gepland worden. Tijdens die periode verblijft de jongere in TCK. Na drie maanden stopt de begeleiding onherroepelijk.

Hoe gaan we aan de slag?

Tijdsbesteding

Gedurende de ganse begeleiding van drie maanden zijn er wekelijks drie tot vier contacten tussen de jongere en een USB-begeleider, om alles van zeer dichtbij te kunnen opvolgen. USB heeft een lokaal buiten het gewone project als uitvalsbasis, zodat er een duidelijk onderscheid gemaakt wordt tussen TCK en USB. Tijdens het eerste gesprek wordt er in overleg met de jongere de noodzakelijke startinformatie doorgegeven vanuit TCK en afgesproken of en wat de individuele begeleider nog opneemt.

- Een duidelijke locatie met de nodige voorzieningen.
- Een concrete omschrijving van UitStap-Begeleiding.
- Een contract met duidelijke afspraken en evaluatiemomenten.
- Een draaiboek of werkschema dat een handleiding vormt om het proces op te starten en uit te voeren.
- Doelenlijsten rond de verschillende thema's.
- Een aparte pagina 'De Limiet, UitStap-Begeleiding' op de website van vzw Nieuwland, te vinden onder de afdeling TCK.
- Informatie, handleidingen, technieken, documenten, websites, ... die kunnen geraadpleegd en gebruikt worden met oog op de begeleiding, zijn beschikbaar en terug te vinden op de hoger vernoemde website.
- Een concreet stappenplan, opgemaakt met de jongere met oog op de haalbaarheid, de termijn en de dringendheid van de te realiseren doelen.
- Alle mogelijke activiteiten die kunnen leiden tot het realiseren van de vooropgestelde doelen.
- De individuele map met alle persoonlijke documenten, die de jongere meebrengt vanuit TCK.
- Een persoonlijke geheugenstick waarop alle materiaal en informatie, documenten, foto's, ... die verkregen wordt, kan opgeslagen worden voor de jongere.
- Opleiding en supervisie.

Actie- en procesgericht

Zoals het woord USB zelf aangeeft, is het vooral de bedoeling om samen 'op UitStap' te gaan, zodra het stappenplan opgemaakt is tijdens de eerste twee weken. Op stap gaan naar diensten, familie, ... waar de jongere eventueel terecht kan en waarop de jongere kan bouwen om een stap verder te geraken. Het proces is in eerste instantie zeer belangrijk en geeft de jongere meer zicht op wie en wat hij wanneer en waarvoor kan rekenen. Het resultaat is minder een doel op zich, zoals eerder vermeld.

Waaraan zal er gewerkt worden?

De thema's waarrond werkt wordt zijn de volgende: Inkomen – Wonen – Gezin, familie en relaties - Zorg voor Jezelf – Gevoelens, gedachten, gedrag - Vrije Tijd. Aan de hand van doelenlijsten worden de doelen betreffende de zes thema's geselecteerd en geordend naar haalbaarheid, termijn en dringendheid. Er wordt stapsgewijze en in volgorde gewerkt aan de realisatie van de geordende doelen.

Evaluatie en afronding

Maandelijks wordt er samen met de jongere besproken hoever het proces staat en hoe hij/zij de voorbije periode heeft ervaren. Na drie maanden USB wordt er samen met de jongere een eindverslag opgemaakt met daarin de stappen die gezet werden met oog op de vooropgestelde doelen. Er wordt nagegaan of de jongeren nog verder begeleid wil worden in begeleid zelfstandig wonen (BZW) of nazorg.

Indien de jongere kiest om geen BZW of nazorg te doen, neemt De Limiet na verloop van tijd, nog eens contact op om te kijken hoe het met de jongere gaat.

Geef aan wie de doelgroep is van het project. Maak hierbij een onderscheid tussen cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel:

Vzw Nieuwland is een erkend initiatief binnen de bijzondere jeugdbijstand en omvat: een residentiële leefgroep voor meisjes, twee dagcentra, een thuisbegeleidingsdienst en drie trainingscentra voor kamerbewoning (TCK). De afdeling TCK richt zich specifiek op adolescenten en jongvolwassenen (17 tot 20 jaar) en hun context.

1) De directe doelgroep bestaat uit 14 (voltijdse/deeltijdse) begeleiders van de TCK-afdeling van vzw Nieuwland met hoofdzakelijke scholing op A- en A2-niveau, verdeeld over drie huizen. De begeleiders worden ondersteund door een deeltijdse psycholoog en een voltijdse coördinator (= afdelingsverantwoordelijke).

2) De indirecte doelgroep bestaat uit 20 gezinnen die zich in een problematische opvoedingssituatie bevinden. Zij worden naar onze voorziening verwezen via het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of via de jeugdrechtbank. De vorige verblijfplaats van de opgenomen jongeren is zeer divers: het gezin van herkomst, pleeg- of adoptiegezin, begeleidingstehuis, gemeenschapsvoorziening, jeugdpsychiatrie. Wij bieden hen opvang en begeleiding in drie verschillende huizen (6-6-8 personen), gelegen op verschillende locaties aan de stadsrand en beogen een zinvolle dagbezigheid buiten de voorziening: (school, werk, schoolvervangend project ...). Tegelijk wordt er in de mate van het mogelijke een begeleiding opgezet met de relevante context van de jongere: ouders, familie, vriend of vriendin. Met hen gaan we na in welke mate deze context nog ondersteunend kan zijn voor de jongere.

Geef aan in welke mate het project overdraagbaar is naar andere voorzieningen:

Het concept wordt gedragend door een elektronisch draaiboek waarin de visie, de gebruiksinstrumenten met bijbehorende handleiding zijn opgenomen. Dit moet het andere voorzieningen mogelijk maken om mits enige vertaling naar de eigen organisatie de USB-methodiek te implementeren.

Daarnaast is er een stuurgroep geïnstalleerd met vertegenwoordigers van andere voorzieningen die zorgt voor intervisie en uitwisseling. Wil een organisatie gebruik maken van ons aanbod, dan is het de verwachting dat deze deelneemt aan de stuurgroep.

Stappenplan project

Beschrijf hieronder chronologisch de timing van het project per activiteit:

	Activiteit	Timing
Nr.1	Vacature + sollicitaties + inpassing in het begeleidingskader + opstellen werkplan	01.12.2010 – 01.01.2011
Nr.2	Opdrachtverkenning: inventaris begeleidingsnoden + opzoeken literatuur + planning werkbezoeken + strategieontwikkeling over inschakelen van ex-cliënten	01.01.2011 – 01.02.2011
Nr.3	Opstart stuurgroep	01.03.2011 – 31.03.2011
Nr.4	Afleggen werkbezoeken + uitwerking visie + opzoeken ervaringsdeskundigen + feedback naar collega's en stuurgroep	01.04.2011 – 01.06.2011
Nr.5	Uitwerken draaiboek	01.06.2011 – 31.12.2011
Nr.6	Vorming personeelsgroep	16.01.2012

Resultaten project

Welke resultaten hebben de verschillende activiteiten opgeleverd?

Het concept 'vertrektraining', zoals in Nederland ontwikkeld, is vertaald naar onze eigen noden en mogelijkheden. Dit resulteert in een uitgewerkte extra methodiek, te gebruiken wanneer een reguliere TCK-begeleiding vastloopt. De documenten zijn uitgewerkt en aangevuld met handleidingen en het elektronisch draaiboek is klaar. Hierbij is op regelmatige basis een terugkoppeling gebeurd naar de betrokken TCK-begeleiders, zodat zij mee op de hoogte zijn van het volledige verhaal.

Het USB-aanbod wordt vermeld in het kennismakingspakket, zodat elk (kandidaat-) gezin al van bij het eerste contact op de hoogte is van deze mogelijkheid.

Alle TCK-medewerkers kregen een vorming, waarna ze in staat moesten zijn om de methodiek toe te passen.

Een stuurgroep is geïnstalleerd en kan via intervisie en uitwisseling zorgen voor een dynamische bijsturing van het project.

Een aantal ex-cliënten hebben hun medewerking toegezegd om als ervaringsdeskundige op te treden.

Ondersteuning

Op welke ondersteuning kon het project rekenen vanuit de initiatiefnemende voorziening en eventueel vanuit de andere partners? Personeel? Leidinggevenden? Infrastructuur? Werkmiddelen? Materiaal? Begeleiding? Doelgroep? Follow up, ...?

Het project werd initieel uitgewerkt door een tijdelijke medewerkster die voor deze opdracht werd aangeworven. Zij kreeg een eigen lokaal met de nodige logistieke middelen: pc, gsm, kantoormeubilair. Haar vervoersonkosten werden terugbetaald. Dit gebeurde onder supervisie van de coördinator.

Zij werd inhoudelijk ondersteund door de afdelingspsycholoog en de stuurgroep. Haar ontwerp werd voorgesteld aan de afdelingsbegeleiders die zorgden voor de nodige feedback. Het project werd voorgesteld aan de directie. Deze zorgde voor opname op het lokale intranet en de website.

Bij het einde van het contract werd de uiteindelijke uitwerking van het draaiboek overgenomen door de afdelingspsycholoog.

Beschrijf gedetailleerd de aard van de uitgaven voor het project met de kostprijs en de financieringsbronnen aan de hand van de verschillende activiteiten eerder opgelijst in het stappenplan hierboven.

Activiteit	Aard van de uitgave	Kostprijs (in euro)	Bedrag eigen inbreng (in euro)	Bedrag inbreng Cera (in euro)
Nr. 1	Loonkost	6239,42		6239,42
Nr. 2	Vervoersonkosten	286,74		286,74
Nr. 3	Bureaumateriaal: flip-over + fotokopieën + telefonie	336,99	20,77	316,22
Nr. 4	Informatica	1129,72		1129,72
Nr. 5	Literatuur	27,90		27,90
	Totaal	8.020,77	20,77	8.000

Evaluatie

Geef de drie belangrijkste succesfactoren van dit project aan:

- Aanbod van een extra methodiek bij het vastlopen van een begeleiding.
- Het ter beschikking hebben van een aantal begeleidingsinstrumenten die ook in de reguliere begeleiding kunnen gebruikt worden.
- De installatie van een stuurgroep die continu kan zorgen voor evaluatie en bijsturing en die de overdracht kan garanderen.

Geef de drie belangrijkste knelpunten van dit project aan:

- Het feit dat er uitgegaan wordt van stopzetting van TCK-begeleiding na het project kan voor extra druk zorgen en de agenda beïnvloeden.
- Ervaringsdeskundigen zullen op tijd opnieuw gerekruteerd moeten worden.
- Het concept heeft nog geen echte praktijktoets doorstaan.

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om het project te implementeren?

Voor cliënten:

- Bereidheid om zich op stipte en constructieve wijze te engageren
- Openheid
- Toestemming van de verwijzer

Voor de organisatie:

- Flexibiliteit t.a.v. het inzetten van begeleidingstijd
- Lokaal met de nodige infrastructuur: bureau, schrijfbord, pc, gsm ...

Voor de begeleiders:

- Kunnen loskomen van de gewone begeleidersrol
- Creativiteit
- Stipte bewaking van het programma
- Omgaan met weerstand

Geef enkele gouden tips voor toekomstige initiatiefnemers om met dit project aan de slag te gaan:

- Baken heel duidelijk de doelgroep af: over welke jongeren gaat het? Wanneer gebruiken we de UitStap-Begeleiding? Wat is de relatie met de reguliere begeleiding?
- Zorg dat het project gedragen wordt door alle medewerkers.
- Het draaiboek is één geheel en wordt best niet fragmentair gebruikt.

Mogelijkheid tot verbreding van het project? Doorstaat het project een interculturele toets?

Dit is niet bestudeerd. Gezien het project aan het einde komt van een reguliere begeleiding zal op dat ogenblik al duidelijk zijn welke interculturele barrières er mogelijk zijn.

Communicatie

Hoe worden/werden de resultaten van het project bekend gemaakt en verspreid? (persartikel, studiedag, website, rapportering, vorming, overlegmomenten...?)

Intern:

Voorstelling op de afdelings- en personeelsvergadering + opname op het lokale intranet + voorziene vorming voor alle TCK-medewerkers.

Extern:

- Vermelding op de website van vzw Nieuwland
- Vermelding op de website van vzw STK
- Opname in het jaarverslag van vzw Nieuwland
- Voorstelling op intervisie van de federatie BZW
- Voorstelling op het Regionaal Overleg Bijzondere Jeugdzorg
- Voorstelling op de intervisie van vzw STK

Omschrijf kort een casus met een duidelijke probleemstelling. Geef aan wat de inbreng van het project is geweest en wat de inzet van het project heeft betekend voor de cliënt, de begeleider en de organisatie als geheel.

Het project moet nog concreet toegepast worden. Er is wel gevraagd aan ex-bewoners wat een dergelijk aanbod voor hen kan betekenen. Hun feedback:

- De extra druk die er komt, zorgt er voor dat de begeleiding aan het juiste tempo blijft.
- De bewonersmap of geheugenstick zou een houvast zijn naar de toekomst.
- Samen dingen ondernemen is belangrijk: de jongere niet aan zijn lot overlaten.
- Financies zijn belangrijk: er zal sowieso een budgetplan moeten opgenomen worden.
- Naast het programma is de relatie met de begeleider belangrijk: het moet klikken.
- Aandacht geven aan ondersteuning in contacten met familie.

Duurzaamheid

Hoe worden de resultaten van het project opgevolgd na afloop van het project?

- Na elk traject volgt er een evaluatie met de cliënt, context, begeleiding en verwijzer.
- Jaarlijkse evaluatie en bijsturing in het afdelingsprogramma.
- Uitbouw van een regionale stuurgroep.

Bijkomende informatie

**Waar kunnen collega-initiatiefnemers bijkomende informatie over het project vinden?
Welke documenten zijn beschikbaar?**

Alle informatie komt op www.nieuwland.be via een open gedeelte voor geïnteresseerden en een meer uitgebreid gesloten gedeelte voor de eigen medewerkers en leden van de stuurgroep.

Daarnaast komt er informatie op www.stk-vzw.be

UitStap-Begeleiding in vzw Nieuwland

Eddy Van den hove

“CAW's stellen een gebrekkige aansluiting vast tussen de hulpverlening van de Bijzondere jeugdbijstand en het algemeen welzijnswerk, waardoor bepaalde jongeren tussen wal en schip vallen.”

Ik duid dit project aan de hand van drie dimensies. Eén: de positie die dit project inneemt in het hulpverleningslandschap, twee: het methodologisch aspect en ten slotte: de positie van de cliënt in het traject.

Actieplan Jongvolwassenen

Jeugdhulp wordt in Vlaanderen georganiseerd binnen verschillende sectoren. Dit leidde historisch tot schotten tussen voorzieningen van verschillende sectoren. Toeval bepaalde waar je terecht kwam. Dit toeval bepaalde bovendien ook de verdere hulpverlening. Dit kwam uitvoerig aan bod in het maatschappelijke debat in 1999 wat leidde tot de integrale jeugdhulpverlening. Dit proces krijgt zijn voorlopig sluitstuk bij de installatie van de intersectorale toegangspoort in 2014. Los van dit sluitstuk zette dit proces al heel wat aan de gang waardoor sectoren elkaar beter leren kennen.

Naast deze breuklijnen tussen sectoren in de jeugdhulpverlening is er een tweede breuklijn. Deze van de jeugdhulpverlening en de volwassenenhulpverlening. Daar is een grote grijze zone van de jongvolwassenen. Bij nadere analyse merkt men dat in de bijzondere jeugdbijstand 15 % van de begeleide jongeren ouder zijn dan 18 jaar en bij de CAW's 25 % van bereikte groep jonger is dan 25 jaar. Hier is de laatste jaren veel om te doen. De Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) trekken aan de alarmbel. In 2008 schrijven ze een beleidsnota 'Tussen wal en schip'.

Ze stellen een gebrekkige aansluiting vast tussen de hulpverlening van de bijzondere jeugdbijstand en het algemeen welzijnswerk waardoor bepaalde jongeren tussen wal en schip vallen. Men merkt dat jongeren 'afhaken' in de cruciale overgangsperiode van minder- naar meerderjarigheid. Aan de ene kant merkt men dat de comités voor Bijzondere Jeugdzorg vaak geen dossier meer openen voor jongeren die voor het eerst in contact komen met de Bijzondere Jeugdzorg op 16-17 jaar. Anderzijds vermoeden ze dat een grote groep jongeren op 18 jaar, mogelijk na een langdurige begeleiding in de Bijzondere Jeugdzorg, de deur achter zich dichttrekt. Zij zijn 'hulpverleningsmoe' en willen het alleen proberen. Enkele jaren later duiken ze dan weer op in de hulpverlening, wanneer hun leefsituatie totaal uitzichtloos is geworden.

De CAW's worden begrijpelijk in de eerste plaats geconfronteerd met die jongeren waar de begeleiding in de bijzondere jeugdbijstand niet positief werd afgerond (met de ex-cliënten BJB waar het goed mee gaat worden ze uiteraard niet geconfronteerd). Gezien de complexe doelgroep in de bijzondere jeugdbijstand en de meer en meer door de jeugdrechter opgelegde jeugdhulpverlening is dit trouwens niet verwonderlijk. De Bijzondere Jeugdzorg echter vindt dat algemeen welzijnswerk in deze dossiers dan weer te weinig aanklappend is. Redenen genoeg voor minister Vandeurzen om tot een actieplan jongvolwassenen op te roepen.

De bijzondere jeugdbijstand moet samen met andere partners bekijken hoe de kloof tussen de jeugdhulpverlening en volwassenhulpverlening kan gedicht worden. Een goede

samenwerking uitbouwen op het werkveld met de CAW's is daarbij erg belangrijk. Daarnaast kan en moet de bijzondere jeugdbijstand voortdurend zijn eigen aanbod in vraag stellen en bijstellen. Dit is wat Nieuwland doet met dit USB-project. Het richt zich naar jongeren waar de begeleiding vastgelopen is binnen hun Trainingscentra voor kamerbewoning. Jongeren waarbij de begeleiding verzandt of vastloopt, begeleidingen waar jongeren geen toekomstgerichte initiatieven meer nemen en de geplande begeleidingscontacten ontlopen. Begeleiders vinden dan ook geen aanknopingspunten meer. Begeleidingen zouden dan vaak na lang uitstellen en een grondige evaluatie toch stopgezet worden. De jongere heeft dan geen perspectief meer. Met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid komt deze jongeren na een aantal jaar terecht bij het CAW. Ze hebben dan vaak geen dak boven hun hoofd, geen werk, een hoop schulden, vastgelopen relaties. Een uitzichtloze situatie waar het CAW dan ook vaak geen raad meer mee weet.

De uitwerking van de UitStap-Begeleiding is opgezet als extra werkmiddel of instrument voor het team en de jongere in vastlopende situaties. Het kan terug perspectieven openen naar verdere begeleiding. Eventueel kan indien nodig en gewenst een BZW-begeleiding opgezet worden door de bijzondere jeugdbijstand of het algemeen welzijnswerk. De cirkel kan doorbroken worden!

Protocollering van methodieken

De uitwerking van deze methodiek past ook in de beweging die momenteel uitgezet wordt om geprotocolleerde methodieken te hanteren in welzijn. Dit komt een eerste keer zeer duidelijk naar voor in het globaal plan van minister Vervotte in 2006. Het globale plan is een belangrijk meerjarenplan voor de Bijzondere Jeugdzorg. Het analyseerde knelpunten waaruit actiepunten afgeleid werden. Er werden ook 9 belangrijke werkingsprincipes naar voor geschoven waaraan hulpverlening moet voldoen. Een van die werkingsprincipes is wetenschappelijk onderbouwd werken. Het plan stelt dat er zeer diverse pedagogische methodieken en hulpverleningspakketten gehanteerd worden in de bijzondere jeugdbijstand. 'Het is cruciaal om na te gaan of de gehanteerde methodieken en programma's ook de beoogde doelstelling halen. Daarom dient in de nabije toekomst wetenschappelijk onderbouwd gewerkt te worden. Hierbij kunnen bestaande programma's geïmporteerd worden, als ze effectief bleken. Lopende methodieken worden onderzocht op hun effectiviteit. In de Vlaamse jeugdhulpverlening zijn goede praktijkvoorbeelden gangbaar. Maar het omzetten van deze voorbeelden in een protocol, een geijkte procedure, is bijna nooit gebeurd. Dit moet zorgen voor een overdracht en implementatie in andere organisaties. Bij het uitvoeren van deze protocollen in de praktijk, ontstaat dan opnieuw veel ervaringsmateriaal'. Later werd het principe verder bediscussieerd en kwam heel de discussie op gang van evidence-based methodieken en practice-based evidence. Deze discussie leidt me te ver binnen deze duiding, maar het geeft wel aan dat in de sector de beweging duidelijk gezet is om meer wetenschappelijk te werken en vooral ook om in eerste instantie uit te schrijven wat men doet, dit evalueert en vervolgens weer bijstuurt.

Heel het proces dat gelopen is met de uitwerking van deze methodiek is hier een mooi voorbeeld van. Men start vanuit een uitgewerkte methodiek die in Nederland ontworpen is (de vertrektraining) en zoekt naar doelstellingen (via vragenlijsten) en methodieken om op verschillende domeinen te kunnen werken (Inkomen - Wonen – Gezin, familie en relaties - Zorg voor jezelf – Gevoelen, gedachten, gedrag - Vrije tijd). Men schrijft dit alles uit en publiceert dit op een publieke website. Men zorgt voor ontsluiting naar andere voorzieningen. Dit alles onder supervisie van een stuurgroep waaraan meerdere voorzieningen participeren. Er is ook een

feedbackgroep van ex-cliënten. Men gaat niet over één nacht ijs. Dit brengt ons naar de derde dimensie van deze duiding.

De participatieve dimensie

In het decreet rechtpositie van de minderjarige in de jeugdhulpverlening wordt de participatieve gedachte legistiek verankerd. De participatieve gedachte leeft natuurlijk al langer in de hulpverlening. Je kunt participatie zien op microniveau (niveau van de concrete hulpverlening), mesoniveau (niveau van de voorziening) en macroniveau (niveau van het structureel beleid). Dit laatste is niet aan de orde voor dit project. Het gaat om participatie op beleidsniveau zoals deelname aan de adviesraad Integrale Jeugdhulpverlening of het raadgevend comité jongerenwelzijn. Dit project slaagt er wel in om participatie te voorzien op de twee eerste niveaus. Het gaat om participatieve hulpverlening. De jongere bepaalt zelf de doelstellingen die hij nog wil realiseren. Hij en zijn omgeving zitten echt mee aan het stuur van het gelopen traject. Maar de ex-cliënten worden ook betrokken bij de methodiekontwikkeling en dus ook het pedagogische beleid van de voorziening. Hen wordt als ervaringsdeskundigen een duidelijke plaats gegeven in het geheel. Een belangrijke en grote meerwaarde bij de methodiekontwikkeling.

Eddy Van den Hove is stafmedewerker Bijzondere Jeugdbijstand bij het Vlaams Welzijnsverbond dat voorzieningen groepeerd uit vijf grote sectoren in het welzijnswerk: Bijzondere Jeugdbijstand, ondersteuning van personen met een handicap, gezinsondersteuning, kinderopvang en vrijwilligerswerk. Ze zijn een koepelorganisatie voor aangesloten leden en een overleg- en samenwerkingsforum in de bredere welzijnssector.

Een tango danst men met zes!

Methodiek om de kwaliteit van de hulpverlening systematisch te verbeteren

Vzw De Cocon in Gent

Algemene gegevens

Initiatiefnemer van het project:

- Naam voorziening: Vzw De Cocon
- Contactpersoon + functie: Bart Libbrecht - adjunct-directeur
- Adres voorziening: Ham 133, 9000 Gent
- Telefoon: 09 222 30 73
- E-mail: Bart.Libbrecht@decocon.be
- Website: www.decocon.be

Situering activiteit of het doel van de voorziening:

De Cocon vzw richt zich tot jongeren en gezinnen, ouders en minderjarigen die zich in een problematische (opvoeding-)situatie bevinden. Het doel van De Cocon vzw is begeleiden tot zelfstandig wonen of het functioneren van het gezin optimaliseren, waardoor de betrokken personen in hun milieu maximale ontwikkelingskansen krijgen. De Cocon vzw heeft zes werkvormen.

Crisishulp aan Huis (CaH):

CaH begeleidt kortdurend (28 dagen) en intensief gezinnen die worden geconfronteerd met een acute crisis. CaH tracht de uithuisplaatsing van een of meerdere kinderen te vermijden of een kind na een uithuisplaatsing te re-integreren. CaH heeft een begeleidingscapaciteit van 96 gezinnen per jaar. 16 daarvan werden ingezet voor crisisinterventie (CI) en contextbegeleiding (CB) in de crisisnetwerken Integrale Jeugdhulpverlening Oost-Vlaanderen.

De Cocon, Intensieve Kortdurende Thuisbegeleiding (IKT):

IKT begeleidt kortdurend (6 maanden) en intensief gezinnen door het gezinsklimaat te verbeteren en de jongere veilig te laten opgroeien. De sociale vaardigheden van de gezinsleden worden vergroot waardoor de gezinnen gebruik leren maken van hun sociale netwerk. Hierdoor wordt de draaglast verkleind en de draagkracht vergroot. IKT heeft een begeleidingscapaciteit van 16 gezinnen.

Thuisbegeleiding (TB):

Thuisbegeleiding richt zich met Specifieke, Meetbare, Acceptabele, Realistische en Tijdsgebonden (SMART) doelen op het gezin en zijn omgeving. De competenties van het gezin worden vergroot. TB traint de opvoedingsvaardigheden van de ouders, verbetert de communicatie tussen de gezinsleden en activeert het netwerk van het gezin. TB heeft een begeleidingscapaciteit van 32 gezinnen.

De Cocon, Begeleid Zelfstandig Wonen (BZW):

BZW begeleidt jongeren (17 tot 21 jaar) bij het zelfstandig wonen. De nodige praktische en sociale vaardigheden worden aangeleerd en een evenwicht in hun relaties met familie en vrienden wordt nagestreefd. BZW heeft een begeleidingscapaciteit van 16 plaatsen.

Partnerorganisatie?

Ja

Sector: Onderwijs

- Naam organisatie: Vrije Universiteit Brussel
- Contactpersoon + functie: Professor Johan Vanderfaeillie
- Adres organisatie: Pleinlaan 2, 1020 Brussel
- Telefoon: 02 629 36 52
- E-mail: Johan.Vanderfaeillie@vub.ac.be
- Website: www.vub.ac.be

Sector: Onderzoek

- Naam organisatie: Praktikon
- Contactpersoon + functie: Gert Kroes - projectleider BergOp
- Adres organisatie: Montessorilaan 10, 6525 HR Nijmegen - NL
- Telefoon: 02 629 36 52
- E-mail: g.kroes@acsw.ru.nl
- Website: www.praktikon.nl

Projectomschrijving**Projecttitel:**

Een tango danst men met zes!

Het TANGO-project: cliënten, hulpverleners, werkbegeleiders, teams, de voorziening en de wetenschap slaan de handen in elkaar om de kwaliteit van de hulpverlening systematisch te verbeteren.

Binnen welk thema situeert het project zich?

Diversiteit	
Herstel	
Methodieken	x
Interculturalisering	
Vroegdetectie	
Jongvolwassenheid	

Geef een uitvoerige beschrijving van het project dat met de steun van Cera wordt uitgebouwd:**De concrete doelen:**

De professionals van De Cocon vzw baseren het werk op het beschikbare en wetenschappelijk bewijs van de effectiviteit van het werk dat ze uitvoeren. Het TANGO-project implementeerde processen die dit bewijsmateriaal beschikbaar maken. Dit bewijsmateriaal wordt gebruikt om de kwaliteit van het werk op een systematische manier te verbeteren. Dit gebeurt op vier niveaus:

De samenleving stelt een duidelijke vraag naar aangetoonde efficiënte en effectieve hulpverlening. Dit heeft te maken met schaarser wordende maatschappelijke middelen, maar evengoed met de deontologische overweging dat de cliënt recht heeft op effectieve en efficiënte hulpverlening.

- Het niveau van de hulpverlening: op een systematische, objectieve en betrouwbare manier het probleem van de cliënt in de kaart brengen, hypothesen vormen, doelen formuleren en deze doelen evalueren.
- Het niveau van de werkvorm: objectief meten of en hoe de werkvorm zijn doelstellingen haalt. Deze informatie wordt gebruikt om de werkvorm te evalueren en verder te ontwikkelen.
- Het niveau van de gebruikers: verwijzer, cliënt en de hulpverlener vragen naar hun tevredenheid over de effectiviteit en de efficiëntie van de hulpverlening. Deze feedback wordt gebruikt om de werkvorm te evalueren en verder te ontwikkelen.
- Het niveau van de voorziening: achterhalen of de voorziening voldoende inspeelt op haar populatiebeleid.

Deze processen worden niet eenmalig uitgevoerd, maar definitief verankerd in de gehele werking van De Cocon vzw. Om deze kwaliteitsverbetering te waarborgen, werden de volgende stappen gezet:

- Alle werkvormen werden conform een wetenschappelijke standaard beschreven en onderbouwd. De kwaliteit van deze wetenschappelijke beschrijving werd gecontroleerd door professor Johan Vanderfaeillie (Vrije Universiteit Brussel).
- Met het oog op de doelen van de verschillende werkvormen werden er genormeerde vragenlijsten gezocht die de probleemdefiniëring, het formuleren van hypothesen, het stellen van doelen en het evalueren van doelen objectiveren.
- Per werkvorm werden er gepersonaliseerde tevredenheidsmetingen voor gebruikers ontwikkeld.
- De data die met de genormeerde vragenlijsten worden verzameld in een databank, BergOp genaamd. Deze databank maakt het mogelijk om op een eenvoudige manier:
 - o Geobjectiverde informatie te genereren die gebruikt wordt om het probleem van de cliënt in de kaart te brengen, hypothesen te vormen, doelen te formuleren en deze doelen te evalueren.
 - o Al deze informatie per werkvorm te aggregeren waardoor de effectiviteit van de werkvorm op het vlak van de realisatie van de centrale doelstellingen gemakkelijk in kaart kan worden gebracht en teruggekoppeld in de vorm van feedback naar de verschillende werkvormen. Deze feedback wordt gebruikt om de kwaliteit van de werkvorm systematisch te verbeteren.
 - o De geaggregeerde data van alle werkvormen geobjectiveerd te verifiëren of ervoldoende wordt ingespeeld op het doelgroepenbeleid van de voorziening.

De noden waar het project aan tegemoet komt:

De samenleving stelt een duidelijke vraag naar aangetoonde efficiënte en effectieve hulpverlening. Dit heeft te maken met schaarser wordende maatschappelijke middelen, maar evengoed met de deontologische overweging dat de cliënt recht heeft op effectieve en efficiënte hulpverlening.

Het innovatieve karakter van het project:

De Cocon vzw is de eerste voorziening die doorheen alle echelons en in alle werkvormen wetenschappelijk onderbouwde processen implementeert die een dergelijke kwaliteitsverbetering mogelijk maken.

Geef aan wie de doelgroep is van het project. Maak hierbij een onderscheid tussen cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel:

De directe doelgroepen zijn de cliënten, de hulpverleners, de werkbegeleiders, de teams, de overheid, de voorziening en de wetenschappelijke partner (Vrije Universiteit Brussel). Al deze partijen ervaren een onmiddellijke meerwaarde van dit project. De Cocon vzw betrok 29 hulpverleners in het project. Ze werken verspreid over zes verschillende hulpverleningsvormen. Momenteel heeft De Cocon vzw een samenwerkingsverband met twee wetenschappelijke partners (Vrije Universiteit Brussel) en Praktikon (Nederland). Het cliëntenbereik is 160 minderjarigen en hun gezinnen. De indirecte doelgroepen zijn de andere mobiele voorzieningen uit de Bijzondere Jeugdbijstand en hun cliënten: zij kunnen terugvallen op de good practices van de Cocon vzw (totale begeleidingscapaciteit van 2358 plaatsen).

Geef aan in welke mate het project overdraagbaar is naar andere voorzieningen:

Het project leverde zeer concrete instrumenten op (wetenschappelijk correcte beschrijvingen van werkvormen, diagnostische testbatterijen, tevredenheidmetingen van cliënten, een integrerend registratiesysteem, potentiële wetenschappelijke output) en projectmatige knowhow over de manier waarop deze processen moeten worden geïmplementeerd:

- Al deze instrumenten zijn bruikbaar en toegankelijk voor voorzieningen met gelijkaardige hulpverleningsvormen.
- De projectmatige en inhoudelijke knowhow werden gedeeld op het congres van De Cocon vzw, dat plaatsvond op 27 oktober 2012, en werden verder gedeeld gedurende de intervisie rond Evidence Based Practice (EBP) die van start ging op 31 januari 2012 en waaraan verschillende voorzieningen uit de jeugdzorg deelnamen:
 - o De Walhoeve vzw
 - o Jeugdzorg Emmaüs vzw
 - o Tonuso vzw
 - o Cocon Vilvoorde vzw
 - o De Cocon vzw

Stappenplan project

Beschrijf hieronder chronologisch de timing van het project per activiteit:

	Activiteit	Timing
Nr.1	Startversie uitwerken per werkvorm: • protocol/ werkvorm • theoretische onderbouw • wetenschappelijke controle	22.11.09 - 17.11.10
Nr.2	Zoeken genormeerde vragenlijsten Verzamelen wensen eenheden van hulp Selecteren vragenlijsten/ schalen Samenstellen testbatterij Ontwikkelen software Verifiëren testbatterij aan de hand van de startversie Wetenschappelijke controle Opleiding medewerkers	10.05.10 - 31.01.11
Nr.3	Registratiesysteem uitwerken Inventarisatie mogelijkheden BiNC Bevragen wensen stakeholders (intern en extern) Ontwikkelen systeem, aanvullend op BiNC Koppeling diagnostische software Wetenschappelijke controle Uitwerken tevredenheidmeting	01.03.2011 - 31.03.2011

Nr.4	Testen, evalueren en bijsturen van de set genormeerde vragenlijsten Testen diagnostiek per werkvorm Aanpassen testbatterij in functie van ervaringen	01.01.11 - 31.12.11
Nr.5	Output project: • Libbrecht, B. (2011). <i>Congres 'EBP: levert het ons iets op?: De eigennuttige weg van De Cocon vzw. Congres 'EBP: levert het ons iets op? (pp. 1-21). Gent: De Cocon vzw.</i> • Libbrecht, B. (2012). <i>De evidentie van Evidence-based Practice. Alert.</i> • Libbrecht, B. (2012). <i>Zoeken naar passend bewijs. In Integrale Jeugdhulpverlening . Brussel: Politeia.</i>	

Resultaten project

Welke resultaten hebben de verschillende activiteiten opgeleverd?

Kwantitatief:

Zes werkvormen werden beschreven en onderbouwd volgens een wetenschappelijke standaard:

- Drie van deze werkvormen werden beschreven en onderbouwd met de expertise van de hulpverleners en wetenschappelijk onderzoek dat naar gelijkaardige interventies is uitgevoerd (TB, IC, CB).
- Een werkvorm werd volledig beschreven en onderbouwd met de expertise van de hulpverleners (BZW).
- Twee wetenschappelijk geteste effectieve interventies werden ingekocht (IKT en CaH).

Voor vier van de zes werkvormen werd een set genormeerde vragenlijsten samengesteld die aansluit op de doelen van de werkvorm (IKT, TB, CaH en BZW). In al deze vier de werkvormen werden de vragenlijsten getest, geëvalueerd en bijgestuurd.

Kwalitatief:

- De werkvorm TB combineert de expertise van de hulpverleners met de methodieken Intensieve Orthopedagogisch Gezinsbegeleiding en Intensieve Gezinsbegeleiding.
- IKT werkt volgens de methodiek De Versterking.
- CaH werkt volgens de methodiek Families First.
- BZW baseert zich als werkvorm op het 8-fasenmodel.
- IC en CB zijn gebaseerd op bepaalde fasen uit Families First.

Per werkvorm worden de volgende vragenlijsten geselecteerd en getest:

TB	IKT	CaH	BZW
Verkorte Schaal Ouderlijk Gedrag (VSOG)	Verkorte Schaal Ouderlijk Gedrag (VSOG)	Verkorte Schaal Ouderlijk Gedrag(VSOG)	Inventarisatielijst Omgaan met Anderen (IOA)
Child Behavior Checklist	Child Behavior Checklist (CBCL)	Vragenlijst Gezinsfunctioneren Oudersversie (VGFO)	Eigen opgestelde Competentiescorelijst (CSL)
Youth Self Report (YSR)	Youth Self Report (YSR)	Ouder-Kind Interactie Vragenlijst Revised (OKIV-R)	
Vragenlijst Gezinsfunctioneren (VGF)	Vragenlijst Gezinsfunctioneren (VGF)	Vragenlijst Gezinsfunctioneren (VGF)	

Ondersteuning

Op welke ondersteuning kon het project rekenen vanuit de initiatiefnemende voorziening en eventueel vanuit de andere partners? Personeel? Leidinggevenden? Infrastructuur? Werkmiddelen? Materiaal? Begeleiding? Doelgroep? Follow up, ...?

- (OPLEIDING): de samenwerking met de Vrije Universiteit Brussel werd verankerd. Professor Vanderfaeillie ondersteunde de implementatie:
 - o Verificatie kwaliteit van de verschillende beschrijvingen van de werkvormen.
 - o Verificatie van de set genormeerde vragenlijsten per werkvorm.
 - o Opleiding van de hulpverleners voor het gebruiken van de genormeerde vragenlijsten.
 - o Bijsturing implementatie gebruik genormeerde vragenlijsten.
 - o Ad hoc technische en wetenschappelijke ondersteuning in geval van onduidelijkheden en/ of problemen.

Professor Vanderfaeillie leverde een bijdrage op het congres 'EBP, levert het ons iets op?' dat plaatsvond op 27 oktober 2011.

- (LEIDING): De Cocon vzw financierde de projectleiding.
- (INSTRUMENT BEHEER DATA): De Cocon vzw heeft een gefavoriseerde relatie aangeknoopt met Praktikon (Gert Kroes). Praktikon is de leverancier van het online instrument dat de data beheert, die met de genormeerde vragenlijsten worden verkregen. Praktikon beschouwt De Cocon vzw als een pilootpartner die het gebruiken en beheren van diagnostische processen in de Vlaamse Jeugdzorg vanuit BergOp mee promoot.
- (PRAKTISCHE KNOWHOW): Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) leverde belangrijke knowhow die nodig was om de implementatie mogelijk te maken:
 - o Het beschrijvings- en onderbouwingsproces van de verschillende werkvormen.
 - o Kennis over genormeerde vragenlijsten en hun producenten.
 - o Inzicht in de verschillende methoden die de effectiviteit en de efficiëntie van de verschillende werkvormen in kaart brengen.

Professor van Yperen, directeur van het NJI, leverde een bijdrage op het congres 'EBP, levert het ons iets op?' dat plaatsvond op 27 oktober 2011.

- (MATERIAAL): De Vrije Universiteit Brussel (ATOM) leverde de handleidingen van de genormeerde vragenlijsten. Deze handleidingen werden gebruikt voor de selectie van de vragenlijsten.
- (FOLLOW-UP): De verdere implementatie en borging van de processen ligt in handen van De Cocon vzw en professor Johan Vanderfaeillie.

Beschrijf gedetailleerd de aard van de uitgaven voor het project met de kostprijs en de financieringsbronnen aan de hand van de verschillende activiteiten eerder opgelijst in het stappenplan hierboven.

Activiteit	Aard van de uitgave	Kostprijs (in euro)	Bedrag eigen inbreng (in euro)	Bedrag inbreng Cera (in euro)
Nr. 1	Wetenschappelijke ondersteuning	500		500
Nr. 2	Opleiding diagnostiek	2.287,60	287,6	2.000
Nr. 3	Congres: huur congresruimte, catering, materiaal, etc.	3.696,55	296,55	3.400
Nr. 4	Spreekers congres	2.100		2.100
Nr. 5	Basisopleiding Signs of Safety en Signs of wellbeing	2.856	2.856	
Nr. 6	Overhead project	4.000	4.000	
	Totaal	15.440,15	7.440,15	8.000

Evaluatie

Geef de drie belangrijkste succesfactoren van dit project aan:

Het project geeft het professionalisme in de jeugdzorg een stevige duw in de rug door:

- Hulpverlening gesystematiseerd te baseren op geobjectiverde informatie.
- Kwaliteitsverbeteringsprocessen te systematiseren. De methodieken van de werkvormen worden met geobjectiverde informatie uitgevoerd, geëvalueerd, bijgestuurd en opnieuw uitgevoerd (PDCA-cyclus = Plan-Do-Check-Act).
- Het management van de voorziening de beschikbare informatie aan te reiken om de voorziening strategisch te oriënteren.

Geef de drie belangrijkste knelpunten van dit project aan:

- De verankering van het project beslaat verschillende jaren en kan nooit worden afgerond binnen de termijn van het eenjarige Cera-project.
- Het project is geen project in de letterlijke betekenis van het woord (eindig in de tijd). Het is een structurele verandering in de organisatie die blijvend is. De impact is zeer groot en doordringt de gehele organisatie (van micro- tot mesoniveau).
- Er zijn belangrijke randvoorwaarden waaraan de implementatie moet voldoen om te slagen (zie verder).

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om het project te implementeren?

Voor cliënten:

De cliënten worden geconfronteerd met methodieken, technieken en instrumenten die een inspanning vragen van de cliënt. Een goede instructie, uitleg van de meerwaarde, begeleiding en leiding zijn noodzakelijk.

Voor de organisatie:

- Het project moet een duidelijke strategische beleidskeuze zijn.
- De noodzakelijke personeelsmiddelen voor de implementatie zijn aanzienlijk (0,8 VTE) en moeten worden vrijgemaakt voor de implementatie.
- Het project vraagt expertise die niet elke voorziening bij aanvang heeft.
- De leiding van het project moet met de onzekerheid die een dergelijke verandering met zich meebrengt kunnen omgaan.

Voor de begeleiders:

Het veranderingsvermogen van de begeleiders wordt op de proef gesteld. Daarom:

- Moeten begeleiders een concrete meerwaarde ervaren bij de implementatie (gebruiksvriendelijkheid, cliëntvriendelijkheid & haalbaarheid).
- Moeten de begeleiders goed en intensief begeleid worden bij het beschrijven en onderbouwen van de werkvorm en bij de selectie van de genormeerde vragenlijsten.
- Moeten ze opgeleid worden in het gebruiken van de genormeerde vragenlijsten.
- Moeten ze 'on the job' gecoacht worden in het uitvoeren van hun werk:
 - o Begeleiden van cliënten bij het invullen van de genormeerde vragenlijsten.
 - o Interpretieren van de resultaten van de ingevulde genormeerde vragenlijsten.
- Worden administratieve processen, zoals het invoeren van de gegevens in BergOp, uitbesteed aan administratieve diensten.

Geef enkele gouden tips voor toekomstige initiatiefnemers om met dit project aan de slag te gaan:

- Beschouw het project als een beleidskeuze die binnen de strategische planning van de organisatie past.
- Maak consequent de nodige middelen vrij die nodig zijn voor de implementatie (personeels- en financiële middelen).
- Zorg voor sterk leiderschap dat de turbulenties van een veranderingsproces aankan en kan leiden.

Mogelijkheid tot verbreding van het project? Doorstaat het project een interculturele toets?

Het project is niet cultuurgevoelig, maar wel taalgevoelig. Anderstaligheid is een lastige hindernis omdat de vragenlijsten veelal in het Nederlands uitgewerkt zijn. Ook een mentale beperking levert een probleem bij het invullen van de vragenlijsten.

Communicatie

Hoe worden/werden de resultaten van het project bekend gemaakt en verspreid? (persartikel, studiedag, website, rapportering, vorming, overlegmomenten...?)

De resultaten werden op diverse wijzen bekendgemaakt, verspreid en opgevolgd, onder andere via:

- de website van De Cocon vzw (www.decocon.be),
- het jaarverslag van De Cocon vzw,
- publicatie van de conclusies/leerervaringen:
 - o Libbrecht, B. (2012). De evidentie van Evidence-based Practice. Alert .
 - o Libbrecht, B. (2012). Zoeken naar passend bewijs. In Integrale Jeugdhulpverlening . Brussel: Politeia.
- het congres 'EBP levert het ons iets op?' van 27 oktober 2011.
 - o Libbrecht, B. (2011). Congres 'EBP: levert het ons iets op?: De eigenzinnige weg van De Cocon vzw. Congres 'EBP: levert het ons iets op? (pp. 1-21). Gent: De Cocon vzw.
- het uitgewerkte instrumentarium dat zal worden gedeeld (wetenschappelijk correcte beschrijvingen van werkvormen, diagnostische testbatterijen, tevredenheidmetingen van gebruikers, een integrerend registratiesysteem). Per 31 januari 2012 ging er onder het leiderschap van De Cocon vzw een Vlaamse intervisie van start rond Evidence-Based Practice.

Omschrijf kort een casus met een duidelijke probleemstelling. Geef aan wat de inbreng van het project is geweest en wat de inzet van het project heeft betekend voor de cliënt, de begeleider en de organisatie als geheel.

Het gezin X bestaat uit vader, moeder en een dochter. De consulent meldt het gezin aan voor TB. De consulent vermoedt dat er in het gezin sprake is van ongeoorloofd hard straffen. Alleen kan de consulent dit niet hard maken. Conform de afspraken die gemaakt werden in TB worden de volgende vragenlijsten voorgelegd aan moeder, vader en de dochter:

- o Verkorte Schaal Ouderlijk Gedrag (VSOG)
- o Child Behavior Checklist (CBCL)
- o Youth Self Report (YSR)

De VSOG die door vader werd ingevuld laat zien dat vader zeer hoog scoort op de schaal hard straffen. Hij geeft de dochter regelmatig een harde klap in het gezicht. Dit resultaat wordt teruggekoppeld naar de leden van het gezin. Vader (h)erkent de antwoorden die hij gaf op de vragen van de VSOG. De begeleider legt uit dat vader met deze antwoorden hoger scoort dan de gemiddelde Vlaamse vader en dat dit een probleem is. Vader schrikt, maar meent dat hij nooit beseftte dat hij meer een harde klap in het gezicht geeft dan de gemiddelde Vlaamse vader. Vader is bereid om hier rond, samen met de begeleider, een werkpunt te formuleren om het harde straffen aan te pakken. Dit werkpunt komt in het handelingsplan terecht.

CaH gebruikt de Opvoedingsbelasting Vragenlijst (OBVL). Deze vragenlijst meet de opvoedingsbelasting van ouders aan het begin en het einde van de begeleiding. Dit levert het onderstaande resultaat op:

Locatie De Cocon vzw	Aard van de uitgave	ES
Periode		Instroom - Uitstroom
Start: 23.01.2011 - 23.01.2012 - Eind: 23.01.2011 - 24.01.2012	Aantal	0,61
Start: 23.01.2011 - 23.01.2012 - Eind: 23.01.2011 - 24.01.2012	7	1,19
Start: 23.01.2011 - 23.01.2012 - Eind: 23.01.2011 - 24.01.2012	7	0,66
Start: 23.01.2011 - 23.01.2012 - Eind: 23.01.2011 - 24.01.2012	7	0,24
Start: 23.01.2011 - 23.01.2012 - Eind: 23.01.2011 - 24.01.2012	7	0,82
		ES
Periode		Instroom - Uitstroom
Start: 23.01.2011 - 23.01.2012 - Eind: 23.01.2011 - 24.01.2012	Aantal	0,83

In zeven dossiers werd de Opvoedingsbelasting Vragenlijst (OBVL) voorgelegd aan het begin en aan het einde van de begeleidingen. De laatste kolom laat de effect-size (ES) per begeleiding zien. Rechts onderaan ziet men de globale ES van de werkvorm CaH (0,83). Dit is een groot effect volgens de index van Cohen. Dergelijke informatie wordt gebruikt om terug te koppelen naar de werkvorm voor kwaliteitsverbetering.

Bovendien is dit managementinformatie die het mogelijk maakt om te verifiëren of een voorziening effectief inspeelt op het populatiebeleid van de overheid.

Duurzaamheid

Hoe worden de resultaten van het project opgevolgd na afloop van het project?

De processen die werden geïmplementeerd, zijn processen die de kwaliteit van de hulpverlening verbeteren. Deze processen worden draaiende gehouden omdat ze deel uitmaken van de strategische keuzes die de organisatie maakte.

Bovendien werden de nodige personeelsmiddelen al vrijgemaakt die nodig zijn om de verdere implementatie rond te krijgen (projectleiding).

Bijkomende informatie

Waar kunnen collega-initiatiefnemers bijkomende informatie over het project vinden?

Welke documenten zijn beschikbaar?

De Cocon vzw

Contactpersoon: Bart Libbrecht - adjunct-directeur - Ham 133, 9000 Gent

Tel.: 09 222 30 73 - E-mail: Bart.Libbrecht@decocon.be

Documenten:

- De uitgeschreven en onderbouwde werkvormen (handleidingen).
- De set vragenlijsten die per werkvorm wordt gebruikt.
- Libbrecht, B. (2012). De evidentie van Evidence-based Practice. Alert .
- Libbrecht, B. (2012). Zoeken naar passend bewijs. In Integrale Jeugdhulpverlening . Brussel: Politeia.
- Libbrecht, B. (2011). Congres 'EBP: levert het ons iets op?: De eigenzinnige weg van De Cocon vzw. Congres 'EBP: levert het ons iets op? (pp. 1-21). Gent: De Cocon vzw.
- Aan de Vlaamse Jeugdzorg aangepaste tevredenheidmetingen voor
 - o de cliënt
 - o de hulpverlener
 - o de verwijzer

“Het is belangrijk om in de hulpverlening problematisch gedrag aan te duiden, maar tevens is het belangrijk te blijven stilstaan bij de vraag wie op welke basis beslist wat normaal en afwijkend is.”

Er werd me gevraagd een duidingstekst te schrijven over het project van vzw De Cocon. Op 27 oktober 2011 organiseerde de Cocon te Gent een conferentie over dit project. Mijn reflecties zijn gebaseerd op de lezing die ik die dag gaf.

De Cocon bevindt zich met haar project in het hart van een zeer actueel debat over evidence based jeugdzorg. Daarbij wordt gezocht naar een sterkere wetenschappelijke onderbouw van de jeugdzorg, om te komen tot een meer effectieve en efficiënte zorg.

Het debat over evidence based jeugdzorg wordt vaak heftig gevoerd, met voor- en tegenstanders. Voorstanders stellen dat mensen recht hebben op kwaliteitsvolle zorg, en dat het dus onverantwoord is methodieken te implementeren als we niet weten of deze ook effectief een verschil maken in de probleemsituatie. Bovendien zijn middelen schaars en moeten deze dus – zeker in tijden van crisis – doelmatig(er) worden ingezet. Deze argumentatie wordt ook door De Cocon gehanteerd. Tegenstanders stellen dat de nadruk op sterk voorgestructureerde methodieken het hart van de professionele hulp raken, gezien het de relatievorming tussen cliënten en hulpverleners kan belemmeren omdat niet flexibel en op maat kan worden gewerkt. Zowel voor- als tegenstanders tonen dus een bekommernis om de kwaliteit van de zorg. Belangrijk is om niet te blijven hangen in een debat voor of tegen, maar zowel de mogelijkheden als risico's in beeld te houden.

Aantrekkelijk aan het project van De Cocon is de zoektocht naar het ontwikkelen van hulpverlening dat het oude adagium ‘we werken eclectisch’ overstijgt. De bewuste reflectie over wat werkzame factoren zijn in de hulpverlening, en wat de effecten zijn van interventies is belangrijk. In de hulpverlening bestaat ook een stroming die kan bestempeld worden als anti-intellectualisme, waarbij elke verwijzing naar theorie of onderzoek als verdacht wordt gezien en als een bedreiging voor de eigenheid van de zorg. Dergelijke houding is problematisch, omdat ze blijft hangen in een romantisch beeld van hulpverlening waarbij ‘het goed menen’ al te gemakkelijk voor kwaliteit wordt aanzien.

Er dienen echter ook belangrijke kanttekeningen te worden gemaakt bij de discussie over de wetenschappelijke onderbouw van de zorg. Ten eerste is er - concreet met betrekking tot De Cocon - de vraag of het nu wel om een evidence based werking gaat. Ik zou stellen dat het om een evidence informed praktijk gaat; een praktijk die zich ook laat informeren door wetenschappelijke kennis, maar waarvan het bewijs dat deze praktijk nu ‘werkt’ en beter werkt dan andere praktijken m.i. (nog) niet is geleverd. Het is vooralsnog onduidelijk of en op welke wijze deze processen de kwaliteit van de hulpverlening verbeteren en welke kennis we daarover hebben. In die zin is de stelling dat dit kan getransponeerd worden naar andere settings m.i. (nog) voorbarig. Een nog belangrijkere vraag is echter of deze overdraagbaarheid ook wenselijk is. Het aantrekkelijke in het project ligt voor mij in belangrijke mate in de discussie die wordt gevoerd binnen de organisatie en de dynamiek die deze discussie teweegbrengt. Dit betekent natuurlijk niet dat andere organisaties niets kunnen leren uit de ervaringen in De Cocon. Dit zou echter niet mogen verzanden in een implementatiedenken, waarbij de uitgangspunten niet meer kunnen worden getoetst (gezien het zou gaan om iets waarvan al zou bewezen zijn dat het werkt).

Een eerste te toetsen uitgangspunt is de neutraliteit van wetenschappelijke kennis en de normen die deze vooropstelt. Zo wordt in het project van De Cocon verwezen naar een voorbeeld waarbij een vader meer slaat dan 'de gemiddelde vader'. Het is natuurlijk belangrijk om in de hulpverlening te kunnen wijzen op problematisch gedrag, maar tevens is het belangrijk te blijven stilstaan bij de vraag wie op welke gronden beslist wat normaal en afwijkend is. Ook wetenschappelijke kennis blijft immers steeds value based en de bepaling van wat normaal en gemiddeld is (ik heb geen idee wat een gemiddelde vader dan wel zou zijn) is nooit neutraal maar heeft ook te maken met maatschappelijke keuzes en ontwikkelingen. Wat we vroeger normaal vonden, vinden we nu problematisch en vice versa; wat in de ene situatie problematisch is, kan in een andere positief zijn, enzovoort ... Dat betekent niet dat er geen problemen zouden zijn of dat we zaken niet als problematisch mogen benoemen. Het betekent wel dat we moeten blijven beseffen dat er niet zoiets bestaat als 'neutrale' of 'objectieve' meetinstrumenten of diagnostiek (boeiend in die zin is bijvoorbeeld de actuele discussie over de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM 5)).

Een ander uitgangspunt betreft de idee dat hulpverlening 'moet' en 'kan' werken, in die zin dat het in staat moet zijn om fundamentele problemen 'op te lossen'. De jeugdzorg wordt immers geconfronteerd met zeer complexe problemen, die hun oorsprong ook vaak hebben buiten de gezinscontext. Wil de hulpverlener niet blind zijn voor die problemen, maar toch geëngageerd blijven vanuit een besef dat velen zaken onbeheersbaar zijn, dan moet er ruimte zijn voor mislukken en onvoorspelbaarheid als basis voor zinvolle hulp. Een nefaste ontwikkeling in het ruimere evidence based debat is echter dat de hulpverlening vooral wordt gevat in een behandelingsdiscours in plaats van een handelingsdiscours: problemen worden gedefinieerd als 'te behandelen' problemen en hulpverlening wordt opgedeeld in behandelstappen. Het spreekt voor zich dat het risico aanwezig is dat sociale problemen, zoals armoede, zo sneller worden gevat in psychologische definities. Wil men echter de illusie in stand houden dat problemen beheersbaar zijn, dan moeten ze wel gereduceerd worden tot te behandelen situaties.

Daarmee komen we bij een laatste punt: wat gebeurt er met mensen voor wie de zorg dan niet blijkt te werken, of die niet in het aanbod passen? Democratische hulpverlening betekent niet – zoals in het evidence based debat wordt naar voor geschoven – louter mensen betrekken bij de eigen hulpverlening (via bijvoorbeeld participatieve diagnostiek), maar ook nadenken over wat het eigen aanbod betekent in de ruimere samenleving, ook ten aanzien van die mensen en vragen die niet in het aanbod passen. Streven we dan naar het louter toelaten van die cliënten die passen binnen onze evidence based methodiek, of zoeken we telkens opnieuw hoe we toch zinvol kunnen werken met die vragen die mogelijk niet onmiddellijk in ons aanbod passen? Werken we met andere woorden echt vraaggestuurd of werken we vraaggestuurd met die vragen die in het aanbod passen?

De geformuleerde bedenkingen refereren natuurlijk niet specifiek naar het project van De Cocon, maar naar de ruimere ontwikkeling van de zorg in relatie tot het debat over evidence based werken. Deze bedenkingen verdienen verdere discussie en tegenspraak, en vormen vooral ook uitdagingen en opportuniteiten voor De Cocon en andere praktijken die dergelijk initiatief zouden willen ontwikkelen; hoe denken we als organisaties na over effectiviteit en efficiëntie, zonder blind te zijn voor alle complexiteit die daarmee gepaard gaat en zonder wat niet in het systeem past te negeren of weg te gooien of ze in nieuwe schema's te willen passen?

Om af te sluiten verwijs ik graag nog eens naar Joel Fisher: hij stelde in de jaren 1970 de vraag of social casework wel effectief was. Om die reden wordt hij in de Verenigde Staten wel eens genoemd als de vader van de professionele twijfel: zijn we wel goed bezig of waar zijn we toch mee bezig? Deze houding lijkt me fundamenteel, maar niet noodzakelijk dragend voor het evidence based debat, gezien daar mogelijk de idee naar voor komt: 'we weten dat we goed bezig zijn want we passen de juiste methodieken toe'. Het project van De Cocon verwijst naar een boeiende en belangrijke zoektocht. Maar laten we het vooral blijven opvatten als een zoektocht (een van de vele mogelijke) en niet als een vorm van overdraagbaar weten.

Rudi Roose is doctor in de pedagogische wetenschappen. Hij is als docent verbonden aan de Universiteit Gent waar hij onder andere jeugdcriminologie en jeugdrecht en sociaal werktheorieën doceert. Tevens is hij als docent verbonden aan de Vrije Universiteit Brussel waar hij het vak forensisch welzijnswerk doceert.

**Vormingsproject 'Flexibele en
vraaggestuurde hulpverlening'**
Vzw Jeugdzorg Emmaüs in Mechelen

Algemene gegevens

Initiatiefnemer van het project:

- Naam voorziening: Vzw Jeugdzorg Emmaüs regio Mechelen (voorheen vzw Ivo Cornelis)
- Contactpersoon + functie: Theo Vanderstukken - stafmedewerker pedagogisch beleid
- Adres voorziening: E. Tinellaan 1D, Mechelen
- Telefoon: 015 44 67 40 – 0498 90 47 18
- E-mail: Theo.vanderstukken@emmaus.be
- Website: www.jeugdzorgemmaus.be

Situering activiteit of het doel van de voorziening:

Jeugdzorg Emmaüs is een organisatie die actief is in de sector bijzondere jeugdbijstand en die voorzieningen omvat van verschillende werkvormen (begeleidingstehuizen, dagcentra, thuisbegeleiding, begeleid zelfstandig wonen, crisishulp aan huis, herstelgerichte afhandelingsvormen ...).

Partnerorganisatie?

Ja

Onder partnerorganisatie verstaan wij hier niet een mede-initiatiefnemer maar wel de organisatie die we onder de arm hebben genomen om ons te helpen bij de realisatie van dit vormingsproject.

- Sector: Vormingsorganisatie
- Naam organisatie: Vraagkracht
- Contactpersoon + functie: Wim Braamse - opleider
- Adres organisatie: Postbus 18, 4330 Middelburg
- Telefoon: 0031 614 422 626
- E-mail: vraagkracht@zeeland.net
- Website: www.vraagkracht.info

Wat is de activiteit of het doel van deze partnerorganisatie?

Vraagkracht is een jeugdzorginitiatief in de provincie Zeeland en heeft zich gespecialiseerd in het uitvoeren van vraaggerichte gezinsprogramma's. Vraagkracht is daarnaast actief op het gebied van deskundigheids-, bevordering- en opvoedingsvoorlichting.

Projectomschrijving

Projecttitel:

Vormingsproject 'Flexibele en vraaggestuurde hulpverlening'.

Binnen welk thema situeert het project zich?

Diversiteit	
Herstel	
Methodieken	x
Interculturalisering	
Vroegdetectie	
Jongvolwassenheid	

Omdat vraaggericht werken voor ons betekent dat de hulpverlener nadrukkelijk aandacht besteedt aan wat de cliënt wil en kan, vonden we het belangrijk dat de vorming concrete interventies zou aanreiken om de cliënt actief te laten participeren en samen met hen de hulpvraag te verhelderen, de hulpverleningsdoelen te formuleren en de oplossingen uit te werken.

Geef een uitvoerige beschrijving van het project dat met de steun van Cera wordt uitgebouwd met aandacht voor:

- de concrete doelstellingen
- de noden waaraan het project tegemoet komt
- het innovatieve karakter van het project

Concrete doelstellingen:

- Sinds 1 september 2010 zijn wij erkend als proefproject MultiFunctioneel Centrum (MFC). We kozen ervoor om de hulpverlening over de verschillende werkvormen heen op eenzelfde manier uit te bouwen.
- Het doel van het project was voor alle medewerkers een intensief vormingstraject opzetten om een flexibele en vraaggestuurde hulpverlening te kunnen realiseren. Het methodische kader dat we hiervoor het meest geschikt vonden is dit van doelgericht en competentiegericht hulpverlenen. Dit vormingstraject moest uitmonden in de uitwerking van een bruikbare en efficiënte methodiek voor de hulpverlening in het MFC. Daarom wilden we een intensieve en praktijkgerichte vorming voorzien voor alle medewerkers zodat er een gemeenschappelijk gedragen kader en een gemeenschappelijke aanpak kon ontstaan doorheen de ganse werking.
- We wilden dit realiseren in samenwerking met de vormingsorganisatie Vraagkracht omdat ze sterk zijn in het implementeren van de basisprincipes van de doelgerichte en competentiegerichte benadering in de hulpverlening.

Noden:

Omdat vraaggericht werken voor ons betekent dat de hulpverlener nadrukkelijk aandacht besteedt aan wat de cliënt wil en kan, vonden we het belangrijk dat de vorming concrete interventies zou aanreiken om de cliënt actief te laten participeren en samen met hen de hulpvraag te verhelderen, de hulpverleningsdoelen te formuleren en de oplossingen uit te werken.

Daarnaast vonden we het cruciaal dat al onze medewerkers dezelfde training kregen in zowel de theoretische onderbouwing als in de basishouding en concrete methodieken, om zowel de effectiviteit van als de continuïteit in de begeleidingstrajecten te verzekeren.

We zochten bijgevolg een vorming die:

- inhoudelijk goed onderbouwd is en ook dicht aansluit bij de praktijk van het werkveld. De vorming moet m.a.w. de deelnemers niet alleen een theoretisch kader aanbieden, maar deelnemers ook praktisch aan het werk zetten en via oefenen vertrouwd maken met de methodieken.
- participatief verloopt. We wilden de implementatie van het oplossingsgericht werken samen met medewerkers vorm geven en daarbij de bestaande vaardigheden van medewerkers een plaats geven.

- een groepsgebeuren is. Aangezien we in ons MFC-project dienden samen te werken met medewerkers die oorspronkelijk tot verschillende teams behoorden en in verschillende werkvormen aan de slag waren, wilden we de nadruk leggen op gezamenlijkheid van visie en aanpak.
- procesbegeleiding biedt door de vormingsdagen te spreiden in de tijd, zodat er stelselmatig stappen konden worden gezet en ervaring kon worden opgedaan.
Dit proces van het bevorderen van deskundigheid zal ook in de toekomst worden verder gezet na dit project, zij het op een minder intense manier, door het in te bouwen in ons VTO-beleid en geregeld een reflectie- en supervisie dag in te bouwen, bij voorkeur onder leiding van dezelfde trainer.

Concreet:

- Het project bestond concreet uit een reeks van trainingsdagen voor de ganse equipe van MFC-medewerkers.
- De training bestond uit een opleiding en coaching in doelgerichte en competentiegerichte methodieken en bestond uit de volgende onderdelen:
 - o Algemene module (4 volledige trainingsdagen)
 - Basisvaardigheden en weerstandpatronen:
 - Competentiemodel
 - Doelen stellen: SMARTIE en doelrealisatie (GAS), wenskaarten, de wondervraag, oplossingsgerichte vraagstelling, schaalvragen
 - Veiligheidsanalyse - risicotaxatie
 - De samenwerkingsrelatie met cliënten en flowchart (bezoeker – klager – klant)
 - Drietrapsraket
 - Leertheorie
 - Probleem versus beperking
 - Activeren versus compenseren
 - o Verdiepingsmodule (telkens 2 dagdelen):
 - Cliëntoverleg: driekolommenmodel
 - Verslaggeving: driekolommenmodel
 - Casusbespreking

Innovatie:

- Door dit vormingsproject kon een nieuw hulpverleningsmodel worden geïmplementeerd in de werking, waarbij de aanwezige expertise van medewerkers werd geïntegreerd in een concrete werkmethode waarin de vraag en de competenties van de cliënten centraal staan.
- Samen met de medewerkers werd dit kader vertaald naar concrete interventies en technieken die werden ingeoeft en in de dagelijkse praktijk een vaste plaats hebben gekregen.
- Bovendien was het nieuw om alle medewerkers van alle functiegroepen in een zelfde model te trainen en te oefenen waardoor ze dezelfde taal en werkwijze hanteren. Daardoor wordt een effectieve samenwerking tussen de medewerkers van alle functiegroepen en afdelingen in het multifunctioneel centrum mogelijk gemaakt. Bovendien is de werking binnen het MFC op die manier een coherent geheel geworden.
- Door dit vormingsproject zal de cliënt kunnen ervaren dat er nog meer wordt aangesloten bij zijn krachten en competenties, dat zijn stem een nog meer expliciete plaats heeft in het hulpverleningstraject en dat er nog meer wordt aangesloten bij de oplossingen zoals de cliënt die aanreikt.

Geef aan wie de doelgroep is van het project. Maak hierbij een onderscheid tussen cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel (beschrijf kwalitatief en kwantitatief):

Kwalitatief:

Begeleiders:

De vorming richt zich op alle medewerkers van het project Multifunctioneel centrum. Het gaat om een nieuw samengestelde groep van medewerkers die oorspronkelijk in verschillende teams en werkvormen aan de slag waren en bovendien verschillende functieprofielen hebben, in het bijzonder:

- Leergroepbegeleiders (begeleiders die instaan voor de zorg voor en begeleiding van kinderen en jongeren die in de residentiële afdeling verblijven).
- Contextbegeleiders (begeleiders die de begeleiding van het gezin en het sociale netwerk opnemen).
- Dagbestedingsbegeleiders (die instaan voor schoolvervangende dagbesteding en naschoolse begeleiding).
- Interne regisseurs (pedagogen/psychologen die instaan voor de inhoudelijke coördinatie en supervisie van de begeleidingstrajecten).
- Coördinatoren (verantwoordelijken voor de organisatie van elk team van medewerkers).

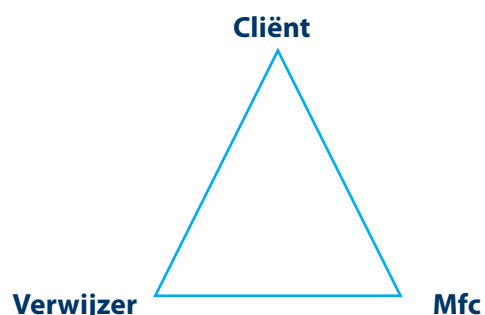
Cliënten:

Alle cliënten, kinderen en jongeren tussen 0 en 18 jaar en hun gezinnen, die door de jeugdrechtsbank of door het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg zijn doorverwezen naar onze voorziening voor begeleiding in het kader van het proefproject MultiFunctioneel Centrum.

Een multifunctioneel centrum richt zich op kinderen en jongeren in een problematische leefsituatie waarbij het evolutieve inzetten van verschillende werkvormen een meerwaarde kan betekenen in het hulpverleningstraject.

Verwijzers:

In alle begeleidingstrajecten die door het MFC worden afgelegd met cliënten spelen de consultants van de verwijzende instantie (jeugdrechtsbank of Comité Bijzondere Jeugdzorg) altijd een belangrijke rol als derde partij in de hulpverleningsdriehoek:

De vorming van onze medewerkers en de vermelde weerslag hiervan op de werking van het MFC heeft bijgevolg ook weerslag op de betrokken consultants en op hun manier om hulpverlening op een meer flexibele en vraaggestuurde wijze vorm te geven.

Kwantitatief:*Begeleiders:*

- Aantal betrokken medewerkers: 34
- Leergroepbegeleiders: 14
- Contextbegeleiders: 9
- Interne regisseurs: 5
- Coördinatoren: 3
- Dagbestedingbegeleiders: 3

Cliënten:

Onze voorziening MFC omvat 54 plaatsen die in principe steeds zijn ingevuld (begeleidingsplicht). De gemiddelde begeleidingsduur is ongeveer één jaar.

In elke begeleiding zijn er naast het kind/de jongere steeds minstens (een van) de ouders en meestal broers/zussen die rechtstreeks als cliënt begeleid worden betrokken.

Verwijzers:

In elk begeleidingstraject is (minstens) één consulent van de verwijzende instantie betrokken.

Geef aan in welke mate het project overdraagbaar is naar andere voorzieningen:

Het doelgericht en competentiegericht hulpverleningsmodel zoals door Vraagkracht werd uitgewerkt, is breed toepasbaar in de hulpverlening aan kinderen en gezinnen die te kampen hebben met opvoedingsproblemen.

De inhoud van het vormingspakket sluit nauw aan bij het concrete werkveld van medewerkers en op wat ze in de dagelijkse praktijk ervaren. Het consequent inoefenen in de vorm van oefeningen en rollenspelen maakt het intensief en tastbaar. In die zin is het zeker overdraagbaar naar andere organisaties.

Het concreet vertalen naar de eigen organisatie en doelgroep maakt inherent deel uit van de vorming. Vraagkracht geeft vorming op eenzelfde manier dan ze kijkt naar hulpverlening. Het zoeken naar antwoorden en oplossingen vanuit de sterktes van de vrager staan centraal. Dit is een proces dat fundamenteel gelijkaardig verloopt voor iedereen die oplossingen zoekt voor zijn probleem, hulpverlener of cliënt. In die zin zeker is het overdraagbaar naar andere organisaties.

Stappenplan project**Beschrijf hieronder chronologisch de timing van het project per activiteit:**

	Activiteit	Timing
Nr. 1	Eerste tweedaagse (opgedeeld in twee groepen van medewerkers): Groep 1 Groep 2	28.10.2010 en 9.11.2010 26.11.2010 en 9.12.2010
Nr. 2	Tweede tweedaagse (opgedeeld in twee groepen van medewerkers): Groep1 Groep2	02.05.2011 en 7.05.2011 31.05.2011 en 7.06.2011
Nr. 3	Vervolgmodule interne regisseurs	04.10.2011 en 08.10.2011
Nr. 4	Vervolgmodule contextbegeleiders en interne regisseurs	15.10.2011 en 29.10.2011

Resultaten project

Welke resultaten hebben de verschillende activiteiten opgeleverd?

Kwantitatief:

Aantal uren vorming dat werd gerealiseerd:

- uren vorming met Vraagkracht
8 volledige dagen: 6,5 uur: 39 uur
4 dagdelen 3,5 uur: 14 uur
- uren in teamverband
Na elke vorming werd in de betrokken teams een deel (2 uur) van de teamvergadering gewijd.

Het aantal MFC trajecten (dossiers) sinds start vorming tot eind 2011: 84

Kwalitatief:

De eerste trainingsmodule bood introductie in de basis van competentiegerichtte hulpverlening en heeft:

- Concreet materiaal aangereikt om binnen de besprekingen van trajecten stil te staan bij de basishouding van begeleiders.
- Concreet materiaal aangereikt om binnen de besprekingen van trajecten stil te staan bij weerstandspatronen bij cliënten en strategieën om hiermee om te gaan.
- Concreet materiaal aangereikt om binnen de besprekingen van trajecten stil te staan bij het soort relatie dat er bestaat tussen hulpverlener enerzijds en cliënt anderzijds en vragen om te evolueren naar een klantgerichte relatie (i.p.v. bezoeker of klager).
- Concrete technieken aangereikt om samen met de cliënt doelen te formuleren. Deze technieken, SMARTIE en doelrealisatie (GAS), wenskaarten, de wondervraag, oplossingsgerichte vraagstelling, schaalvragen, werden aangereikt en ingeoefend in de vorming.
- Begeleiders handvatten aangereikt om samen met cliënten en verwijzers af te wegen welke hulpvorm geïndiceerd is. Het betreft dan een samen leggen van materiaal dat doorheen de vorming werd aangereikt, namelijk: in kaart brengen van de ontwikkelingsstaken van kinderen, jongeren en ouders, in kaart brengen van steun in de omgeving en in de eigen persoon, stress in de omgeving en de eigen persoon en de veiligheidsanalyse.
- Begeleiders een kader gegeven om op meer gedifferentieerde wijze naar hulpverlening te kijken. Het betreft enerzijds het onderscheid tussen activerende hulpverlening versus compenserende hulpverlening. Het betreft anderzijds het onderscheid tussen probleem versus beperking.

De tweede trainingsmodule bood toepassing van competentiegerichtte hulpverlening en:

- Zorgde voor een concreet stramien om de eerste 45 dagen van een begeleiding vaste vorm te geven. Dit stramien is gebouwd op de competentieanalyse en de veiligheidsanalyse, die beide in de vorming werden besproken en ingeoefend.
- Vertaalde de kernvisie in 7 kernpunten: 'Ons MFC in zeven zinnen':
 1. *We richten ons op het positieve en de krachten van onze cliënten.*
 2. *In onze hulpverlening stellen we het verbindende werken tussen cliënten en hun leefomgeving en het versterken van die leefomgeving centraal.*
 3. *We bieden steeds een tijdelijke ondersteuning met als doel dat jongeren en gezinnen nadien op eigen kracht of mits minder ingrijpende hulp verder kunnen.*

4. Elk hulpverleningstraject kan samengesteld worden uit verschillende begeleidingsvormen waartussen op een flexibele manier geschakeld wordt en dit op maat van en in samenspraak met elke cliënt.
5. In elke begeleidingsfase werken we op een doelgerichte en planmatige manier samen met onze cliënten.
6. Elke begeleiding krijgt vorm door een voortdurende samenwerking in de driehoek
Cliënt - verwijzer - Mc
7. Ons begeleidingswerk kenmerkt zich steeds door houding van transparantie, echtheid en respect.

De derde trainingsmodule (twee dagdelen) werd specifiek gewijd aan de implementatie van het model in het cliëntoverleg. In het cliëntoverleg stemmen IRC (interne regisseur op cliëntniveau) en CB (contextbegeleiding), en waar van toepassing de IB (individuele begeleider), om de vier weken de inhoud van de begeleiding af op de noden van de cliënt.

De vierde trainingsmodule (twee dagdelen) werd specifiek gewijd aan:

- De implementatie van het model naar verslaggeving.
- Het verder inoefenen van de oplossingsgerichte vraagstelling in het kader van het formuleren van doelen.

Toekomst volgende module: er worden in de toekomst nog een aantal verdiepingsmodules voorzien waarin naast het competentiemodel ook de oplossingsgerichte methodieken op de voorgrond worden gezet.

Globaal:

In elk begeleidingstraject van het MFC hebben we nu een startfase ingebouwd die ervoor zorgt dat het begin van elke begeleiding op uniforme wijze wordt ingevuld. Centraal in de startfase staat dat:

- Er nauwe aansluiting is bij de sterke kanten en krachten van de verschillende gezinsleden.
- Samen met de gezinsleden de concrete doelen van de begeleiding worden vastgelegd.

De competentieanalyse die we met Vraagkracht uitwerkten is hierbij de centrale peiler (rode draad). Bovendien vormt dit instrument de rode draad doorheen de ganse begeleiding over verschillende schakelmomenten en werkvormen.

Doordat begeleiders vanuit een zelfde methodiek en met dezelfde technieken werken blijft voor de cliënten de continuïteit gegarandeerd tussen de verschillende begeleidingsmodules die deel uitmaken van hun begeleidingstraject.

In het VTO-beleid wordt dit in de toekomst een vaste basismodule voor alle medewerkers die in de organisatie van start gaan.

De organisatie van een studiedag over hoe wij ons MFC-project hebben uitgewerkt tot een werking waarin de eigen doelen en competenties van de cliënt voorop staan en we onze hulpverlening hierop flexibel kunnen afstemmen.

Ondersteuning

Op welke ondersteuning kon het project rekenen vanuit de initiatiefnemende voorziening en eventueel vanuit de andere partners? Personeel? Leidinggevenden? Infrastructuur? Werkmiddelen? Materiaal? Begeleiding? Doelgroep? Follow up, ...?

Infrastructuur:

Vzw Emmaüs stelde de locatie en middelen (projector, flip-overs, ...) ter beschikking.

Werkmiddelen:

Vraagkracht zorgde voor de map met hand-outs

Jeugdzorg Emmaüs Mechelen steunde het project niet enkel materieel en logistiek, maar er was voortdurend interesse, enthousiasme en appreciatie voor het vormingsproject en de resultaten ervan.

Follow-up:

- De integratie in het algemene VTO-beleid zorgt ervoor dat in de toekomst nog geïnvesteerd zal worden in het verdiepen in het model.
- De integratie in het algemene VTO-beleid zorgt ervoor dat nieuwe medewerkers een basistraining krijgen in het competentiegericht werken.

Beschrijf gedetailleerd de aard van de uitgaven voor het project met de kostprijs en de financieringsbronnen aan de hand van de verschillende activiteiten eerder opgelijst in het stappenplan hierboven.

Activiteit	Aard van de uitgave	Kostprijs (in euro)	Bedrag eigen inbreng (in euro)	Bedrag inbreng Cera (in euro)
Nr. 1	Training voor de eerste tweedaagse (deels ingebrachte en deel niet-ingebrachte kosten (1.100 euro)	2.835,20	1.735,20	1.100,00
Nr. 2	Training voor de tweede tweedaagse	2.835,20	235,20	2.600,00
Nr. 3	Vervolgmodule interne regisseurs	679,68	29,68	650,00
Nr. 4	Vervolgmodule contextbegeleiders en interne regisseurs	679,68	29,68	650,00
	Totaal	7.029,76	2.029,76	5.000,00

Evaluatie

Geef de drie belangrijkste succesfactoren van dit project aan:

- De opbouw van het vormingspakket verloopt zeer systematisch. D.w.z. het start met de basisvaardigheden en loopt tot aan de integratie van specifieke technieken in de dagelijkse werking. In alle onderdelen werd veel concreet geoefend met eigen casussen. Daarbij werd voortdurend afgestemd en ingespeeld op de noden en vragen van de medewerkers.

- Alle medewerkers in een organisatie nemen deel: een gemeenschappelijke taal – een benadering en concrete werkwijzen die voortdurend moeten kunnen gestimuleerd worden.
- De voorziening blijft naast en na het vormingstraject investeren in de implementatie van deze werkwijze.

Geef de drie belangrijkste knelpunten van dit project aan:

- Het blijkt in de praktijk een grote overstap te zijn voor de medewerkers om van de bestaande benadering over te gaan naar competentiegericht denken. Vooral als het in de praktijk wordt omgezet is het loslaten van de eigen verantwoordelijkheid en het vertrouwen laten in de mogelijkheden van de cliënt niet altijd een evidentie wanneer het om situaties gaat waar de ontwikkeling en ook de veiligheid van kinderen/gezinsleden in het gedrang (dreigen te) komen.
- Integratie van het model vraagt tijd en training. Het vraagt veel oefening van de medewerkers om met de oplossingsgerichte technieken/methodieken aan de slag te gaan.
- Om het rendement van dit vormingstraject op peil te houden is een blijvende opvolging en vorming nodig.

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om het project te implementeren?

Voor cliënten:

Geen, aangezien alle cliënten van de Bijzondere Jeugdzorg in aanmerking komen voor MFC en we de benadering inzetten voor het totaal van onze werking, zijn er geen bijzonder voorwaarden voor cliënten.

Voor de organisatie:

- Het moet een inhoudelijke keuze zijn van de gehele organisatie: het model van flexibel en vraaggericht werken moet een algemene keuze van een ganse organisatie zijn. Het gaat om een visie en werkwijze die ook uitstraalt naar andere werkingen.
- Om het doelgericht en competentiegericht denken een plaats te laten krijgen in de dagelijkse werking, moet er expliciet stil gestaan worden bij de vraag hoe dit denken zich verhoudt tot de bestaande visies en werkwijzen van de afdeling, maar ook van de andere werkvormen van de organisatie.
- Het vormingsaanbod dient continu aangehouden te worden: voor het implementeren van de doelgerichte en competentiegerichte benadering volstaan een beperkt aantal, in tijd afgebakende sessies niet. Hoe meer medewerkers doorheen de tijd kunnen oefenen op de technieken van deze benadering, hoe groter het leerproces. Inoefenen in de dagelijkse werksituatie en reflectie tussentijd zijn het meeste werkzaam.

Voor de begeleiders:

- Hulpverleners die opgeleid en vertrouwd zijn met andere theoretische modellen moeten bereid zijn om de doelgerichte en competentiegerichte benadering te implementeren in hun bestaande handelwijzen.
- Het doelgericht en competentiegericht denken komt maar tot zijn recht als er blijvend aandacht besteed wordt aan de implementatie ervan in de dagelijkse werking. Het is een manier van denken en werken die meer en meer rendeert, wanneer het leeft onder medewerkers en ze elkaar vanuit verschillende afdelingen van de organisatie blijvend stimuleren en prikkelen om het vorm te geven in het werkveld.

Geef enkele gouden tips voor toekomstige initiatiefnemers om met dit project aan de slag te gaan:

- Laat alle medewerkers aan het vormingstraject deelnemen zodat er een gezamenlijke visie, taal en werkwijze kan ontstaan.
- Zorg ervoor dat medewerkers hun ervaring en opgebouwde expertise niet overboord gooien maar dat ze in het nieuw aangereikte kader worden geïntegreerd en tot hun recht komen. Ook al wordt verwacht dat begeleiders in eerste instantie hun vertrouwde werkwijze in vraag stellen en durven loslaten.
- Zorg er enerzijds voor dat de beleidslijnen waarbinnen de vormingsgroep zich mag bewegen duidelijk zijn en anderzijds dat de veiligheid binnen de vormingsgroep groot genoeg is.

Mogelijkheid tot verbreding van het project? Doorstaat het project een interculturele toets?

Verbreding is zeker mogelijk, aangezien het in de eerste instantie gaat om de keuze voor de basisbenadering en methodiek, die telkens vertaald kan worden naar de specifieke werkvorm.

Communicatie

Hoe worden/werden de resultaten van het project bekend gemaakt en verspreid? (persartikel, studiedag, website, rapportering, vorming, overlegmomenten...?)

- Intern: verslaggeving in het 'Weetje', de nieuwsbrief voor medewerkers Jeugdzorg Emmaüs (250 medewerkers)
- Website Jeugdzorg Emmaüs: het vormingsproject en de ondersteuning van Cera worden vermeld op de website van Jeugdzorg Emmaüs door een uitgebreide toelichting in de Nieuwsflash.
- Uitnodiging studiedag: op 26 april 2012 organiseerde Jeugdzorg Emmaüs Mechelen een studiedag die helemaal in het teken stond van de ervaringen en evoluties met het proefproject Multifunctioneel Centrum. Zowel op de vooraankondiging (januari 2012 als op de uiteindelijke folder (maart 2012) was de ondersteuning van Cera duidelijk zichtbaar vermeld.

Omschrijf kort een casus met een duidelijke probleemstelling. Geef aan wat de inbreng van het project is geweest en wat de inzet van het project heeft betekend voor de cliënt, de begeleider en de organisatie als geheel.

Probleemstelling:

Aanmelding van een gezin bestaande uit een moeder en drie dochters. Vraag om dit gezin mobiel te begeleiden (thuisbegeleiding), met eventueel overstap naar de residentie (dag- en nachtopvang) indien escalatie van agressie.

Inzet van het project:

- Aanmelding omwille van een 'onveilige' thuissituatie. Op basis van de veiligheidsanalyse is concreet gemaakt wat 'onveiligheid' in dit gezin betekende.
- Opdracht van de consulent voor de begeleiding: veiligheidsplan opstellen. Het oplossingsgerichte en competentiegerichte denken hebben er toe bijgedragen dat er een veiligheidsplan 'van het gezin' is opgesteld. Met behulp van de oplossingsgerichte vraagstelling van de begeleiding zijn moeder en dochters ZELF tot een plan gekomen.

- Het plan kon geïmplementeerd worden dankzij de ‘vasthoudendheid’ van de begeleiding. Dit bleek voor dit gezin het werkzame element van de basishouding van de begeleiding.
- De werkzaamheid van het plan is geëvalueerd met behulp van schaalvragen, die door moeder en dochters werden gescoord.
- De eerste zes maanden van de begeleiding is vooral geïnvesteerd in het vaardiger maken van de moeder (aspect van het competentie analyse model). Toen op dat vlak grenzen werden bereikt, is in de begeleiding geïnvesteerd in het zoeken naar protectieve omgevingsfactoren (aspect van het competentie analyse model).

Betekenis:

Voor de organisatie:

- Door zeer expliciet aan te sluiten bij de perceptie van de verschillende gezinsleden en de oplossingen van de gezinsleden, konden we vermijden dat de oplossing van buitenaf (plaatsing in residentie) aangereikt moest worden.

Voor de begeleider:

- Heeft heel erg kunnen aansluiten bij de hulpvraag van het gezin.
- Heeft gebruik kunnen maken van concreet materiaal om het over ‘veiligheid’ te hebben.
- Heeft zich minder verantwoordelijk gevoeld voor de verandering in het gezin.

Voor de cliënt:

- Heeft heel erg ervaren dat er een beroep werd gedaan op hun krachten en competenties.
- Heeft heel erg het gevoel dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor de oplossingen en veranderingen.

Duurzaamheid

Hoe worden de resultaten van het project opgevolgd na afloop van het project?

De resultaten van het project zijn rechtstreeks gelinkt met de inhoudelijke werking van het MFC:

- Geïntegreerd in het cliëntoverleg (trajectbesprekingen in team).
- Geïntegreerd in verslaggeving (handelingsplan en evolutieverslagen).
- Geïntegreerd in de starfase (eerste 45 dagen van de begeleiding).

Aangezien de MFC–werking als nieuwe werkvorm zich in een projectfase bevindt, wordt de evolutie ervan voortdurend gemonitord en de inhoudelijke werking geëvalueerd, zowel intern in de organisatie als door het agentschap jongerenwelzijn in het kader van het proefproject MFC.

Samenwerking met thuisbegeleiding de Mee-ander, Geraardsbergen

Jeugdzorg Emmaüs Mechelen en De Mee-ander stonden beide voor een nieuwe uitdaging.

Jeugdzorg Emmaüs Mechelen wilde voor zijn nieuwe werkvorm, het Multifunctioneel Centrum (MFC), een begeleidingskader ontwikkelen voor een vraaggerichte en krachtgerichte hulpverlening dat aan de volledige groep van medewerkers een gemeenschappelijke werkwijze en taal kon bieden.

De Mee-ander zocht naar gepaste methodieken om de kortdurende thuisbegeleiding vorm te geven en daarin de verschillende aanwezige expertises van alle medewerkers zo efficiënt mogelijk te kunnen benutten.

In de zoektocht naar gepaste vorming en training om deze werkvormen uit te bouwen en de specifieke deskundigheid van medewerkers te versterken, vonden beide afzonderlijk een antwoord bij 'Vraagkracht'.

De parallellen tussen beide aanvragen viel ook de Cera-jury op en ze suggereerde bij de goedkeuring tevens een vorm van samenwerking.

De vormingsprojecten van Jeugdzorg Emmaüs Mechelen en De Mee-ander zijn twee afzonderlijke initiatieven gebleven. Ook al werd het trainingsaanbod specifiek opgebouwd vanuit de eigen nood en vraag van de diensten, toch had het aanbod voor beide voorzieningen heel wat raakvlakken. Dit bleek uit de informatie en wederzijdse uitwisseling van ervaringen doorheen de contactmomenten.

Het vormingsaanbod in beide initiatieven omvat in grote lijnen eenzelfde inhoud. Deze inhoud werd in beide voorzieningen verschillend geïmplementeerd gezien ze beide de focus bleven leggen op een goede afstemming van het vormingsaanbod in aansluiting op de al aanwezige deskundigheid, de verwachtingen en noden van de respectieve teams.

Gemeenschappelijk aan de beide vormingsprojecten:

- Sterk vraaggestuurde en competentiegerichtte hulpverlening – vertrouwen in de eigen mogelijkheden en krachten van de cliënt.
- Via oplossingsgerichte vraagstelling zo snel mogelijk komen tot duidelijke en concrete doelen voor het cliëntsysteem.
- Aandacht voor basishouding en weerstandspatronen binnen de werkbegeleidingen.
- Gebruik maken van de oplossingsgerichte flowchart binnen werkbegeleidingen (bezoeken, klager, cliënt als samenwerkingsrelaties).
- Terminologie (basishouding, methodiek, techniek) van de drietrapsraket.
- Belang van teamvorming (openstaan van het grotere geheel voor het gekozen kader- zorgt voor kruisbestuiving, verspreiding en gedragenheid in groter geheel van de voorziening).
- Respect voor de bestaande expertise van medewerkers in een nieuw model.
- Via het inbouwen van een vervolgtrajec met intervisie- en verdiepende vormingsmomenten wordt het geleerde onderhouden en verder versterkt.

In de zoektocht naar mogelijkheden voor een meer duurzame vorm van samenwerking en uitwisseling, bleek de grote geografische afstand tussen de initiatieven de grootste belemmering (tijd en middelen). De kennismaking tussen onze diensten houdt de uitnodiging voor verdere ontmoetingen in.

Bijkomende informatie

Waar kunnen collega-initiatiefnemers bijkomende informatie over het project vinden? Welke documenten zijn beschikbaar?

Informatie vind je bij Jeugdzorg Emmaüs regio Mechelen: MFC Ivo Cornelis

Er is een visietekst beschikbaar en de inhoudelijke documentatie van de verschillende zorgprogramma's (programma's startfase, dagbesteding, leergroepbegeleiding, contextbegeleiding) vind je op www.jeugdzorgemmaus.be.

Flexibele en vraaggerichte hulpverlening

Min Berghmans

“Een flexibele hulpverlening vraagt om duidelijke communicatie met kinderen en ouders, zodat zij altijd weten waar ze aan toe zijn en ze niet lijdzaam ondergaan wat er boven hun hoofden wordt beslist.”

De vzw Emmaüs doorliep in 2011 met de steun van Cera het ‘Vormingsproject Flexibele en vraaggestuurde hulpverlening’ in het kader van hun nieuwe MFC-werking (Multifunctioneel Centrum).

De gesubsidieerde voorzieningen binnen de Bijzondere Jeugdbijstand komen slechts voor erkenning in aanmerking wanneer zij voldoen aan de voorwaarden van het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 december 1994. Hierin werden in 2010 de volgende definities toegevoegd:

(Art. 1) 38° een multifunctioneel centrum: een organisatiestructuur die bestaat uit een combinatie van voorzieningen of afdelingen van voorzieningen van categorie 1, 4 en 5, met een multifunctioneel karakter, die residentiële, mobiele en ambulante hulp biedt. Die hulp wordt vertaald in trajecten, waarbij zorgmodaliteiten naadloos worden ingezet in functie van een evoluerende hulpvraag;

39° zorgmodaliteiten: de kleinste eenheden van hulp in een multifunctioneel centrum, op het gebied van contextbegeleiding, individuele begeleiding, dagbesteding en verblijf;

40° bandbreedte: het geheel van de in te zetten zorgmodaliteiten in een cliënttraject binnen een multifunctioneel centrum.

Tevoren werd Bijzondere Jeugdzorg (naast de gemeenschapsinstellingen) aangeboden in zeven categorieën van private voorzieningen en projecten (naast de gemeenschapsinstellingen).

Deze zeven categorieën waren: (1) residentiële voorzieningen of begeleidingstehuizen, (2) gezinstehuizen, (3) onthaal, oriëntatie en observatie (OOOC) (4) dagcentra (5) thuisbegeleiding (6) begeleid zelfstandig wonen (7) pleegzorg.

In 2009 kwamen als categorie (8) bij: de diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling van jeugddelinquentie (herstelbemiddeling, Hergo, gemeenschapsdienst, leerproject, ouderstage) en als categorie (9): crisishulp aan huis.

In juli 2010 werden de volgende bepalingen ingevoegd in het erkenningsbesluit:

Art. 3 §5: *‘De voorzieningen of afdelingen van voorzieningen van categorie 1, 4 en 5, (...), kunnen een wijziging van erkenning krijgen als respectievelijk een voorziening of een afdeling van een voorziening van categorie 1, 4 en 5 met een multifunctioneel karakter. De combinatie van de voorzieningen of van de afdelingen van voorzieningen met een multifunctioneel karakter wordt erkend als multifunctioneel centrum. Een multifunctioneel centrum bestaat minstens uit één afdeling met een multifunctioneel karakter van een voorziening van categorie 1 en één afdeling met een multifunctioneel karakter van een voorziening van categorie 5.*

Art. 20ter: *De multifunctionele centra, (...), moeten voldoen aan de volgende voorwaarden:*

1° de som van de capaciteitseenheden van de voorzieningen of van de afdelingen van de voorzieningen, (...), vormt de totaalcapaciteit van het multifunctionele centrum; 2° het aandeel residentiële plaatsen ten opzichte van het totale aantal plaatsen in het multifunctionele centrum bedraagt minimaal dertig en maximaal zeventig procent; 3° het multifunctionele centrum werkt overeenkomstig de standaarden van een multifunctioneel centrum, opgenomen in bijlage 8, die bij

dit besluit is gevoegd; 4° tussen de Vlaamse Gemeenschap, die vertegenwoordigd wordt door het intern verzelfstandigd agentschap Jongerenwelzijn, en het multifunctionele centrum wordt een overeenkomst gesloten waarin de doelgroep en actieradius van het multifunctionele centrum worden beschreven. Het multifunctionele centrum mag binnen die omschrijving geen mobiele begeleiding weigeren om een andere reden dan de uitputting van zijn erkende capaciteit; 5° de algemene en bijzondere erkenningsvoorwaarden die van toepassing zijn op de voorzieningen van categorie 1, 4 en 5, vermeld in respectievelijk artikel 4, 7 en 8, blijven van toepassing op de voorzieningen of afdelingen van voorzieningen met een multifunctioneel karakter, met uitzondering van de bijzondere erkenningsvoorwaarden, vermeld in artikel 13, 2° en artikel 17, 2° en 3°.

Een multifunctioneel centrum schakelt tussen residentiële begeleiding, thuisbegeleiding en dagcentrum. Een bijkomende nieuwigheid sinds 2010 is een afgebakende vorm van 'kortdurende' thuisbegeleiding (binnen categorie 5).

Men wil een aanpasbaarheid van de hulpverlening terwijl ze loopt, waarbij wel duidelijk moet omschreven worden in de maatregel die door het Comité of de jeugdrechtbank wordt bepaald dat residentiële plaatsing inbegrepen is, omdat dit een maatregel is die vrijheidsbeperkend wordt geacht te zijn, zodat er hetzij duidelijke instemming hetzij een expliciete rechterlijke toets wat betreft de noodzaak van de uithuisplaatsing gebeurt.

Dergelijke flexibele hulpverlening vraagt om duidelijke communicatie met kinderen en ouders (het cliëntsysteem), zodat zij altijd weten waar ze aan toe zijn en zij niet lijdzaam ondergaan wat er boven hun hoofden wordt beslist. De werking van een MFC vraagt idealiter dan ook een maximale inspraak van de cliënten. Om de deelwerkingen op elkaar af te stemmen binnen het nieuwe MFC-project, vroeg Emmaüs dan ook hulp aan Cera om het competentie-analyse model te kunnen introduceren bij alle 34 medewerkers.

Het competentie-analyse model bevat zes onderdelen:

(1) de basishouding van de hulpverlener; (2) de weerstanden bij de cliënt; (3) kijk op de relatie hulpverlener-cliënt; (4) concrete technieken; (5) het zoeken naar gepaste hulp: ontwikkelingstaken, steun van de omgeving en de eigen mogelijkheden van de cliënten, stress in de omgeving en de eigen gevoeligheden van de cliënten, een veiligheidsanalyse; (6) de kijk op hulpverlening: activerend versus compenserend, probleem versus beperking.

Vraagkracht (Wim Braamse) uit Zeeland werd ingeschakeld om vorming en procesbegeleiding te bieden over dit kader. Deze degelijke trainer mocht de hele werking mee 'in het bad' nemen. Emmaüs heeft als organisatie een substantiële investering in de vorming en opleiding van deze personeelsgroep bekostigd: 34 werknemers vrijstellen voor elk 77 arbeidsuren houdt een serieuze personeelskost in. Aan de slag gaan om een visie te formuleren en te vertalen naar de dagelijkse werking is een behoorlijk engagement. Dit koppelen aan een studiedag voor de sector is ook investeren in de werking van andere voorzieningen.

Dat Cera dit soort processen een zetje/steuntje geeft, is toe te juichen. Het versterkt de motivatie van voorzieningen om te blijven investeren in de competentie van hun begeleiders en hun cliënten.

MinBerghmans is directeur van het Steunpunt Jeugdhulp. Deze organisatie ondersteunt jeugdhulpverleners en hun organisaties uit alle jeugdhulpsectoren in hun centraledrijfveer: hulpverlening aan kinderen, jongeren en hun context. Dit doen ze onder andere door kennis te delen via vorming en intervisie op maat, informatieverstrekking via de website, e-zines en de juridische helpdesk.

KIHARO - Kind in Hechting en Herstel van de Affectief- Relationale Ontwikkeling

Vzw Steevliet in Melle

Algemene gegevens

Initiatiefnemer van het project:

- Naam voorziening: Vzw Steevliet
- Contactpersoon + functie: Carla Berckmoes - pedagogisch coördinator
- Adres voorziening: Heusdenbaan 67, 9090 Melle
- Telefoon: 0499 74 05 20
- E-mail: carlaberckmoes@steevliet.be
- Website: www.steevliet.be

Situering activiteit of het doel van de voorziening:

Vzw Steevliet is een voorziening die jongeren kan opnemen van elke leeftijd en geslacht, na aanmelding via de jeugdrechtbank of het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg.

De voorziening is erkend door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap in het kader van de wet op de Jeugdbijstand en heeft een totale capaciteit van 70 bewoners. Steevliet organiseert haar hulpverlening op verschillende manieren: door jongeren een verblijf aan te bieden in een verticale of horizontale leefgroep, door studiotraining, en door begeleid zelfstandig wonen. Onder vzw Steevliet valt ook het gezinstehuis A. Charles, met een capaciteit van 5 jongeren, met een leeftijd variërend tussen 0 en 21 jaar.

In die verschillende hulpverleningsvormen wordt er zoveel mogelijk gewerkt vanuit dezelfde referentiekaders zoals het contextuele denken, het holistische denken, het emancipatorische denken, het systeemdenken en de psychodynamiek. We beogen hierbij een maximale participatie van de minderjarige, de context en het personeel.

Partnerorganisatie?

Ja

- Sector: Bijzondere Jeugdzorg
- Naam organisatie: CIJG (Centrum voor Integrale Jeugdzorg) SJB (Begeleidingstehuis Sint-Jan Baptist)
- Contactpersoon + functie: Sanne Troch
- Adres organisatie: Sint Jan Baptist, Kiekenstraat 4, 9000 Gent
- Telefoon: 09 226 12 76.
- E-mail: Troch.Sanne@begeleidingstehuis-sjb.be
- Website: www.begeleidingstehuis-sjb.be

Projectomschrijving

Projecttitel:

KiHARO - Kind in Hechting en Herstel van de Affectief- Relationale Ontwikkeling.

Het herstellen van de affectief-relationale ontwikkeling bij kinderen en jongeren met een hechtingsproblematiek in een residentiële setting waarbij we gebruik maken van psychotherapeutisch handelen dat gebaseerd is op de normale ontwikkeling.

Het gaat hier om kinderen en jongeren met een hechtingsproblematiek of –stoornis, gecombineerd met trauma's zoals een echtscheidingsproblematiek, het verlies van een ouder, broer of zus, een plaatsing, misbruik, ...
Deze kinderen en jongeren functioneren op affectief-relatieve vlak niet op hun normale kalenderleeftijd, maar op de leeftijd van een heel jong kind en hebben dus ook diezelfde noden.

Binnen welk thema situeert het project zich?

Diversiteit	
Herstel	x
Methodieken	x
Interculturalisering	
Vroegdetectie	x
Jongvolwassenheid	x

Geef een uitvoerige beschrijving van het project dat met de steun van Cera wordt uitgebouwd, met aandacht voor:

- de concrete doelstellingen
- de noden waaraan het project tegemoet komt
- het innovatieve karakter van het project

Noden:

Het project KiHARO is ontstaan vanuit noden die werden vastgesteld bij het begeleiden van kinderen en jongeren met hechtingsproblemen of –stoornissen. Deze kinderen en jongeren worden met grote regelmaat opgenomen in residentiële instellingen, en dus ook in ons begeleidingstehuis.

Het gaat hier om kinderen en jongeren met een hechtingsproblematiek of –stoornis, gecombineerd met trauma's zoals een echtscheidingsproblematiek, het verlies van een ouder, broer of zus, een plaatsing, misbruik, ...

Deze kinderen en jongeren functioneren op affectief-relatieve vlak niet op hun normale kalenderleeftijd, maar op de leeftijd van een heel jong kind en hebben dus ook diezelfde noden, met dit verschil dat we ook rekening moeten houden met de fysieke ontwikkeling van hun werkelijke leeftijd. De begeleiding van deze jongeren moet worden gericht op de affectieve -relationele leeftijd en niet op hun werkelijke leeftijd.

Het ontbrak ons voor deze kinderen en jongeren vaak nog aan een passend aanbod. We konden hen niet alles bieden wat noodzakelijk is. Zonder aangepast begeleidingsaanbod voor de traumaverwerking en hechting van deze kinderen en jongeren en hun gezin blijft de oorsprong van de ontregeling echter bestaan. Er zijn veel aanwijzingen dat onvoldoende behandeling van deze jongeren kan leiden tot ernstige psychiatrische problematiek op latere leeftijd.

Een effectieve begeleiding van kinderen en jongeren met ernstige hechtingsproblemen kan echter een preventief effect hebben op het ontwikkelen van persoonlijkheidsproblematiek op latere leeftijd.

Dit is een citaat van Giel Vaessen over hechtingstoornissen:

“Ze leren daar keer op keer dat hun visies op relaties juist zijn, omdat ze steeds weer van instelling naar instelling verhuizen. De kans dat het hechtingsprobleem evolueert tot een hechtingsstoornis of persoonlijkheidsstoornis is groot.”

Daarom wilden ook wij voorkomen dat het hechtingsprobleem evolueert tot een hechtingsstoornis of een persoonlijkheidsstoornis. Dit is mogelijk als we van bij de opname de kinderen en jongeren op hun affectief-relatieve niveau benaderen om hechting te herstellen.

KiHARO is een project waarbij het kind centraal staat. Sinds 2009 worden er in Steevliet belevingsgesprekken (onderzoeken) gevoerd voor deze kinderen en jongeren waar de begeleiding problematisch verloopt. Er wordt een intensief denkkader opgesteld, gebaseerd op de affectief-relatieve leeftijd, de trauma's en het interne conflict van het kind of de jongere. Via deze manier van werken kan de begeleiding een aanpak op maat bieden waarbij er sterk rekening gehouden wordt met de noden en de krachten van de kinderen en jongeren.

We merken een positieve verandering in de aanpak naar de kinderen en jongeren, vooral als we de ouders en ook de school kunnen betrekken. In 2009 was er 1 persoon getraind in deze manier van bespreken; er kunnen dus maar enkele jongeren en hun context intensief opgevolgd worden. Er was een grote nood aan training bij alle pedagogische personeelsleden, zodat begeleiders, gezinsbegeleiders en coördinatoren ook getraind werden in de aanpak.

De visie van Steevliet is dat de kinderen of jongeren niet doorverwezen worden, tenzij er indicaties zijn dat een andere setting een beter antwoord kan bieden. We zijn een voorziening die probeert vol te houden naar de cliënten en hun cliëntensysteem. Het gebeurt wel dat we in een situatie terechtkomen waarbij de begeleiding strop loopt en we een beroep moeten doen op een externe time-out. We willen meer doen, en minder in situaties terechtkomen waarbij we op zoek moeten naar een externe time-out. We willen graag zelf de volledige weg afleggen met de cliënten. Vanuit de onderliggende gedachte dat dit de beste manier is om echt aan hechting te werken.

Doelstellingen:

We werken intensief met de kinderen en jongeren (en zijn/haar context) aan de affectief- relationele ontwikkeling volgens een denkkader opgesteld op basis van de noden en de krachten van de kinderen, jongeren en hun gezinnen.

De algemene doelstelling van KiHARO situeert zich op vier vlakken:

- Herstel van de affectief-relatieve ontwikkeling bij kinderen en jongeren met hechtingsproblemen.
- IK-versterking bij jongeren met hechtingsstoornissen.
- Traumaverwerking bij kinderen en jongeren met hechtingsproblemen/stoornissen.
- De kinderen/jongeren en hun context indien wenselijk actief betrekken bij de opmaak van het denkkader en zo motivatieverhogend werken. Indien wenselijk de school handvatten aanreiken.

Om deze doelstelling te bereiken werd volgend stappenplan opgesteld:

Stap 1: beeldvorming van het kind of de jongere en zijn/haar gezin

Belevingsgesprek met de cliënt. Hierin staat de cliënt centraal. Er wordt aan de hand van enkele kindvriendelijke oefeningen getracht een beeld te vormen van het affectief-relatieve ontwikkelingsniveau van het kind of de jongere.

Het gaat over volgende oefeningen: De Blacky (G.S. Blum, (1949), Genetic Psychology Monographs), een aangepaste versie van de Familie In Dieren-test. Tot slot wordt er soms een zinnenaanvultest (ZAT) ter aanvulling gebruikt.

Deze oefeningen geven heel wat belangrijk materiaal om het kernconflict te formuleren. Over het gebruik van dergelijk projectief materiaal verwijs ik graag naar het boek Meykens, S. en Cluckers, G (2000) en van Vliegen, N. e.a. (2004).

In het kort: aan de hand van het belevingsgesprek wordt het kernconflict, het affectief-relationale ontwikkelingsniveau, de dynamiek (hechting, separatie, individuatie) en de hieraan verbonden houding van de begeleider in een denkkader geformuleerd. Eveneens worden de aanwezige trauma's geformuleerd. Dit is het eerste luik van het denkkader.

De persoon die het belevingsgesprek voert, heeft hiervoor een opleiding en supervisie gevolgd bij Tine Maeyens.

Stap 2: Participatie van de cliënt en het cliëntsysteem

Gesprek met het kind of de jongere al dan niet met de individuele begeleider.

In dit gesprek wordt de informatie uit het belevingsgesprek naar de jongere eenvoudig vertaald. Er wordt vooral aandacht besteed aan wat er goed gelopen is in de ontwikkeling en wat er bereikt is op het affectief-relationeel ontwikkelingsniveau en wat het kind of de jongere en zijn context als krachten heeft. Bijvoorbeeld een jongen van 15 jaar vertelde dat hij het moeilijk had om sociaal te zijn. Na bevraging ging het vooral over het contact met leeftijdsgenoten op school. Door deze jongen te laten verwoorden wanneer hij wel 'sociaal' was, zoals in de winkel, in gesprek met mij, ... werd het niet-sociaal zijn herkaderd en er werden krachten naast geplaatst. En samen met de jongere werd er gezocht wat er als eerste aangepakt kan worden.

Daarnaast leggen we het mogelijke kernconflict op niveau van het kind of de jongere uit. We streven ernaar om het schuldgevoel bij alle partijen weg te nemen. Afhankelijk van de leeftijd van de cliënt bespreken we waaraan de cliënt als eerste wil werken.

Het is van belang dat het kind of de jongere weet wat er daarna gebeurt met de informatie, en toestemming geeft deze op het team te bespreken. Er wordt geen letterlijke informatie die het kind/jongere geeft over zichzelf of zijn/haar context doorgegeven aan het team.

Gesprek met de ouders (de inhoud kan tijdens een bespreking van het handelingsplan of evolutieverslag aan bod komen). Tijdens dit gesprek proberen we de ouders inzicht in de problematiek van het kind of de jongere bij te brengen. Ook hier leggen we de nadruk dat niemand schuld heeft aan het proces.

Stap 3: Teamgesprek op basis van het denkkader en teamobservaties.

De pedagogische coördinator geeft de informatie uit de vorige fasen door aan het team. En wordt duidelijk omschreven wat de krachten zijn van het kind, de jongeren en, indien mogelijk, in relatie met zijn/haar context. Aan de hand van het denkkader waarin het kernconflict, het affectief-relationale ontwikkelingsniveau, de dynamiek en daaraan verbonden houding van de begeleider is opgenomen en aangevuld met aanwezige trauma's. Verder is er oog voor invloeden door de generaties heen en wordt er aandacht besteed aan de dynamiek rond loyaliteiten (contextueel denken).

We vullen het denkkader aan met teamobservaties om zo te komen tot een manier van aanpakken. Aan de basis ligt prioritaire aandacht voor de basisbehoeften van de kinderen/jongeren.

Op het einde van stap 3 kwam onze algemene doelstelling naar voor, namelijk de kennis en vaardigheden van het pedagogische personeel om de affectieve en relationele ontwikkeling verbreden en verdiepen. Het personeel werd intensief onderwezen in de basisbegrippen en

dynamiek van de affectief–relationele ontwikkeling van kinderen en jongeren (0 tot 18 jaar) gezien vanuit een psychotherapeutisch denkkader. Deze vorming van het pedagogisch personeel werd door Tine Maeyens gegeven.

(De uitwerking van deze doelstelling komt uitgebreid aan bod bij de resultaten van dit project).

Het innovatieve karakter:

Vanuit de Bijzondere Jeugdzorg en de Geestelijke Gezondheidszorg wordt al lange tijd de noodzaak benadrukt van een samenwerking tussen deze beide sectoren. Op de informatienamiddag van STENT (zie verder) op 25.10.2011 stelde Dr. Eric Schoentjes, afdelingshoofd Kinder- en Jeugdpsychiatrie U.Z. Gent, expliciet dat er een noodzaak is om bij de opleiding Orthopedagogiek - optie Bijzondere Jeugdzorg ook een vak geestelijke gezondheidszorg op te nemen.

Steevliet voelt deze noodzaak al jaren aan en is hierin dus innovatief omdat wij met de steun van Cera ons pedagogisch personeel deze opleiding intern hebben kunnen aanbieden.

Het is voor Steevliet specifiek en de Bijzondere Jeugdzorg in het algemeen zeker innovatief om vanuit een diagnostisch en sterk psycho-dynamisch denkkader te vertrekken bij de analyse en begeleiding van de kinderen en jongeren verbonden aan de voorziening(en).

Geef aan wie de doelgroep is van het project. Maak hierbij een onderscheid tussen cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel:

Kwalitatief:

Cliënten:

Het KiHARO-project richt zich naar kinderen en jongeren van 0 tot ongeveer 18 jaar met problemen of stoornissen in de hechting en hun context met het doel een groei op het vlak van emotionele en relationele ontwikkeling te bewerkstelligen.

Begeleiders:

Onder de begeleiding valt zowel groepsbegeleiding als gezinsbegeleiding van verticale en horizontale leefgroepen. Daarnaast richt de vorming zich ook naar de begeleiders van de werkvorm studiotraining en BZW.

Organisatie:

Alle coördinatoren en de pedagogische coördinator worden betrokken bij het project, dus alle stafleden behalve de directie. Onrechtstreeks blijft de directie op de hoogte.

Kwantitatief:

Wij zijn een voorziening met een capaciteit voor 63 jongeren in het begeleidingstehuis en 6 jongeren in het gezinstehuis. De meeste van deze kinderen hebben een hechtingsproblematiek.

Wij hebben ongeveer een 50-tal pedagogisch geschoolde personeelsleden waartoe de vorming van het project zich richt. Deze personeelsleden maken deel uit van 6 entiteiten, namelijk 4 verticale leefgroepen, 1 horizontale leefgroep en 1 werkvorm studiotraining en BZW. De vorming werd grotendeels gegeven per team. Elk team bestaat uit 6 à 7 begeleiders (inclusief 1 hoofdbegeleider), 1 gezinsbegeleider, 1 stagiair(e) en 1 VSPW student(e).

Overkoepelend hebben wij 5 coördinatoren, 1 creatief agoge en 1 begeleidster die kinderen en jongeren begeleidt door middel van paarden.

Geef aan in welke mate het project overdraagbaar is naar andere voorzieningen:

De basisidee in het werken met kinderen en jongeren is dat we vertrekken vanuit de innerlijke belevingsstroom van het kind en dat we het dus vanuit het affectief- relationele ontwikkelingsniveau

van het kind in het hier en nu moeten begeleiden. Deze kennis is zeker bruikbaar binnen andere voorzieningen. Daarnaast vertrekken we vanuit de wetenschap dat men hierin steeds handelt vanuit het eigen hechtingsverleden.

In zijn totaliteit vinden wij dat voorzieningen zeker aan de slag kunnen met onze handleiding. Het doornemen van de door ons gelezen literatuur, kan ook een meerwaarde zijn.

Uiteraard is elke voorziening uniek en dient ons stappenplan aangepast te worden aan de noden en doelen van de andere voorzieningen.

Afhankelijk van de aanwezige knowhow kunnen voorzieningen ervoor kiezen om de basisopleiding 'kortdurende kindertherapie' te volgen bij Tine Maeyens.

Stappenplan project

Beschrijf hieronder chronologisch de timing van het project per activiteit:

	Activiteit	Timing
Nr.1	Kortdurende opleiding kindertherapie	10 maandagen in 2008
Nr.2	Intervisie pedagogisch coördinator en Tine Maeyens	2009
Nr.3	Overleg en uitwerken van project KiHARO in steevliet op de coördinatorenvergadering	Tweede jaarhelft 2009
Nr.4	Supervisedag (halve dag) coördinatoren afstemming project	24.01.2011 9u – 12u30
Nr.5	Theorie hechting - separatie – individuatie Steevliet team HH, N1 & M2	25.01.2011 9u – 15u30
Nr.6	Theorie hechting - separatie – individuatie Steevliet team N2 & M1	03.02.2011 9u – 15u30
Nr.7	Supervisie Steevliet team N1	07.02.2011 9u – 12u30
Nr.8	Supervisie Steevliet team HH	08.02.2011 9u – 12u30
Nr.9	Supervisie Steevliet team N2 & M2	22.02.2011*d
Nr.10	Supervisie Steevliet team M1 & N1	24.02.2011*d
Nr.11	Supervisie team Steevliet team M2 & HH	15.03.2011*d
Nr.12	Supervisie team Steevliet team M1 & N2	17.03.2011*d
Nr.13	Supervisie team Steevliet team N1 & M1	29.03.2011*d
Nr.14	Supervisie team Steevliet team M2 & HH	31.03.2011*d
Nr.15	Supervisie team Steevliet team M2 & N2	28.04.2011*d
Nr.16	Supervisie team Steevliet team N1 & M1	03.05.2011*d
Nr.17	Supervisie team Steevliet team HH & N2	12.05.2011*d
Nr.18	Uitleg belevingsonderzoek Sint Jan Baptist coachen & OOBC De Nieuwe vaart	16.06.2011*d
Nr.19	Theorie hechting - separatie – individuatie Sint Jan Baptist team 4, hoofdbegeleiders van alle teams en coachen & OOBC De Nieuwe vaart	23.06.2011*d
Nr.20	Supervisie Sint Jan Baptist team 4 en IB's	26.09.2011*d
Nr.21	Supervisie Steevliet team N2 & M1	27.09.2011*d
Nr.22	Supervisie Steevliet team N1 & HH	29.09.2011*d

Nr.23	Supervisie Steevliet team M2 & De Vliet	04.10.2011*d
Nr.24	Supervisie Sint Jan Baptist team 4 en IB's	17.10.2011*d
Nr.25	Supervisie Steevliet team HH & N1	25.10.2011*d
Nr.26	Supervisie Steevliet team N2 en M1	27.10.2011*d
Nr.27	Supervisie Steevliet team N1 & HH	15.11.2011*d
Nr.28	Supervisie Steevliet team M1 & N2	17.11.2011*d
Nr.29	Supervisie Steevliet team M2 & ondersteuning pedagogisch coördinator ondersteuning pedagogisch coördinator	22.11.2011*d
Nr.30	Evaluatie Steevliet coördinatoren Aanpak naar toekomst implementatie. Bespreking belevingsgesprekken	13.12.2011*d
Nr.31	Evaluatie KiHARO Coördinatieleiden Steevliet en SJB CIJG	15.12.2011*d

* M1 en M2 = verticale leefgroep Morgenster 1 en Morgenster 2

* N1 en N2 = verticale leefgroep Nestje 1 en Nestje 2

* HH = horizontale adolescente meisjesgroep Hemelhuis

* De Vliet = team Studio- en Begeleid Zelfstandig Wonen

* d: supervisie werd aan 1 team in de voormiddag en aan het andere team in de namiddag gegeven.

* Sint Jan Baptist team 4 = team leefgroep gezinsondersteuning

* Sint Jan Baptist IB'ers: individuele begeleiders verbonden aan verschillende leefgroepen met jongeren in het OOBC.

Alle betaalde activiteiten zijn opgenomen in deze lijst. Uiteraard hebben we ook tijdens de teamvergaderingen, coördinatorenvergaderingen, lijnvergaderingen (hoofdbegeleiders en directie en coördinatoren), overleg gepleegd over KiHARO. De belevingsgesprekken zelf en de contacten met de jongeren, de ouders en de scholen, zijn evenmin opgenomen in deze lijst.

Resultaten project

Welke resultaten hebben de verschillende activiteiten opgeleverd?

Hieronder vindt u een algemene beschrijving van de resultaten.

Kwantitatief:

Wij zijn een voorziening met 63 jongeren in het begeleidingstehuis en 6 jongeren in het gezinstehuis. De meeste kinderen hebben een hechtingsproblematiek.

Meer dan 90 % van de jongeren in onze voorziening werd bij het project betrokken; daarnaast werd bij een aantal ook de context en de school rechtstreeks betrokken. Het is de bedoeling om ook voor de school en de context een hoger percentage te bereiken.

Wij hebben ongeveer een 50-tal pedagogisch geschoolde personeelsleden waarnaar de vorming van het project zich richtte. Deze personeelsleden maken deel uit van 6 entiteiten, namelijk 4 verticale leefgroepen, 1 horizontale leefgroep en 1 werkvorm studiotraining en BZW. De vorming werd grotendeels gegeven per team. Elk team bestaat uit 6 à 7 begeleiders (inclusief 1 hoofdbegeleider), 1 gezinsbegeleider, 1 stagiair(e) en 1 VSPW student(e).

Organisatie:

Overkoepelend hebben wij 5 coördinatoren, 1 creatief agoge en 1 begeleidster die kinderen en jongeren begeleidt door middel van paarden. 99 % van ons pedagogisch personeel werd betrokken in het project.

Kwalitatief:

Clënten:

Kwalitatief richtte het KiHARO-project zich naar kinderen en jongeren van 0 tot ongeveer 18 jaar met problemen of stoornissen in de hechting en hun context, met het doel een groei op het vlak van emotionele en relationele ontwikkeling te bewerkstelligen. Daarnaast werd ook de school van de jongere betrokken.

De resultaten zal ik aan de hand van de vooropgestelde doelstellingen voor onze jongeren overlopen:

Het herstel van de affectief-relationale ontwikkeling bij kinderen en jongeren met hechtingsproblemen/stoornis:

Er werd bij heel veel jongeren een positieve evolutie opgemerkt. Zo zagen we bijvoorbeeld jongeren die voordien functioneerden op niveau eerste hechting (0 – 1 jaar) evolueren naar separatieniveau (1 – 2 jaar). We zien deze evolutie als fundamenteel omdat jongeren met een hechtingsstoornis het eerste hechtingsniveau zelden overstijgen. Hoe ouder deze jongeren worden hoe moeilijker deze eerste hechting nog kan hersteld worden. De andere jongeren vanaf niveau eerste separatie kan men gemakkelijker begeleiden in het doorlopen van de ontwikkelingscyclus.

Ik-versterking bij jongeren met hechtingsstoornissen:

Hier werd een duidelijke vooruitgang opgemerkt. Bij deze jongeren stonden de begeleiders maximaal ter beschikking van de jongere. De moeilijkheden die deze jongeren doorworstelden werden samen met de begeleiding gedragen en gestuurd.

Traumaverwerking bij kinderen en jongeren met hechtingsproblemen/stoornissen:

De begeleiders hebben hier zeker inzichten in verworven, bij een deel van de jongeren werd tijdens de individuele gesprekken door de individuele begeleider gericht gewerkt aan het trauma, bij andere jongeren hebben we bewust gekozen voor therapie, vanuit het besef dat de materie te delicaat was of dat er op te veel niveaus tegelijk moet gewerkt worden.

De kinderen en jongeren en hun context actief betrekken bij de opmaak van het denkkader en zo motivatieverhogend werken:

Dit is voor de jongeren grotendeels gelukt, maar m.b.t. de context voelde men zich als begeleiding nog niet zeker genoeg over de materie. Er zijn een aantal ouders betrokken, die het denkkader als positief ervaren, omdat het deels een ontschuldiging van de situatie en hun inbreng mogelijk maakte. Het is zeker de bedoeling om hiermee in de toekomst intensiever te werken. De supervisie op zich was uiteraard heel tijdsintensief waardoor we keuzes hebben moeten maken in verband met de implementatie.

Begeleiders:

De algemene doelstelling van KiHARO is de kennis en vaardigheden van het pedagogisch personeel op het vlak van de affectieve en relationele ontwikkeling te verbreden en te verdiepen.

Het personeel kreeg een intensieve opleiding in de basisbegrippen en dynamiek van de affectief-relationale ontwikkeling van kinderen en jongeren (0 tot 18 jaar) vanuit een psychotherapeutisch denkkader. Daarnaast leerden de medewerkers vanuit een psychodynamisch denkkader fundamentele methodieken aan, zoals 'de wensenkaart', 'de mirakelvraag', 'de gevoelsthermometer', het gebruik van mentale schema's ('beertjes Meichenbaum'), 'gebruik gevoelenspoppen', 'kid-ok kit', 'houvastdoos' ...

We bespraken per supervisie twee casussen waarbij we binnen het team het handelen m.b.t. de jongere en zijn context bespraken volgens het CoDAE-principe (Contact-ordering-Doelen-Actie-Effect).

We reikten kapstukken aan voor de totale leefgroepswerking. We namen tijdens de eerste

supervisie van alle begeleiders en coördinatoren een psychologische test af (Blacky) waardoor zij een beeld kregen van hun eigen hechtingsverleden. Deze informatie (individueel besproken) was tijdens de supervisies en het dagelijkse begeleiden van de jongeren waardevol omdat er hierdoor zelfreflectie mogelijk was. Zo ontstond het inzicht dat begeleiders handelen vanuit hun persoonlijk hechtingsverleden. De begeleider kon hierdoor makkelijker inzien waarom de begeleiding van sommige jongeren op bepaalde vlakken beter of minder goed liep. Door hierbij stil te staan in het team konden collega's bepaalde acties effectiever opvangen of doorsturen.

Daarnaast namen we de leefgroepswerking voor de jongeren onder de loep. Er werd een kader aangereikt om de ruimtelijke ordening te wijzigen. Een deel van de veranderingen zijn al aangebracht, zoals het herorganiseren van de leefruimte en het aanbrengen van meer structuur in de leefgroepen. Omdat wij binnenkort starten aan een nieuwbouw nemen we het denkkader mee in de toekomstige plannen.

Ondersteuning

Op welke ondersteuning kon het project rekenen vanuit de initiatiefnemende voorziening en eventueel vanuit de andere partners? Personeel? Leidinggevenden? Infrastructuur? Werkmiddelen? Materiaal? Begeleiding? Doelgroep? Follow up, ...?

Onze voorziening gaf op allerlei vlakken grotendeels voorrang aan dit project. Andere zaken stelden we uit om dit project alle slaagkansen te geven.

We danken alle begeleiders, hoofdbegeleiders, gezinsbegeleiders en coördinatoren die ervoor open stonden om hun eigen hechting bespreekbaar te maken en zich hierdoor kwetsbaar op te stellen. Het was geen evidentie voor iedereen om een 'Blacky-test' te laten afnemen maar het heeft onze teams sterker gemaakt. Het personeel van Steevliet is hierdoor meer 'gehecht' geraakt aan elkaar. Ook voor de jongeren is het een vorm van erkenning dat ook wij ons verhaal laten lezen.

De personeelsleden hebben zich intensief ingezet om naast de supervisiemomenten (soms ook buiten werkmomenten) ook thuis literatuur door te nemen.

De pedagogische coördinator nam deel aan alle supervisiemomenten. Dit was naast alle gebruikelijke taken een serieuze tijdsinvestering.

De staf maakte het mogelijk dat alle personeelsleden bij de pedagogische coördinator konden aankloppen voor ondersteuning, zowel op persoonlijk als professioneel vlak.

Ook de coördinatoren die verbonden zijn aan de leefgroepen en de Vliet hebben in alles dit project voorrang gegeven.

We hebben tijdens onze werkuren met eigen middelen een therapielokaal ingericht. De leefruimtes in de leefgroep werden zo aangepast dat er veel meer structuur geboden werd. We creëerden meer rustpunten in de leefgroep. In plaats van alle knutselwerkjes, tekeningen, enz. uit te hangen over de ganse leefruimte, waardoor er voor de jongeren nog heel weinig rustpunten waren, verzamelen we nu de knutselwerken op 1 muur of 1 deur of in een kader waardoor er een duidelijke begrenzing (kader, deur, ...) werd aangebracht. Dit is ook een van de belangrijke leerpunten: het oog hebben voor duidelijke begrenzing. We brachten in de leefgroepen begrenzingen aan in de speelruimtes, door bijvoorbeeld in een leefgroep een soort afbakening te maken waardoor een deel van jongeren apart en beschermd konden spelen, wat hen een groter gevoel van veiligheid geeft.

We kochten voor alle jongeren fleece dekentjes om gevoelens rond hechting, warmte, inbakering ... te stimuleren.

Beschrijf gedetailleerd de aard van de uitgaven voor het project met de kostprijs en de financieringsbronnen aan de hand van de verschillende activiteiten eerder opgesteld in het stappenplan hierboven.

Activiteit	Aard van de uitgave	Kostprijs (in euro)	Bedrag eigen inbreng (in euro)	Bedrag inbreng Cera (in euro)	Bedrag subsi- diekanaal (in euro)
Kortdurende kin- dertherapie	Factuur opleiding Tine Maeyens	500	500		
Theorie en super- visie	Factuur opleiding Tine Maeyens	11.306,5	1.306,5	10.000	
Studiedag: Empo- werment: ge- sprekstechnieken	Studiedag pedagogisch coördinator	80			80
Symposium agres- sie: heet van de naald	Ondersteunende studiedag voor coördinatoren	340			340
Opleiding Conflict- hantering	Opleiding specifiek voor 1 hoofdbegeleider	175			175
Time Timer met alarm	Ondersteunend materiaal	53,75	53,75		
De poppen met gezichtsuitdruk- kingen	Ondersteunend materiaal	182,75	182,75		
Kid ok KIT pakket	Ondersteunend materiaal	57	57		
Literatuur	Ondersteunende literatuur voor begeleiding en jongeren	389,83	389,83		
Inrichting thera- pielokaal	Spel- en knutselmateriaal	409,16	409,16		
Literatuur pro- ject Lannoo 500 boeken	Kinderboeken Lannoo (bijlage 3)	6.000			
	Totaal	19.433,99	2.898,99	10.000	595
Alle aankopen die gebeurden vanuit de leefgroepen werden niet opgenomen in deze tabel, zoals de dekentjes, het houtwerk voor het kader, fotomateriaal, ...					

Evaluatie

Geef de drie belangrijkste succesfactoren van dit project aan:

- De twee disciplines geestelijke gezondheidszorg en de Bijzondere Jeugdzorg werden verenigd.
- De ganse voorziening is tegelijkertijd onderwezen en gesuperviseerd in eenzelfde basishouding.
- Er was voortdurende ondersteuning mogelijk.

Geef de drie belangrijkste knelpunten van dit project aan:

- Tijdsintensieve investering waardoor we het komende jaar eventjes geen uitgebreide vorming op het programma zetten.
- Alle jongeren met eenzelfde intensiteit te blijven opvolgen.
- We zijn er niet in geslaagd om bij alle jongeren de context en de school te bereiken; dit willen we komende werkjaar als doelstelling vooropstellen.

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om het project te implementeren?

Voor cliënten:

- Er is een tekort op het vlak van affectief- relationele ontwikkelingsniveau onder de 18 jaar.

Voor de organisatie:

- De organisatie stelt voldoende tijd en middelen ter beschikking om dit project te implementeren.
- De leidinggevenden durven hun eigen hechtingsverleden in kaart te brengen.
- Ervan uitgaan dat iedereen nog moet leren, het kleinste positieve stapje als een winst zien en dus begeleiders 'echt' de tijd geven om zich de basishouding eigen te maken, rekening houdend met hun eigen tempo.
- De begeleiders niet forceren, maar echt luisteren naar wat zij nodig hebben om de theoretische kennis om te zetten in hun dagelijkse handelen met en begeleiden van de kinderen en jongeren.

Voor de begeleiders:

- Open staan tot zelfreflectie, eigen hechtingsverleden durven bekijken, open staan voor verandering. Kritisch ingesteld zijn en hiervoor ook uitkomen. Zowel voor begeleiding als voor de organisatie is het fundamenteel om congruentie zo dicht mogelijk te benaderen. Echtheid is de basis tot hechting.

Geef enkele gouden tips voor toekomstige initiatiefnemers om met dit project aan de slag te gaan:

- Het is belangrijk om in de voorziening minstens één persoon te hebben die het ganse verhaal trekt, die de lijnen uitschrijft en duidelijk formuleert wat de doelstellingen en verwachtingen zijn en hoe deze in te passen in de organisatie van het hulpverleningsplan.
- Daarnaast is er intern of extern iemand nodig die alle pedagogisch personeel ongeveer tegelijkertijd onderricht in de theorie van de affectief- en relationele ontwikkeling van het kind.
- Ten slotte is interne of externe supervisie noodzakelijk om de theorie om te zetten in de praktijk.

Mogelijkheid tot verbreding van het project? Doorstaat het project een interculturele toets?

Het is zeker mogelijk om andere culturen vanuit ons project te benaderen. Belangrijk is dan wel na te gaan wat de hechtingspatronen zijn in de andere culturen. Een moeder van Afrikaanse afkomst heeft een andere manier van zorg dragen dan een moeder van Aziatische afkomst. Ook de context heeft een andere invloed. Belangrijk is het waarden- en normensysteem van de verschillende culturen te doorgronden.

Communicatie

Hoe worden/werden de resultaten van het project bekend gemaakt en verspreid? (persartikel, studiedag, website, rapportering, vorming, overlegmomenten...?)

- Kennisdeling efficiënte en effectieve praktijken, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, samen bouwen aan beleid en zorg.
- Handleiding KiHARO
- Website: www.Steevliet.be, jaarverslag Steevliet 2010 (bijlage 3) & 2011 (afgewerkt 01.02.2012)
- Website: www.begeleidingstehuis-sjb.be, jaarverslag SJB 2011
- Lannoo project 2011 'Ook kinderen in armoede verdienen een boek onder de kerstboom!'

Wij maken deel uit van een aantal belangrijke kanalen waarmee we onze ervaringen met het project deelden en blijven ons engageren om onze ervaringen door te geven aan collega-voorzieningen via overleg op regelmatige basis en via onze samenwerkingsverbanden.

- OVOP (Oost- Vlaams OverlegPlatform).
- Schakel - Samenwerkingsovereenkomst met betrekking tot netwerkondersteuning.
- Participerende organisaties: vzw Blij Leven, vzw Steevliet, vzw Lionshulp, vzw De Twijg, vzw Luein.
- Samenwerkingsovereenkomst met betrekking tot de ondersteuning in dagbesteding.
- Participerende organisaties: vzw De Heide, PC Caritas, vzw Steevliet, vzw Lionshulp,
- Provinciaal Zorgcentrum Lemberge.
- Roppov: ouderparticipatie.
- OOBC Nieuwe vaart Gent: deskundige uitwisseling. Vakgroep orthopedagogiek: wetenschappelijke onderbouwing.

We willen via de hulpverlenersgids van STENT (Oost-Vlaamse GIDS samenwerking Geestelijke Gezondheidszorg en de Bijzondere Jeugdzorg- website: www.oostvlaamsegids-stent.be) het project KiHARO en de Cera-ondersteuning bekend maken.

Omschrijf kort een casus met een duidelijke probleemstelling. Geef aan wat de inbreng van het project is geweest en wat de inzet van het project heeft betekend voor de cliënt, de begeleider en de organisatie als geheel.

Achtergrondinformatie:

X, 7 jaar, werd een jaar geleden aangemeld door het comité (zij verbleef al eens een jaar in Steevliet maar ging toen na één jaar op vraag van de ouders samen met haar siblings (broers/zussen) terug naar huis. Zij werd door Peter Adriaenssens naar dezelfde leefgroep in Steevliet doorverwezen. X zat in haar gezin duidelijk in de zondebokpositie. In begin van de plaatsing was er nauwelijks contact met het gezin.

Probleemstelling:

X liep heel vaak achter de begeleiding en vertoonde duidelijke verlatingsangst met een grote nood aan voorspelbaarheid, ze moest kunnen zien dat de begeleiding in de buurt was. Zij had regelmatig conflicten met andere kinderen, vertoonde controlerend en bepalend gedrag, was onrustig. Zij wilde heel graag haar best doen en was voortdurend op zoek naar bevestiging. Bij een simpele opmerking voelde ze zich heel snel afgewezen. We maakten ons grote zorgen op het vlak van haar hechting en haar persoonlijkheidsontwikkeling.

Tijdens het belevingsgesprek en de supervisie kwam duidelijk naar voor dat X zich bevond rond de leeftijd van 8 à 9 maanden. Daarnaast moest haar kernconflict te plaatsen zijn in het bestaansrecht, omdat de ouders haar leken af te wijzen in haar zijn.

De intense begeleiding veranderde hun manier van handelen zo dat ze zich gedragen t.o.v. X zoals ze zouden doen met een baby van 8 maanden. We werkten heel intensief aan thema's zoals verlatingsangst. Een voorbeeld: een baby van 8 maanden huult ook als de mama uit het zicht is. We gaven haar een knuffelpop. Deze ging overal mee naar toe als de begeleiding niet aanwezig was en bij iedere korte scheiding kreeg ze extra veel aandacht. De IB (individuele begeleidster) reageerde niet direct op het gedrag maar wel op het onderliggende, op wat X nodig had. X werd veel gerustgesteld, als ze brulde, was dat omdat ze iets niet kon. Er werd heel veel aandacht besteed aan haar bestaansrecht, zinnen zoals 'jij bent belangrijk', 'jij mag er zijn', 'ik ben blij je te zien', gebruikten we heel veel. Wanneer ze geconfronteerd werd met een probleem ging de begeleiding naast haar staan om samen met haar het probleem op te lossen, zelfs als het ging over vaardigheden die een zevenjarige normaal gezien al lang zou moeten kunnen. Zinnen zoals 'wij samen' en 'alles komt goed' zorgden voor een veilig gevoel. Zij werd ook nooit als 'sanctie' eventjes alleen gelaten. De zaken die goed liepen werden uitdrukkelijk benoemd.

Wanneer X de stap van 1 jaar voorbij was (separatieniveau) stimuleerden we haar om al eens iets zelfstandig te doen, we spraken minder in termen van 'wij samen', maar in termen van 'ik en jij', zodat haar eigen persoonlijkheid meer en meer vorm kreeg. Het splitsen was volop aan de gang. Een belangrijke eigenschap van X is haar goede leerbaarheid. Over het algemeen merken we dat een begeleiding veel vlotter loopt bij een goede leerbaarheid. Niet enkel cognitieve maar ook sociale en emotionele vaardigheden worden sneller aangeleerd. Momenteel functioneert X op de affectief-relatieve leeftijd van 2-3 jaar (individuele).

Naar haar moeder toe is er ook een ganse weg afgelegd: in het begin verliepen deze contacten eerder stroef omdat we eerst geen toestemming van de moeder kregen om X te begeleiden.

Gelukkig heeft zij uiteindelijk wel toegestemd, wat voor haar ook wel een grote stap was.

Samen met de moeder zochten we naar het verhaal van haar hechtingsverleden. De gezinsbegeleidster is nog intensief bezig om de moeder zelf sterker te maken zodat ze naar de anderen van het gezin kan duiden dat X ook bestaansrecht heeft. We hebben echter nog geen toelating van haar vader. Als we merken dat er geen verandering komt in de houding van de ouders t.o.v. X en X emotioneel en relationeel voldoende gegroeid is, kunnen we de piste van pleeggezin overwegen.

Binnen deze begeleiding werd er een alternatief beloningssysteem opgesteld dat we ook gebruiken in de andere leefgroepen voor die affectief-relatieve leeftijd.

De individuele begeleidster praatte in het team vrij open over haar ervaringen m.b.t. een kind dat een echte hechtingsband kan ontwikkelen. Ook over de gevoelens voor de ouders, hun positie als hechtingspersoon en het belang om hen de positie als ouder te blijven geven werden besproken. Er werd nooit beschuldigend gepraat over de ouders, ondanks de gevoelens van X.

We probeerden altijd te duiden dat het voor de ouders momenteel niet lukt, maar dat dit in de toekomst wel kan veranderen. Soms was het echt moeilijk om loyaal te blijven t.o.v. de ouders, maar aangezien we van de moeder toestemming tot begeleiding hadden, hopen we dat we hierin toch ergens geslaagd zijn. Een ander belangrijk signaal voor ons is dat we bij X een zekere rust merken t.o.v. haar ouders en de gezinssituatie en dat ze groeit in haar affectieve en relationele ontwikkeling.

Duurzaamheid

Hoe worden de resultaten van het project opgevolgd na afloop van het project?

KiHARO zal blijven bestaan omdat wij als voorziening verwachten dat ons pedagogisch personeel zowel individueel als in team deze manier van handelen in zijn basishouding opneemt. Daarnaast is ons stappenplan verder ontwikkeld met de bedoeling dit blijvend te gebruiken. De opleiding die wij kregen is zo geïmplementeerd dat de coördinatoren in samenwerking met de hoofdbegeleiders deze bij toekomstig personeel kunnen bijbrengen. Wij hebben de intentie om Tine Maeyens zeker het eerste jaar per team nog twee supervisiemomenten te laten geven. Als ondersteunend materiaal hebben wij een (voorlopige) handleiding geschreven om de implementatie blijvend te ondersteunen.

Ook het CIJG SJB en het OOB De Nieuwe vaart* (in het specifiek voor die kinderen die verblijven in het CIJG SJB) zullen verder werken met deze manier van begeleiden van kinderen en jongeren. Een van de teamleden zal de opleiding 'kortdurende kindertherapie' volgen bij Tine Maeyens.

* school voor kinderen met gedragsproblemen verbonden aan de Universiteit van Gent

Bijkomende informatie

Waar kunnen collega-initiatiefnemers bijkomende informatie over het project vinden?

Welke documenten zijn beschikbaar?

De handleiding KiHARO is beschikbaar voor collega-initiatiefnemers via vzw Steevliet.

Bijpass en Stent, ondersteund door Cera.

Samenwerking tussen sectoren is een continu proces dat tijd en stimulansen nodig heeft om te groeien. Dankzij het BIJPASS-project* is het samenwerkingsproces tussen de Bijzondere Jeugdzorg en Kinder- en Jeugdpsychiatrie gestart.

Een vervolg op dit project bleek noodzakelijk om de dynamiek verder te zetten en - rekeninghoudend met lokale verschillen - de resultaten en samenwerkingsverbanden structureel en duurzaam te verankeren. Daarom investeerde Cera eerst in het Stent-vooronderzoek en vervolgens in het project Stent.

Stent bevordert en bestendigt de samenwerking tussen Bijzondere Jeugdzorg, Kinder- en Jeugdpsychiatrie en ambulante Geestelijke Gezondheidszorg. Gedurende twee jaar werden goede praktijken gestimuleerd en nieuwe samenwerkingsinitiatieven ontwikkeld. Eind 2010 droeg vzw OSBJ (nu Steunpunt Jeugdhulp) de ondersteuning van de Stent-groepen over aan de regionale Integrale Jeugdhulp-medewerkers.

* Bijzondere Jeugdbijstand en Psychiatrie, Actieonderzoek voor Alternatieven voor Screening en Samenwerking. Dit praktijkonderzoek van Capri werd ondersteund door Cera en werkte als eerste rond de samenwerking tussen Bijzondere Jeugdzorg en Kinder- en Jeugdpsychiatrie.

www.stentproject.be

Helpende handen kwam tot stand met de steun van Cera.

Dit boek verduidelijkt concepten van de gehechtheidstheorie aan de hand van voorbeelden van ouders met kinderen tussen 0 en 3 jaar. Het beschrijft hoe kinderen op een veilig of onveilig spoor terechtkomen en welke factoren daarin meespelen. Het geeft aan wat hulpverleners kunnen doen om veilige gehechtheid tussen ouder en kind te bevorderen. Essentieel is een relationele aanpak met oog voor kind en ouder. De auteurs doen ook aanbevelingen naar beleid en organisaties. Zo biedt het boek handvatten om de bestaande preventie en hulpverlening aan kwetsbare ouders en kinderen te ondersteunen.

Helpende handen groeide in dialoog met mensen in armoede, hulpverleners, beleidsverantwoordelijken en academici.

Het is een inspiratiebron voor professionals en vrijwilligers die met jonge kinderen en hun ouders werken, voor leidinggevenden van welzijnsorganisaties, gezondheidsinstanties en scholen, voor beleidsmakers, docenten en studenten.

“De waarde van een samenleving laat zich beoordelen door de mate waarin zij voor de zwaksten (armsten) onder haar leden zorgt.”

Het Kiharo-project gaat over het herstellen van de affectief-relationale ontwikkeling bij kinderen en jongeren met een hechtingsproblematiek in een residentiële setting waarbij we gebruik maken van psychotherapeutisch handelen dat gebaseerd is op de normale ontwikkeling.

De Bijzondere Jeugdzorg is een heel belangrijke tak van de jeugdzorg in het algemeen. De residentiële zorg is daarin een cruciaal onderdeel. Niet het enige, maar wel een zeer belangrijk onderdeel. Dit is een bijzondere vorm van zorg omdat het gaat om cliënten en cliëntsystemen die schipbreuk geleden hebben. Die mag men niet laten rondzwalpen in de ‘spirit’ die vandaag onze maatschappij domineert: ‘ieder zijn verantwoordelijkheid’ en ‘zorg maar voor jezelf’. Neen, geen van de jongeren vragen het om in grote moeilijkheden geboren te worden of daarin te moeten opgroeien. Ook de betrokken families moeten niet op de eerste plaats met de vinger gewezen worden. Zij vergen bijzondere zorgzaamheid van de hele gemeenschap. En aan die zorg moet veel en gepaste aandacht besteed worden. Onze maatschappij is dat aan deze mensen verplicht. Uit fundamentele solidariteit, uit zorg en voorzorg, en uit gepaste bekommernis om de allerzwaksten, de meest gekwetsten. Naar het woord van de Nobelprijswinnaar economie, Amartya Sen: “de waarde van een samenleving laat zich beoordelen door de mate waarin zij voor de zwaksten (armsten) onder haar leden zorgt.” Om dit ook nog eens in de taal van vandaag te onderlijnen: het is ook in het eigen voordeel van de gemeenschap om in affectieve noodsituaties bij kinderen en jongeren en hun families, gepast tussen te komen en te investeren. Hoe jonger de investering, in geval van grote moeilijkheden, gebeurt, des te efficiënter deze investering zowel economisch als maatschappelijk ‘rendeert’ (excusez-moi le mot, in deze context). Zo vroeg mogelijk en met gepaste en voldoende middelen interveniëren, is een sleutel op de toekomst zowel voor de direct betrokkenen als voor de gemeenschap in het algemeen. Affectieve schipbreuken maken de verdere ontwikkeling van jongeren onmogelijk. Het belet hun scholing, hun affectieve ontwikkeling, hun sociale en emotionele ontwikkeling en hun inschakeling op jongvolwassen leeftijd in het normale weefsel van de maatschappij.

Dat weten de mensen uit de praktijk, dat weet ook het wetenschappelijke onderzoek, zeker het onderzoek dat de laatste decennia gebeurd is vanuit gehechtheidsperspectief (attachment) en vanuit systeemperspectief. Onze huidige maatschappij heeft meer dan de neiging om deze gegevens te negeren of op zijn minst ruimschoots te miskennen als ‘softe’ praat. De smaakmakende columnist en gewezen psychiater, Theodore Dalrymple en zijn luidsprekers in Vlaanderen zijn de kampioenen van deze miskennen. Verantwoordelijkheid nemen, zeggen zij, en niet te veel steunen, je moet de mensen hun eer laten door hen zelf hun zaken te laten regelen. Geen softe linksige kamergeleerdheid: de zwakken niet pampieren. Zij hebben het dan weliswaar vooral over de economisch armen. De (bijzondere) jeugdzorg staat natuurlijk in voor sociaal-affectief gekwetsten uit alle lagen van de bevolking. Maar groot is het aantal van cliënten die uit de economische armoedesector komen: daardoor nog zwakker en kwetsbaarder. En deze jonge schipbreukelingen voor wie de Bijzondere Jeugdzorg instaat, zijn niet zelf verantwoordelijk voor de misère die hen wordt aangereikt, ook niet zomaar verantwoordelijk in volle zin is hun familieomgeving – de volwassenen uit hun omgeving. Gepaste zorg en voldoende zorg en ondersteuning zijn hier op hun plaats.

De residentiële zorg is in deze context een onmisbare pijler, die bijzondere aandacht verdient. Het werk in deze sector is zeer complex (cliëntsystemen en maatschappelijke vereisten) en vergt enorm veel van personeelsleden. Het gaat hier vaak om problemen die al een hele voorgeschiedenis hebben, die langdurige zorg vergen met vaak geen snelle uitkomst of hoopgevend uitzicht op verbetering, problemen ook die zeer veel persoonlijk contact vergen van de teamleden met de gasten en hun omgeving. Dé werkmiddelen zijn hier bij uitstek: de persoon van de hulpverlener, de persoonlijke relatie van de hulpverlener met de cliënt en zijn achterban, en een team dat coherent samenwerkt en samen denkt, emotioneel een terugvalbasis is voor elk teamlid, een discrete vorm van geborgenheid biedt zowel aan cliënten als aan alle teamleden, en dat voortdurend aan de versterking en vernieuwing van ieders competenties zorgt. Permanente vorming is hier cruciaal: zowel intellectueel als emotioneel-relatieel, voor alle teamleden.

In die zin is het Kiharo-project van vzw Steevliet van bijzonder belang, ook omdat het als voorbeeld kan dienen voor andere (residentiële en niet-residentiële) teams. De enige manier om de zeer moeilijke en langdurige zorg in de residentiële sector te kunnen verstrekken en volhouden, persoonlijk en als team is: voortdurend aandacht besteden aan vorming en steeds opnieuw, zich persoonlijk en als team, met vernieuwende inzichten confronteren. Deze vorming moet een intellectueel goed gefundeerd model volgen: de gehechtheidstheorie en de consequenties ervan op het hulpverlenende handelen, en het psychodynamisch en het systemisch kijken naar familieconstellaties, in dit project. Het team moet aan jongeren die ernstige problemen in hun gehechtheidsgeschiedenis hebben opgelopen, zelf een 'veilige haven'-ervaring kunnen aanbieden om het mogelijk te maken dat hun affectief-relatieve ontwikkeling terug op gang komt. Dit aanbod is uiterst noodzakelijk. Herstel is anders niet mogelijk. Om dit aanbod te kunnen doen, moet men het kader goed leren kennen: zowel theoretisch, als pragmatisch naar toepassingen toe. Daarom is het ook zo belangrijk dat hier in dit project ook echt aandacht besteed wordt aan persoonlijke groei via extern begeleide intervisies. Ook alle leden van de teams worden in het hele vormingsinitiatief betrokken. Zo hoort het, want ieder die er werkt, draagt bij tot de veilige haven die men de jongeren (en bij uitbreiding, hun omgeving) kan en moet bieden.

Jozef Corveleyn is doctor in de psychologische wetenschappen. Hij is professor klinische psychologie, verbonden aan de KU Leuven (en deeltijds aan de Vrije Universiteit Amsterdam) waar hij onder andere onderzoek verricht naar gehechtheid, stemmingsstoornissen en psychologische aspecten van leven in armoede.

De Roma van Oost-Europa: leefsituatie, sociale integratie en participatie aan onderwijs en jeugdhulpverlening in de landen van herkomst

*Vzw OndersteuningsTeam
Allochtonen in Antwerpen*

Algemene gegevens

Initiatiefnemer van het project:

- Naam van de voorziening: Vzw OndersteuningsTeam Allochtonen (OTA)
- Contactpersoon: Joy Eeman, joy.eeman@ondersteuningsteam.be
- Adres: Kerkstraat 159, 2060 Antwerpen
- Telefoon: 03 663 13 63
- E-Mail: info.antwerpen@ondersteuningsteam.be
- Website: <http://ondersteuningsteamantwerpen.be>

Situering activiteit of het doel van de voorziening:

De OndersteuningsTeams Allochtonen Vlaanderen (OTA) zorgen voor een hulpverleningsaanbod op maat van allochtone jongeren en hun gezin binnen de Bijzondere Jeugdzorg. Door middel van interculturele betekenis- en conflictbemiddeling, vorming, coaching en adviesverlening bewerkstelligen zij een duurzame interculturalisering van de Bijzondere Jeugdzorg en de integrale jeugdhulpverlening.

Partnerorganisatie?

Nee

Het project werd georganiseerd in samenwerking met de andere Ondersteuningsteams Vlaanderen namelijk OTA Oost- en West-Vlaanderen, OTA Vlaams-Brabant en Brussel, OBJ Limburg en het KMI (Kruispunt Migratie-Integratie).

Projectomschrijving

Projecttitel:

De Roma van Oost-Europa: leefsituatie, sociale integratie en participatie aan onderwijs en jeugdhulpverlening in de landen van herkomst (Kosovo en Macedonië).

De groeiende instroom van de Oost-Europese Roma binnen de jeugdhulpverlening vraagt een wijziging van aanpak en bestaande methodologische uitgangspunten.

Binnen welk thema situeert het project zich?

Diversiteit	x
Herstel	
Methodieken	
Interculturalisering	x
Vroegdetectie	
Jongvolwassenheid	

Geef een uitvoerige beschrijving van het project dat met de steun van Cera wordt uitgebouwd, met aandacht voor:

- de concrete doelstellingen
- de noden waaraan het project tegemoet komt
- het innovatieve karakter van het project

Het Ondersteuningsteam Antwerpen (en bij uitbreiding de OTA's Vlaanderen) heeft als doel de hulpverlening aan allochtone jongeren en hun ouders binnen de Bijzondere Jeugdzorg te optimaliseren en zorg op maat te faciliteren. De groeiende instroom van de Oost-Europese Roma binnen de jeugdhulpverlening vraagt een wijziging van aanpak en bestaande methodologische uitgangspunten. Door een studiereis naar enkele landen van herkomst (Kosovo en Macedonië) willen wij werken aan de deskundigheidsbevordering van onze eigen medewerkers in de Vlaamse provincies en van alle hulpverleners van de sectoren van de integrale jeugdhulpverlening. Zo willen we de gekende good practices verder ondersteunen, uitbouwen en verspreiden binnen het Vlaamse hulpverleningslandschap.

De afgelopen jaren trokken vele Roma naar ons land als politiek of economisch vluchteling in de hoop op een betere toekomst. Zij confronteren scholen en de jeugdzorg met hun specifieke noden, hebben een andere visie op opvoeding en onderwijs, voelen zich in hun culturele eigenheid bedreigd, ... Het hoeft geen verder betoog dat vele welzijnswerkers met vragen worstelen wanneer ze in dialoog gaan met Roma-ouders om een gepast hulpverleningsaanbod uit te werken.

De OTA's krijgen dan ook geregeld de vraag van hulpverleners om hen te informeren over het werken met deze groep. De expertise over Roma is echter nog maar weinig uitgebouwd in Vlaanderen en ligt bij een beperkt aantal deskundigen in Vlaanderen verspreid over verschillende sectoren. Bovendien zijn er weinig geschreven teksten die tegemoet komen aan de nood aan meer informatie en praktische tips voor de dagelijkse (hulpverlenings)praktijk.

Met dit project beogen we:

- Een doorgedreven professionalisering van de interculturele bemiddelaars die als deskundigen op het terrein actief zijn om voorzieningen, verwijzers en CLB's bij te staan in de begeleiding van deze jongeren en hun gezin.
- De consolidatie van good practices op het terrein door middel van vorming en coaching van voorzieningen, de organisatie van een studiedag en de opmaak van een publicatie.
- Een integrale en eenvormige aanpak over het hele Vlaamse hulpverleningslandschap te bepleiten en te stimuleren.

Specifiek gaan we op zoek naar projecten in de landen van herkomst die werken rond:

- Toeleiding naar school en sensibilisering rond het belang van onderwijs.
- Seksuele voorlichting, anticonceptie en gezinsplanning.
- Preventie en aanpak van jeugddelinquentie.

Geef aan wie de doelgroep is van het project. Maak hierbij een onderscheid tussen cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel:

Kwalitatief:

De rechtstreekse doelgroep zijn de bemiddelaars van het Ondersteuningsteam Antwerpen, en met uitbreiding de partnerorganisaties OTA's Vlaanderen en andere veldwerkers die actief zijn op het terrein van de jeugdhulpverlening met Roma. Indirect beogen we de hele sector van de Bijzondere Jeugdzorg, de CLB's en de jeugdbrigade door een terugkoppeling op inhoudelijk en methodologisch vlak via een studiedag en via de dagelijkse ondersteuning in concrete bemiddelingsdossiers die worden aangemeld bij de OTA's. Door de participatie van de partnerorganisaties OTA's Vlaanderen bereiken we gans Vlaanderen. Door de deelname van het Kruispunt Migratie-Integratie wordt er ook een stempel gedrukt op het Vlaamse Roma-beleid. Uiteraard zorgt dit geheel voor een meer kwalitatieve hulpverlening aan het Roma-cliënteel.

Kwantitatief:

Er waren veertien deelnemers aan de studiereis waarvan zes van OTA Antwerpen, drie van OTA Oost- en West-Vlaanderen, twee van OBJ Limburg, twee van OTA Vlaams-Brabant en Brussel en een deelnemer van het Kruispunt Migratie-Integratie. De studiedag werd georganiseerd in Gent op 8 mei 2012. Deze plaatsen stonden in eerste instantie open voor hulpverleners van de BJB en de IJHV en voor alle professionelen die in aanraking komen met Roma en voor beleidsmedewerkers. 190 mensen uit verschillende sectoren namen deel. De publicatie 'Een plek voor Roma?' is beschikbaar tegen een kleine vergoeding.

Geef aan in welke mate het project overdraagbaar is naar andere voorzieningen:

De OTA's beslaan alle Vlaamse provincies. De expertise wordt aangewend en overgedragen in alle vragen over het werken met jongeren van Roma-origine en hun ouders, hetzij in individuele dossiers, hetzij in algemene vormingsvragen. De publicatie 'Een plek voor Roma?' wordt ter beschikking gesteld als werkinstrument en de studiedag was vrij toegankelijk voor het doelpubliek (professionele jeugdhulpverleners). In het algemeen kunnen we stellen dat de expertise in Vlaanderen wordt aangesterkt en verveelvoudigd.

Stappenplan project

Beschrijf hieronder chronologisch de timing van het project per activiteit:

	Activiteit	Timing
Nr.1	Voorbereiding studiereis, bevraging lokale partners en contact met projecten en ngo's in Kosovo en Macedonië	december 2010 - maart 2011
Nr.2	Studiereis naar Kosovo en Macedonië	7 - 17 april 2011
Nr.3	Verzamelen observatiegegevens en bundeling van de rapporten + evaluatie van de studiereis	mei-juni 2011
Nr.4	Voorbereiding van de studiedag, bepalen van het programma en contactname van de sprekers	september 2011 - februari 2012
Nr.5	Organisatie van de studiedag en publicatie van de bundel 'Een plek voor Roma'.	mei - september 2012

Resultaten project

Welke resultaten hebben de verschillende activiteiten opgeleverd?

Kwantitatief:

De studiedag was een succes met 160 betalende deelnemers en 30 niet-betalende deelnemers uit de respectieve partnerorganisaties (bemiddelaars OTA, bestuursleden, externe sprekers, ...). Bij de evaluatie werd een grote tevredenheid vastgesteld. De studiedag zelf genereerde andere vormingsvragen die aan de verschillende OTA's werden gesteld.

Kwalitatief stellen de betrokken deelnemers volgende effecten vast:

- De deelnemers konden kennismaken met het aanbod aan diensten/ngo's/lokale organisaties die zich richten tot Roma in Kosovo en Macedonië. Met deze kennis is het gemakkelijker voor de bemiddelaars om in te schatten in hoeverre de Roma al dan niet vertrouwd zijn met bepaalde hulpverlening en de referentie te maken naar de situatie in hun herkomstland. Het wantrouwen t.a.v. hulpverleners en overheidsinstantie dat zich bij deze groep manifesteert, kan op die manier beter ontmanteld worden. De bemiddelaars kunnen de informatie waarover zij beschikken delen met de consultants en andere hulpverleners die zij ondersteunen. Bepaald probleemgedrag dat zij ervaren in het werken met Roma wordt zo door de bemiddelaars herkadert en aldus beter hanteerbaar voor de hulpverlener in kwestie.
- De confrontatie met de sociaaleconomische status en de minderheidspositie van de Roma-gezinnen in Kosovo en Macedonië helpt de bemiddelaars bepaalde handelingen en historisch gegroeide overlevingsstrategieën van de Roma beter inschatten en begrijpen. Wanneer Roma-gezinnen over bepaalde problemen spreken die zij hebben meegemaakt in hun landen van herkomst (bijvoorbeeld extreme armoede, slechte of geen huisvesting, werkloosheid, discriminatie in het onderwijs, ...) is het voor de bemiddelaar gemakkelijker om zich daarin te verplaatsen. Ook de beweegredenen van Roma-gezinnen om te migreren zijn concreter geworden. Deze informatie wordt door de bemiddelaars gebruikt om hulpverleners inzicht te geven in de achtergronden van hun cliënten.
- De bemiddelaars hebben meer inzicht verworven in een aantal taboeonderwerpen zoals uithuwelijking en intrafamiliaal geweld. Deze thema's bleken namelijk ook door de lokale Roma-organisaties in de landen van herkomst moeilijk bespreekbaar waardoor er nog maar weinig gerichte actie rond wordt ondernomen. De bemiddelaars leerden zo dat Roma-gezinnen zich zeer gesloten opstellen over deze thema's, zelfs in de eigen groep.
- De ervaringen van de bemiddelaars tijdens de studiereis kunnen worden ingezet als een ijsbreker in de bemiddelingsgesprekken met Roma-gezinnen. De deelnemers geven aan dat dit veel sneller zorgt voor meer vertrouwen en meer openheid.
- Tijdens vormingen of casusoverleg wordt vaak info/kennis die de bemiddelaars hebben opgedaan tijdens de studiereis doorgegeven aan hulpverleners uit de sector. Vaak is dit een aanzet tot reflectie en een kritisch debat over de eigen hulpverleningshouding.

Ondersteuning

Op welke ondersteuning kon het project rekenen vanuit de initiatiefnemende voorziening en eventueel vanuit de andere partners? Personeel? Leidinggevenden? Infrastructuur? Werkmiddelen? Materiaal? Begeleiding? Doelgroep? Follow-up, ...?

De studiereis werd voorbereid door een werkgroep bestaande uit deelnemers van alle participerende organisaties (in totaal 5 personen, 4 interculturele bemiddelaars en 1 beleidsmedewerker).

De begroting en financiële opvolging werden uitgevoerd door 2 coördinatoren. Werkmiddelen en materiaal werden aangeleverd door de respectieve partners met steun van de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Provincies.

Voor de follow-up, in het bijzonder voor de studiedag op 8 mei 2012, werd dezelfde werkwijze gehanteerd. Elke betrokken organisatie was vertegenwoordigd in de werkgroep die de studiedagen inhoudelijk en organisatorisch opvolgde. De provincies Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant steunen mee de studiedagen. Voor het programma van de studiedagen werd samengewerkt met Roma-organisaties en andere professionele organisaties die werken met Roma.

Beschrijf gedetailleerd de aard van de uitgaven voor het project met de kostprijs en de financieringsbronnen aan de hand van de verschillende activiteiten eerder opgelijst in het stappenplan hierboven.

Activiteit	Aard van de uitgave	Kostprijs (in euro)	Bedrag eigen inbreng (in euro)	Bedrag inbreng Cera (in euro)
Nr. 1	Studiereis april 2011	11.769,12	6395,24	5.373,82
Nr. 2	Studiedag 8 mei 2012	1091,43		1.091,43
	Totaal	12.860,55	6395,24	6465,31

Evaluatie

Geef de drie belangrijkste succesfactoren van dit project aan:

- Het project leidde tot sterke teambuilding tussen de verschillende interculturele bemiddelaars van de deelnemende organisaties en draagt bij tot de uitstippeling van een coherente hulpverleningsvisie op het werken met Roma binnen de Bijzondere Jeugdzorg in Vlaanderen.
- Het project reikte kennis en achtergronden aan van de Balkan-Roma en maakte het mogelijk in contact te treden met lokale ngo's en hun werkmethodes.
Bovendien kwamen we in contact met Kujtim Pacaku, een Kosovaarse Roma-expert die we als gastspreker uitnodigden op onze studiedag. Met de studiedag bereikten we 160 deelnemers uit de diverse sectoren.
- In de follow-up van het project hopen we meer inzichten te kunnen aanreiken aan professionele hulpverleners zodat de hulpverlening aan en de communicatie met Roma-gezinnen met meer kennis en minder frustratie verloopt. In de dagelijkse praktijk ondervinden de interculturele bemiddelaars van de partnerorganisaties al deze effecten in hun casuïstiek (zie de casus hieronder).
Dit zal er wellicht toe leiden dat meer en meer hulpverleners deze gezinnen aanmelden bij de OTA's om een beroep te doen op hun expertise.

Geef de drie belangrijkste knelpunten van dit project aan:

- De voorbereiding was zeer tijdsintensief en vergde veel engagement bij alle betrokken actoren.
- Het contact met de lokale en internationale actoren leverde boeiende gesprekken en inzichten op, maar maakte ook pijnlijk duidelijk dat voor een aantal problemen er geen pasklare antwoorden zijn en veel samenhangt met het terugdringen van de armoede, het verhogen van de participatie aan onderwijs en het uittekenen van een coherent en eenduidig nationaal en internationaal beleid.
- De studiereis beperkte zich tot Kosovo en Macedonië en is niet volledig representatief voor alle Roma-groepen in Vlaanderen (wel voor de provincie Antwerpen).

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om het project te implementeren?

Voor cliënten:

Geen, zij maken deel uit van de cliënten van de welzijnsvoorzieningen.

Voor de organisatie:

Een goede interne en externe communicatie rond het project.

Voor de begeleiders:

Een grondige voorbereiding en samenwerking zowel tussen de partnerorganisaties als internationaal. Een open geest om nieuwe zaken te implementeren in de bestaande hulpverleningskaders en methodieken.

Geef enkele gouden tips voor toekomstige initiatiefnemers om met dit project aan de slag te gaan:

- Werken met Roma vergt inzicht in hun leefwereld en achtergrond. Informeer je voldoende en wees bereid je hulpverleningsvisie aan te passen.
- Zet interculturele bemiddelaars en brugfiguren in.
- Zorg voor een integrale en consistente aanpak binnen je organisatie en tussen de verschillende betrokken organisaties. Organiseer regelmatig een hulpverleningsoverleg.

Mogelijkheid tot verbreding van het project? Doorstaat het project een interculturele toets?

Gezien de aard van het project is het vrij cultuurspecifiek, maar de toepassing ervan is zeer ruim gezien de grote vertegenwoordiging van Roma in België.

Communicatie

Hoe worden/werden de resultaten van het project bekend gemaakt en verspreid? (persartikel, studiedag, website, rapportering, vorming, overlegmomenten...?)

De ervaringen van de studiereis werden gegoten in een reisverslag, dat vrij beschikbaar is. Het beeldmateriaal (foto's) werd op de studiedag tentoongesteld en daarna ter beschikking gesteld van geïnteresseerde organisaties.

De inzichten en nuttige tips voor het werken met de doelgroep werden aangereikt tijdens de studiedag in mei 2012 en staan in een visietekst die gepubliceerd wordt en aangevraagd kan worden via OTA Antwerpen.

Omschrijf kort een casus met een duidelijke probleemstelling. Geef aan wat de inbreng van het project is geweest en wat de inzet van het project heeft betekend voor de cliënt, de begeleider en de organisatie als geheel.

In een dossier van een Roma-gezin uit Kosovo (vader, moeder en 7 kinderen) werden we geconfronteerd met een problematiek van intrafamiliaal geweld (vader als dader) en een nakende uithuwelijking. Na een aantal verkennende gesprekken hebben we van de vader vernomen dat het gezin in een lang aanslepende asielprocedure zit en dat zij onder veel stress staan. In diezelfde periode kreeg het gezin te horen dat zij het land moesten verlaten (asielaanvraag werd voor de zoveelste keer afgekeurd). De consulente van het Comité Bijzondere Jeugdzorg gaf aan dat een terugkeer naar het land van herkomst een reële optie was, waardoor de vader kwaad werd op de consulente en op korte tijd het wantrouwen groeide tussen beide partijen. De vader dacht immers dat de consulente inspraak had in een eventuele beslissing tot uitzetting. We hebben kunnen kaderen naar de vader dat dit een mogelijkheid is die hen te wachten staat, maar dat de consulente hier geen bevoegdheid over heeft. De samenwerking verliep vanaf dan beter dan voorheen. De studiereis heeft ons geleerd dat een terugkeer niet altijd evident is voor deze gezinnen. De vraag die we ons stellen is 'naar wat keren ze terug?'. De minimale levensstandaard die de gezinnen hier in België hebben, is hoger dan deze in Kosovo.

Bijvoorbeeld: huizen die zij in hun land van herkomst hebben verlaten, zijn vernield in de oorlog of al lang ingenomen door een andere familie. Bovendien betekenen zij vaak een extra financiële steun voor de achterblijvers. Ook de logica binnen de gemeenschap dat terugkeren gelijk is aan falen, speelt hierin een rol. Bovendien geven de Roma ter plaatse aan dat de moeilijke en grauwe realiteit van het leven als minderheid in het naoorlogse, zeer arme en onstabiele Kosovo enkel nog complexer zal worden wanneer vele Roma-gezinnen gedwongen worden om na vaak meer dan tien jaar verblijf in een ander West-Europees land te vertrekken naar Kosovo.

Voor de bemiddelaars was de reis een verhelderende ervaring om de moeilijkheid van een terugkeer beter te plaatsen en in te zien dat het debat rond het terugkeren van deze gezinnen niet enkel moet beperkt worden tot regels/wetgeving in België over uitwijzing, maar tegelijk ook moet gaan (op Europees niveau) over de ongelijkheid, armoede, discriminatie, ...van Roma in hun landen van herkomst. (Bovenstaande casus werd aangeleverd door OTA Oost- en West- Vlaanderen).

Duurzaamheid

Hoe worden de resultaten van het project opgevolgd na afloop van het project?

De OTA's Vlaanderen komen in functie van hun samenwerking jaarlijks meerdere keren bijeen. Op deze bijeenkomsten is er de gelegenheid om zaken in de nasleep van het project te bespreken, te evalueren en op te volgen.

Er zal worden samen gezeten met de betrokken actoren van de BJB in de hoop een aantal zaken beleidsmatig te bespreken, eventueel te implementeren en de transfer van kennis te maken.

Bijkomende informatie

Waar kunnen collega-initiatiefnemers bijkomende informatie over het project vinden? Welke documenten zijn beschikbaar?

Bijkomende informatie: bij de partnerorganisaties van het project en op de website van OTA Antwerpen: <http://ondersteuningsteamantwerpen.be>

Aandacht voor diversiteit in de jeugdhulp: een evidentie

Peter Casteur en Margot Cloet

"Het gepast omgaan met culturele achtergronden bij het organiseren van de jeugdhulp is een basisprincipe."

De toenemende diversiteit in onze maatschappij vertaalt zich ook in de jeugdhulp. Hierin hebben we oog voor de gevolgen van deze stijgende diversiteit van de organisatie van een gepast hulpaanbod. In de context van een meer gekleurde jeugdhulp ontwikkelen zich zichtbare acties en goede praktijken. De vertaling van de wenselijkheid van een open en aan de diversiteit aangepaste jeugdhulp is ook uitdrukkelijk opgenomen in het ontwerpdecreet over de Integrale Jeugdhulp. De inzet op het belang dat jeugdhulpaanbieders versterkt inspelen op de diversiteit van hun cliënten, wordt benoemd. Het gepast omgaan met culturele achtergronden bij het organiseren van de jeugdhulp is een basisprincipe. Het decreet verankert daarnaast de vertegenwoordiging van etnisch-culturele minderheden in overleg- en inspraakorganen in de jeugdhulp.

Vanuit een brede visie op kwaliteitsvolle jeugdhulp merken we dat er voortgang wordt gemaakt om ook het management van jeugdhulpaanbieders te stimuleren om een diversiteitsbeleid op de werkvloer te ontwikkelen.

Concreet betekent het diversiteitsvraagstuk in de jeugdhulp vaak een zeer tastbaar debat over toegankelijke en begrijpbare zorg. Culturele verschillen kunnen ook binnen het jeugdhulplandschap gelijke kansen hypothekeren. Vanuit deze analyse, en vanuit een proactieve en empowerende visie, worden de Ondersteuningsteams Allochtonen (OTA's) ingezet. De vier OTA's in Vlaanderen en Brussel (OTA Antwerpen, OTA Limburg, OTA West- en Oost-Vlaanderen en OTA Vlaams-Brabant en Brussel) namen de voorbije jaren het initiatief in het aansnijden van het diversiteitsvraagstuk binnen de jeugdhulp in Vlaanderen en Brussel.

De OTA's gaan, vanuit hun basismissie, aan de slag met de voorzieningen, verwijzers van de Bijzondere Jeugdzorg om de deskundigheid van de actoren binnen de jeugdhulp binnen een multiculturele maatschappij te verhogen. Het aanleren van specifieke vaardigheden in het omgaan met interculturaliteit, het installeren van een open basishouding en het kritisch reflecteren over de afstemming van het jeugdhulpaanbod op hulpvragen gekleurd door andere achtergronden, staan hierbij centraal. Finaal realiseren de OTA's hiermee een kwaliteitsvollere, toegankelijke hulpverlening voor alle jongeren, ongeacht hun etnisch-culturele achtergrond.

De missie van de OTA's vertaalt zich in drie duidelijke kerntaken. Die kernopdrachten spitsen zich binnen de huidige jeugdhulp in hoofdzaak toe op de hulpverlening binnen de Bijzondere Jeugdzorg. Een beperkt deel (5 % van hun werktijd) kan opengesteld worden voor alle jeugdhulp. We komen hier verder op terug.

De centrale opdracht is de ondersteuning van de concrete hulpverlening aan allochtone cliënten. De OTA's kunnen door een jeugdhulpaanbieder ingeschakeld worden om binnen een lopend hulpverleningstraject hun deskundigheid in te brengen. Deze ondersteunende interventie kan bij de cliënt en de hulpverlener vragen deblokkeren waardoor bijvoorbeeld een begeleiding aan huis succesvol verder kan worden gezet. Voor deze ondersteunende opdracht hanteren de OTA's een benadering gesteund op overleg met alle betrokken partijen. Door te investeren in rondetafelgesprekken of netwerkoverleg worden partijen samengebracht waardoor het vastlopen van de hulpverlening door misverstanden, die gekleurd zijn door verschillen in culturele achtergrond tussen hulpverlener en cliënt, kan vermeden worden.

Naast die centrale ondersteunende rol spelen de OTA's een belangrijke rol in het vormen en opleiden, via supervisie en vorming, van medewerkers binnen de jeugdhulp in Vlaanderen. Doorheen de jaren ontwikkelden de teams knowhow in de deskundigheidsbevordering rond een veelheid aan etnisch-culturele doelgroepen en specifieke problematieken.

Als derde kernopdracht hebben de OTA's een signaalfunctie rond diversiteit en multiculturaliteit in hun werkgebied.

Tot slot geeft een recent wetenschappelijk onderzoek (juni-oktober 2012) van het Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, een boeiende inkijk in de werking van de OTA's. Het rapport beantwoordt de volgende onderzoeksvragen:

Realiseren de OTA's hun kerntaken? In welke mate zijn de OTA's bekend bij en worden ze gewaardeerd door de voorzieningen en verwijzers binnen de jeugdhulp? En wat biedt de toekomst?

De antwoorden bevestigen dat de doelstellingen bereikt worden en lezen als een zeer positieve evaluatie van de werking en de inspanningen van de vier OTA's in Vlaanderen en Brussel.

Hun activiteiten zijn breed gekend, leiden tot resultaten en bijgevolg tot een grote tevredenheid bij de gebruikers in de jeugdhulp. Wat hun toekomst betreft, is het vanuit deze positieve evaluatie evident dat de teams hun projectmatige status overstijgen en steviger (lees: regulier) ingebed worden binnen onze jeugdhulp (lees: niet alleen de Bijzondere Jeugdzorg) en dit binnen een breed en integraal perspectief.

Peter Casteur en Margot Cloet werken beiden op het Kabinet van Jo Vandeuren, Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Directieve thuisbehandeling

Vzw De Mee-ander in Geraardsbergen

Algemene gegevens

Initiatiefnemer van het project:

- Naam voorziening: Vzw De Mee-ander
- Contactpersoon + functie: Jan De Backer - directeur
- Adres voorziening: Gasthuisstraat 19, 9500 Geraardsbergen
- Telefoon: 054 42 24 92
- E-mail: jan.de.backer@jeugdzorgdebrug.be
- Website: www.jeugdzorgdebrug.be

Situering activiteit of het doel van de voorziening:

De thuisbegeleidingsdienst De Mee-ander is een voorziening werkzaam in het kader van de Bijzondere Jeugdzorg en is erkend door het Vlaams Agentschap Jongerenwelzijn voor de begeleiding van 40 gezinnen/jongeren die zich in een problematische opvoedingssituatie bevinden en aangemeld worden door het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of jeugdrechtsbank. Ernstige opvoedingsmoeilijkheden zijn de voornaamste reden van doorverwijzing. Onze werking is erop gericht de opvoedingsverantwoordelijkheid en de mogelijkheden van het gezin aan te spreken om een veranderingsproces op gang te brengen.

Partnerorganisatie?

Ja

- Sector: Bijzondere Jeugdzorg
- Naam organisatie: Marbol
- Contactpersoon + functie: Nic Van Rentergem - pedagogisch coördinator
- Adres organisatie: Gasthuisstraat 25, 9500 Geraardsbergen
- Telefoon: 054 42 22 75
- E-mail: nic.van.rentergem@jeugdzorgdebrug.be
- Website: www.jeugdzorgdebrug.be
- Andere:
 - o Naam organisatie: 'Vraagkracht'
 - o Contactpersoon + functie: Wim Braamse - opleider
 - o E-mail: vraagkracht@zeeland.net
 - o Website: www.vraagkracht.info

Projectomschrijving

Projecttitel:

Directieve thuisbehandeling

Binnen welk thema situeert het project zich?

Diversiteit	
Herstel	
Methodieken	x
Interculturalisering	
Vroegdetectie	x
Jongvolwassenheid	x

Geef een uitvoerige beschrijving van het project dat met de steun van Cera wordt uitgebouwd, met aandacht voor:

- **de concrete doelstellingen**
- **de noden waaraan het project tegemoet komt**
- **het innovatieve karakter van het project**

De concrete doelstellingen:

- Bij de uitbouw van kortdurende thuisbegeleiding als nieuwe werkvorm willen we de sterktes, krachten en vaardigheden van reguliere thuisbegeleiding overdragen naar kortdurende thuisbegeleiding. Om dit op een snelle en efficiënte wijze te kunnen, willen we ons via het specifieke trainingsaanbod verder bekwamen in het doelgericht vragen stellen, krachten aanspreken, hulpbronnen detecteren, ...om een zinvol hulpverleningsaanbod aan te bieden binnen een periode van zes maanden.
- We beogen vanuit deze teamgerichte training specifieke vaardigheden en methodieken te verwerven die ons beter in staat stellen om directer in te spelen op de noden en vragen van de gezinnen.
- Specifieke competentie en directieve methodieken die inzetbaar zijn binnen de begeleidingsperiode van zes maanden.
- De vorming diende meer structuur (opbouw begeleiding, verslaggeving, ...) te brengen in de kortdurende thuisbegeleiding.
- Via training uitbouwen van een gemeenschappelijk begeleidingsmethodiek die gedragen wordt door het hele team. Het aanbod vanuit 'Vraagkracht' sluit nauw aan op wat we nodig hebben als methodiek voor kortdurende thuisbegeleiding.

De noden waaraan het project tegemoet komt:

- Vanaf 1 oktober 2010 kreeg onze thuisbegeleidingsdienst een uitbreiding van erkenning voor 8 plaatsen kortdurende thuisbegeleiding, naast ons reguliere aanbod van thuisbegeleiding met een capaciteit van 32. De kortdurende thuisbegeleiding focust op jongeren die uitstromen uit een residentiële voorziening binnen de Bijzondere Jeugdzorg en op jongeren en gezinnen met een specifieke hulpvraag. We beogen binnen een termijn van 6 maanden de vooropgestelde doelstellingen te realiseren. Gezien de decretale opdracht, de specificiteit van hulpverlening en methodieken om op 6 maanden de doelstellingen te realiseren, willen we investeren in een intensieve training van ons team

thuisbegeleiding. We hebben ingetekend op twee specifieke trainingsprogramma's. 'Directief - oplossingsgericht werken' vanuit 'Vraagkracht' op maat van ons team geschreven en 'Attachment Based Family therapie' (ABFT) gericht op de relationele krachten in de gezinnen waar hechting en vertrouwen geschonden zijn.

- We hebben jarenlang expertise opgebouwd in het werken met gezinnen in thuisbegeleiding. De omschakeling naar werken met gezinnen in thuisbegeleiding binnen een kortdurend traject van 6 maanden vraagt een andere methodiek en vergt een andere aanpak. Vanuit het reguliere aanbod (gemiddelde begeleidingsduur 1,5 jaar) hebben we tijd om samen met de mensen een werkrelatie op te bouwen en te zoeken naar hun sterktes, krachten en vaardigheden. In het kortdurende traject moeten we veel sneller een werkbare relatie realiseren om binnen een korte termijn doelgericht naar verandering te kunnen werken.
- Het vormingscentrum 'Vraagkracht' is ingeschakeld met als doel samen met het begeleidingsteam de aanwezige competenties en deskundigheid te vertalen in oplossingsgerichte methodieken en begeleidingsvaardigheden te ontwikkelen en/of te versterken in functie van een meer directieve en oplossingsgerichte aanpak.
- Het versterken van het 'Attachment Based Family Therapie (ABFT)'- aanbod binnen het team. Deze methodiek is erop gericht om binnen een korte periode (vijf maanden) het vertrouwen en de hechting tussen gezinsleden te herstellen. Net als in het 'Directief - oplossingsgericht werken' doet men een beroep op de krachten en de mogelijkheden van elk deelnemend gezinslid. Tevens sluit 'ABFT' aan bij onze opgebouwde theoretische visie: systeemdenken en de hechtingstheorie.

Het innovatieve karakter van het project:

- De twee modellen kijken oplossingsgericht, niet probleemgericht.
- Het antwoord of de oplossing ligt in het gezin, niet bij de begeleider.
- De twee modellen vertrekken vanuit het heden om een perspectief te bieden in de toekomst.
- De modellen doen een beroep op de verantwoordelijkheden en zo ook op de mogelijkheden van de gezinnen.
- De modellen bieden een kwalitatieve veranderingsmogelijkheid in gezinnen binnen een korte begeleidingsperiode.
- 'Oplossingsgericht werken' activeert niet alleen de krachten van de cliënten maar ook de krachten van de begeleiders en het team.
- 'Vraagkracht' bouwt verder op de verworven vaardigheden en deskundigheid van een team.

Waarom dit middel?

- De belangrijkste meerwaarde van zowel 'Directief – oplossingsgericht werken' als 'ABFT' is dat het vertrekt vanuit de eigen expertise en deskundigheid van het team. Iedere medewerker, ongeacht ervaring, opleiding, ... kan in de vorming stappen en ervaart voorgaande kennis en deskundigheid te kunnen inzetten bij het zoeken naar ondersteunende of coachende vraagstellingen nodig om de gezinsleden te activeren naar eigen oplossingen te zoeken.
- Zowel 'Vraagkracht' als ABFT gaan doelgericht te werk, wat noodzakelijk is om binnen een korte begeleidingsperiode gewenste resultaten te halen. De beide modellen werken veranderingsgericht.

- De beide modellen hebben een meerwaarde bewezen voor doelgroepen waarvoor wij werken.
- Beide opleidingen waren budgettair haalbaar en gaven prijs-kwaliteitverhouding de beste meerwaarde voor onze dienst.
- Positieve ervaringen met ABFT vanuit individuele opleidingen en positieve ervaringen van andere diensten met Vraagkracht als trainingscentrum vormden een extra criterium.
- Beide modellen doen een beroep op de motivatie en verantwoordelijkheden van het gezin.
- Beide modellen kunnen een teamvorming garanderen.

Geef aan wie de doelgroep is van het project. Maak hierbij een onderscheid tussen cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel:

Kwalitatief:

Organisatie:

Door de aanwezigheid van directie en stafmedewerkers op de vorming kon een continue vertaling gemaakt worden tussen het ontwikkelen van vaardigheden en het uitbouwen van beleid en visie. De rechtstreekse dialoog met het hele team stimuleerde het uitbouwen van een gemeenschappelijke expertise en visie.

Team:

Via vorming willen we specifieke vaardigheden, aangevuld met specifieke inzichten, verwerven en ook toepassen in het team. Dit stelt ons in staat, ondanks de uitbreiding voor 8 gezinnen, alle gezinnen aan bod te laten komen, met behoud aan kwaliteit van bespreking.

De dossierbesprekingen (opmaak handelingplan, tussentijdse evaluatie, intervisie, ...) zijn gebaseerd op dezelfde werkingsprincipes zoals gehanteerd in de begeleiding van gezinnen. De visie van onze dienst, werken via empowerment, maakt het mogelijk om deze visie consequenter en krachtiger toe te passen.

Cliënten:

We kunnen binnen een beperkte tijd de hulpvragen sneller detecteren en omzetten in concrete en haalbare doelstellingen. Hierdoor komt een bredere doelgroep in aanmerking voor kortdurende thuisbegeleiding. Doordat we beschikken over vaardigheden die ons helpen consequenter te focussen op motivaties en krachten van gezinnen, slagen we erin om de aard van het probleem niet meer als doorslaggevende indicator op te nemen. De vorming hielp er ons bij om duidelijker en sneller in te schatten of een nieuw aangemeld gezin in aanmerking komt voor kortdurende thuisbegeleiding. Hierdoor kunnen we ons aanbod gericht inzetten en kunnen we oneigenlijk gebruik van deze werkvorm tegengaan.

De vormingen en de trainingen bleken ook een sterke meerwaarde te zijn voor de doelgroep zoals omschreven voor de reguliere thuisbegeleiding. Deze vertaling hebben we snel kunnen maken doordat we ervoor gekozen hebben om alle medewerkers te laten participeren aan de georganiseerde trainingen. Met het voltallige team hebben we gezocht hoe we de verworven technieken konden implementeren in onze bestaande werking

kwantitatief:***Organisatie:***

Door aanwezigheid van stafmedewerkers (directeur, pedagogische coördinator en kwaliteitscoördinator) in de opleiding kan de vorming geplaast worden binnen de organisatie via beleids- en visieteksten. Aanvullende inhoudelijke teams en werkgroepen moeten de dialoog tussen praktijk en beleid bewerkstelligen.

- Aantal vormingsmomenten (training, supervisie en intervisie): 18 dagdelen
- Aantal inhoudelijke teams: 3 dagdelen
- Aantal werkgroepmomenten: 3 dagdelen
- Kwaliteitsdag: 2 dagdelen
- Evaluatiedag: 2 dagdelen
- Beschrijvend en praktijkgericht effectonderzoek vanuit de universiteit te Brussel: 4 dagdelen

Team:

- Aantal personen (directie, coördinatoren en begeleiders): 10
- Aantal vormingsdagen Vraagkracht: 6 dagdelen
- Aantal vormingsdagen ABFT: 6 dagdelen
- Supervisie nadien: 5 dagdelen

Cliënten:***Voor kortdurende thuisbegeleiding:***

Het betreft 8 kortdurende begeleidingen, gedurende zes maanden. Dit betekent concreet dat we ongeveer 16 gezinnen bereiken op jaarbasis en hun minderjarige kinderen. Het gegeven dat we op deze wijze dubbel zoveel gezinnen bereiken, komt tegemoet aan een snellere doorstroom, voorkomt het escaleren van problemen in de wachttijd voor hulp en verhoogt de realisatie van 'recht op hulp' vanuit maatschappelijke noodzaak.

Aantal bereikte gezinnen sinds januari 2011: 20

Aantal gezinnen waar directieve oplossingsgerichte gezinsbegeleiding werd opgestart: 14 (nieuwe gezinnen) + 4 (gezinnen die al in begeleiding waren)

Aantal gezinnen waar ABFT (attachmend based family therapie) werd opgestart: 2

Voor reguliere thuisbegeleiding:

Wemerken dat de overdraagbaarheid van de 'Directieve-Oplossingsgerichte Thuisbegeleiding' groot is. De geleerde vaardigheden worden ook ingezet binnen de reguliere thuisbegeleiding.

Geef aan in welke mate het project overdraagbaar is naar andere voorzieningen:

- Meer nog dan verwacht, merken we dat de gevolgde vorming en training, die aanvankelijk specifiek gericht waren op onze kortdurende thuisbegeleiding, ook hun meerwaarde bewijzen binnen ons reguliere aanbod. Het bevestigt onze keuze om het voltallige team, ook de teamleden die zich voornamelijk richten op langdurige thuisbegeleiding, actief te laten participeren aan deze training.
- De methodieken zoals aangeleerd en getraind door 'Vraagkracht' kunnen ingezet worden binnen andere werkvormen (dagcentra, residentiële diensten,...). De thuisbegeleidingsdienst De Mee-ander maakt deel uit van 'Vzw Jeugdzorg De Brug' waaronder, naast de thuisbegeleidingsdienst, nog een dagcentrum en 2 residentiële voorzieningen ressorteren. De verworven kennis willen we delen en trainen op vzw-niveau met de gezinswerkers van deze andere voorzieningen.

- Tijdens het overlegmoment met de collega's van Jeugdzorg Emmaüs Mechelen bleek dat het trainingsaanbod, dat afzonderlijk werd opgebouwd vanuit de respectieve eigen noden en vragen van beide diensten, toch heel wat raakvlakken had. In deze vaststelling vinden we bevestiging voor onze idee van overdraagbaarheid naar andere voorzieningen.

Stappenplan project

Beschrijf hieronder chronologisch de timing van het project per activiteit:

	Activiteit	Timing
Nr.1	Congres ABFT	08.02.2011
Nr.2	Tweedaagse training ABFT	09.02.2011 – 10.02.2011
Nr.3	Tweedaagse training Vraagkracht	19.02.2011- 21.02.2011
Nr.4	Training Vraagkracht (1 dagdeel)	14.03.2011
Nr.5	Training Vraagkracht (1 dagdeel)	16.05.2011
Nr.6	Intervisie ABFT (1 dagdeel)	26.05.2011
Nr.7	Supervisie Vraagkracht (1 dagdeel)	20.06.2011
Nr.8	Intervisie ABFT (1 dagdeel)	17.11.2012
Nr.9	Training/Supervisie Vraagkracht (3 dagdelen)	07.12.2011- 08.12.2011

Resultaten project

Welke resultaten hebben de verschillende activiteiten opgeleverd?

Kwantitatief voor cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel:

Organisatie:

- Door het project zijn we in staat om scherper te formuleren welke meerwaarde we kunnen bieden en welke doelgroep in aanmerking komt voor de begeleiding. Hierdoor kunnen we een gepaster samenwerkingsverband en verwijzingsbeleid uitbouwen met de verwijzende instanties.
- Het project gaf de dienst de mogelijkheid om sneller de gepaste cliënten te detecteren waardoor het hulpverleningsaanbod kan gestart worden voor deze cliënten voor wie het bedoeld is. Dit verhoogt het eigenlijke gebruik en geeft een betere doorstroom.
- Doordat we de aangeleerde technieken kunnen toepassen in de reguliere thuisbegeleiding is ook hier een snellere doorstroom mogelijk.

Begeleiders:

- De gesprekken en de interventies in het cliëntensysteem worden efficiënter en effectiever ingezet. De begeleiders kunnen meer tot de essentie van de begeleidingsopdracht komen.
- De verslagen worden meer werkinstrumenten omdat het denkwerk en de opmaak ervan samen met de cliënten wordt gedaan en veel minder vanuit de begeleider en het team zelf.
- De trainingen hielpen ons om zowel in de reguliere als in de kortdurende thuisbegeleiding doelgerichter te werken. Zo beperken we de begeleidingsduur en bereiken we meer gezinnen. Hiermee komen we tegemoet aan de beleidsverwachting om de doorstroom te versnellen.

Cliënten:

- We zijn erin geslaagd om met het voltallige team de nieuwe inzichten te integreren in de bestaande kennis en deskundigheid. Dit kent zijn vertaling naar de reguliere thuisbegeleiding waar de nieuwverworven technieken een meerwaarde blijken te hebben.
- Zowel cliënten van de reguliere thuisbegeleiding als cliënten van het kortdurende traject ervaren de meerwaarde van de trainingen.
- Cliënten kunnen meer gerichte hulpvragen stellen, deze evalueren en bijsturen. Hierdoor vergroten de betrokkenheid en motivatie, wat zich vertaalt in meer realisaties van de vooropgestelde doelstellingen.

Kwalitatief voor cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel:

Organisatie:

- Het project heeft een directe invloed op het VTO-beleid. Vanuit de dienst en het team is de nood en motivatie gegroeid om als team verder te scholen en samen een gemeenschappelijk model uit te bouwen. Er zal meer overwogen worden om prioritair te kiezen voor teamvorming versus individuele vormingstrajecten.
- De opgebouwde visie is tot stand gekomen d.m.v. de dialoog tussen iedereen van de dienst.
- De opgebouwde visie is bruikbaar en duidelijker hanteerbaar voor iedereen.
- De opgebouwde visie wordt gedragen door de hele dienst.

Begeleiders:

- De vormingen die moesten bijdragen aan de nieuwe noden om efficiënter en effectiever onze middelen en competenties in te zetten binnen kortdurende thuisbegeleiding zijn gerealiseerd. De vormingen en de trainingen ABFT (Attachmend Based Family Therapie) en 'Directieve - Oplossingsgericht Thuisbegeleiding' geven ons handvatten en vaardigheden om in de vooropgestelde termijn van zes maanden de gezinnen een zinvolle begeleiding aan te bieden en hen te versterken opdat ze zelfstandig de opvoeding en ontwikkeling aankunnen. De technieken helpen ons om snel de krachten en mogelijkheden van de gezinnen te detecteren en hen van daaruit oplossingen te laten vinden voor de ervaren problemen. Door de trainingdagen (zowel ABFT als het 'Directieve – Oplossingsgerichte' denkkader vanuit Vraagkracht) kunnen we efficiënter zoeken naar haalbare doelen, krachten van de gezinsleden, hulpbronnen voor het gezin, ...
- De begeleiders, die samen een team vormen, hebben een gemeenschappelijke visie en taal ontwikkeld.
- De verantwoordelijkheid voor het eindresultaat van de begeleiding is niet meer afhankelijk van de begeleider alleen, maar wordt een gedeelde verantwoordelijkheid van het team, de begeleider en de cliënt.
- De begeleiders beschikken over de technieken om cliënten aan te spreken op hun krachten en mogelijkheden en kunnen van daaruit veranderingen activeren.
- De begeleiders beschikken over de mogelijkheid om directief tot de essentie van de begeleidingsopdracht te komen.

Cliënten:

- De methodiek laat toe dat de cliënten duidelijke en haalbare hulpvragen en doelstellingen formuleren.
- Doordat de cliënten eigenaar worden van het proces en het resultaat van de begeleiding, observeren we een stijgende motivatie bij de cliënten.
- De cliënten krijgen het vertrouwen dat ze de controle over de situatie terug in eigen beheer kunnen opnemen.

Ondersteuning

Op welke ondersteuning kon het project rekenen vanuit de initiatiefnemende voorziening en eventueel vanuit de andere partners? Personeel? Leidinggevenden? Infrastructuur? Werkmiddelen? Materiaal? Begeleiding? Doelgroep? Follow up, ...?

- Vzw de brug begroot middelen om in 2012 verder supervisie te organiseren.
- De Mee-ander stelde logistieke middelen ter beschikking.
- De doelgroep (cliënten en verwijzers) geven feedback over de methodiek om zo de werkvorm verder te optimaliseren.
- In het kader van het beschrijvende en praktijkgerichte effectonderzoek vanuit de Universiteit Brussel wordt een methodiekomschrijving ugeschreven waardoor het opgebouwde model op termijn wetenschappelijk kan getoetst worden op zijn effectiviteit.

Beschrijf gedetailleerd de aard van de uitgaven voor het project met de kostprijs en de financieringsbronnen aan de hand van de verschillende activiteiten eerder opgelijst in het stappenplan hierboven.

Activiteit	Aard van de uitgave	Kostprijs (in euro)	Bedrag eigen inbreng (in euro)	Bedrag inbreng Cera (in euro)
Nr.1	ABFT congres	1279,6		1279,6
Nr.2	ABFT initiatiegroep	800		800
Nr.3	ABFT verdiepingsgroep	300		300
Nr.4	Vorming Vraagkracht	2.620,4		2.620,4
	Totaal	5000		5000

Evaluatie

Geef belangrijkste succesfactoren van dit project aan:

- De vorming kent een zeer praktische bruikbaarheid.
- Door met het hele team de vorming te volgen, is de duurzaamheid gegarandeerd door gemeenschappelijke kennis van en geloof in de methodieken.
- De middelen van Cera hebben het mogelijk gemaakt om een intensieve training te organiseren op teamniveau.
- De aangeleerde methodieken hebben een grote overdraagbaarheid naar andere werkvormen.
- De aangeleerde methodieken hebben een overdraagbaarheid naar andere theoretische denkkaders.

Geef de drie belangrijkste knelpunten van dit project aan:

- Het zich eigen maken en behouden van deze methodiek kost veel tijd en middelen.
- Gezien het vormingsaanbod georganiseerd wordt door een dienst uit Nederland moet de hulpverleningstaal en de werkcontext vertaald worden naar de Vlaamse hulp- en werkcontext.
- De dienst moet een participatieve basishouding hebben om de cliënt centraal te stellen en de cliënten hierin de verantwoordelijkheid en het vertrouwen te geven.

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om het project te implementeren?

Voor cliënten:

- Voor de uitvoer van de training in de praktijk is er een minimale motivatie noodzakelijk bij de cliënten.

Voor de organisatie:

- De organisatie moet blijvend investeren in uitwisseling, supervisie, training, uitbouw visie, werkgroepen, ... om de duurzaamheid van het project te waarborgen binnen de werking.

Voor de begeleiders:

- De begeleiders moeten gemotiveerd blijven om vaardigheden te oefenen.

Geef enkele gouden tips voor toekomstige initiatiefnemers om met dit project aan de slag te gaan:

- Door deze opleiding in teamvorming aan te bieden, is de kans groter dat de geïnvesteerde middelen een grotere duurzaamheid genieten en dat de aangeleerde vaardigheden meer gedeeld en toegepast worden door het hele team.
- Bij het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden met gelijkaardige projecten voor de verdere uitbouw van het project is het noodzakelijk om regionale partners te zoeken. Dit helpt tijd en middelen uit te sparen, te meer omdat men vertrekt vanuit een gemeenschappelijke werkcontext en kennis voor eenzelfde cliënteel en werkveld.
- Zorg dat het uitgewerkte aanbod aansluit bij de verworven expertise in de dienst. Op deze manier moet men de voorgaande investeringen niet verwerpen en kan men de aanwezige deskundigheid versterken.

Mogelijkheid tot verbreding van het project? Doorstaat het project een interculturele toets?

- De verkregen inzichten en vaardigheden kunnen eenvoudig overgedragen worden naar andere werkvormen (nu al wordt spontaan een actieve vertaling gemaakt naar de reguliere thuisbegeleiding).
- De aangeleerde methodieken zijn, mits ondersteuning, eenvoudig overdraagbaar naar nieuwe werknemers. De verkregen inzichten en vaardigheden kunnen na een korte inlooperperiode snel eigen gemaakt worden.
- Omdat de directieve en oplossingsgerichte technieken zeer sterk focussen op de vragen en noden van de cliënten en rekening houden met hun krachten en mogelijkheden, is het model toepasbaar, ongeacht de culturele achtergrond.

Communicatie

Hoe worden/werden de resultaten van het project bekend gemaakt en verspreid? (persartikel, studiedag, website, rapportering, vorming, overlegmomenten...?)

- Via de website: www.jeugdzorgdebrug.be
- Draaiboek kortdurende thuisbegeleiding (publicatie voorjaar 2012)
- Jaarverslag 2011
- Externe overlegnetwerken: mondelinge toelichting (verwijzers, jongerenbegeleiding, lokale netwerken, ...).

Omschrijf kort een casus met een duidelijke probleemstelling. Geef aan wat de inbreng van het project is geweest en wat de inzet van het project heeft betekend voor de cliënt, de begeleider en de organisatie als geheel.

VOOR VRAAGKRACHT:

Vraagstelling:

Het betreft een nieuw samengesteld gezin bestaande uit moeder, stiefvader, zoon van 18 jaar en meisje van 14 jaar. Zij hadden als gezin een duidelijke vraag naar begeleiding en wensten zich te engageren in een kortdurende thuisbegeleiding.

Inzet van het project:

- De dagelijkse ruzies tussen stiefvader en de andere gezinsleden en bezorgdheden over de ontwikkeling en het gedrag van het meisje op de verschillende domeinen waren reden tot aanmelding. Het gezin stelde als hulpvraag samen met hen te zoeken naar wat nodig was om de ruzies te stoppen en opnieuw een hecht gezin te vormen. Om deze hulpvragen concreet te maken en een beter zicht te krijgen op wat elk op zich zou kunnen doen om hun vooropgestelde doelstellingen te bereiken, maakten we gebruik van het schema 'Signalen van welzijn'.
- Aan de hand van oplossingsgerichte vragen over hun bekommernissen, hun krachten, en hun ideeën over wat ze willen veranderen, werd het voor hen mogelijk om zelf hun doelstellingen helder te krijgen en in te vullen wat nodig zou zijn om deze doelen te bereiken. Ieder kon voor zichzelf formuleren wat zijn/haar inzet hiervoor zal zijn.
- Wat werkzaam was bij het realiseren van hun doelen was in de eerste plaats dat ze zelf de regie hadden en hielden over het proces. De begeleiding hielp hierbij door gefocust te blijven op wat ze hadden ingebracht als doel. Via oplossingsgerichte vraagstelling kon de begeleiding hen blijven activeren in het zoeken naar hun eigen oplossingen. Tevens kregen zij doorheen het veranderingsproces veel bevestiging voor hun eigen inzet en kunnen, waardoor hun zelfvertrouwen groeit en ze terug echt vat hebben op hun eigen situatie.
- Communicatie bleek een belangrijke factor te zijn op de weg naar verandering. Wanneer de communicatie tussen moeder en stiefvader opnieuw hersteld was, groeide de betrokkenheid van de stiefvader en werd de opvoeding door hen beiden gedragen. Dit zorgde voor meer rust bij moeder, er werden grenzen gesteld en opgevolgd en de ruzies kwamen aanzienlijk minder voor.
- We hebben gebruik gemaakt van schaalvragen om na te gaan in hoeverre de situatie voor de gezinsleden was veranderd en wat deze verandering inhield.

ABFT is een welomschreven methodiek die via vooraf bepaalde fasen komt tot het opnieuw elkaar te gaan vertrouwen en zo ook de hechting te herstellen.

Betekenis:

Voor de organisatie:

- Door een duidelijke hulpvraag te creëren bij de gezinsleden en hen aan te spreken op hun eigen krachten, lukten zij erin tot eigen oplossingen te komen. Een uitstroom uit de Bijzondere Jeugdzorg werd bereikt.

Voor de begeleider:

- Doelgerichter/vasthoudender kunnen werken.
- Concreet materiaal in het hier en nu om geregeld te kunnen evalueren.
- Emancipatorisch en empowerend werken vanuit het vertrouwen in de deskundigheid en krachten van cliënten.
- Gezin bepaalt zelf de richting via het formuleren van hun hulpvragen en construeren van hun oplossingen, de begeleider kan aansluiten bij die richting en bij de woorden die het gezin daarvoor gebruikt.

Voor de cliënt:

- Zelfvertrouwen groeit door bevestiging van eigen kunnen, een beroep doen op krachten en competenties.
- De ervaring dat verandering in hun handen ligt en dat ze zelf verantwoordelijk zijn, niemand neemt het over.

VOOR ABFT:

De begeleiding werd opgestart in een gezin waar de 17-jarige zoon gedurende een korte periode enkele ernstige criminele feiten had gepleegd (brandstichting, diefstal, drugs, ...). Het vertrouwen tussen de ouders en hun zoon was verdwenen waardoor de band met elkaar volledig was verstoord. Daardoor kon er niet meer gepraat worden en stapelden de frustraties en conflicten zich op, waardoor iedereen het gevoel had niet meer gewenst te zijn.

Vanuit deze context was er de bezorgdheid dat de situatie opnieuw kon escaleren. Er werd vanuit deze bezorgdheid gekozen om ABFT in te zetten.

ABFT is een welomschreven methodiek die via vooraf bepaalde fasen komt tot het opnieuw elkaar te gaan vertrouwen en zo ook de hechting te herstellen.

Fase 1: In de beginfase worden de cliënten gemotiveerd om te zoeken naar een gemeenschappelijke meerwaarde en belang om te investeren in de relatie.

Fase 2: Nadat deze motivatie is gevonden wordt met de jongere individueel gezocht wat moeilijk is voor hem en wat hij wil veranderen. Hierbij gaan we niet in op de concrete inhoud van het probleem maar op thema's zoals zich al dan niet gewaardeerd voelen, zich gesteund voelen, zich geliefd voelen, ... We kijken voorbij de kwaadheid en zoeken naar de onderliggende gevoelens zoals angst, verdriet, gekwetstheid, ... Er wordt van de jongere gevraagd om zich zeer open en kwetsbaar op te stellen.

Na deze voorbereiding wordt in een derde fase met de ouders heel hard gezocht naar hoe zij de feedback zullen ontvangen en hoe zij hierop gepast kunnen reageren. Ook zij dienen voorbij hun kwaadheid en feitelijke gedrag te kijken.

In de vierde fase wordt iedereen uitgenodigd aan tafel. De onderliggende motivatie bij de cliënten is dat zij anders willen omgaan met elkaar en dat zij het beter willen doen voor de andere. In deze fase wordt de betekenis voor de cliënten en de begeleider duidelijk. De cliënten worden doorheen de gesprekken ervan bewust dat de verandering een gemeenschappelijke investering vergt waarbij iedereen zijn aandeel durft te zien. Door het gezin te laten spreken binnen een duidelijk gestructureerd kader en onder stevige coaching van de begeleider konden veiligheidsgaranties ingebouwd worden. Hierdoor kon iedereen zich kwetsbaar opstellen. Misverstanden en veronderstellingen bij elkaar werden uitgepraat en rechtgezet. Gevoelige thema's zoals angst, verdriet, vertrouwen, geliefd voelen, ... werden inhoud van gesprek. Doordat zij elkaar opnieuw leerden kennen, groeide de veiligheid om te spreken en werd zo ook de band tussen elkaar weer hersteld. Het proces van elkaar opnieuw gaan vertrouwen werd opgestart waardoor de spanningen en conflicten verdwenen.

Betekenis:

Voor de organisatie:

- Door een herstel van de band tussen jongere en ouders in beweging te zetten, werd opnieuw ruimte gecreëerd om samen hun moeilijkheden zelfstandig te kunnen aanpakken. Het gezin vertrouwt er opnieuw in verder te kunnen zonder hulpverlening.

Voor de begeleider:

- De gefaseerde methodiek van ABFT biedt de begeleider houvast om de nodige veiligheid en structuur te bieden om de communicatie tussen jongeren en ouders over relationele problemen terug op gang te brengen, waardoor ze een veilige hechting kunnen leren ontwikkelen.
- Door het gefaseerde verloop kan de begeleider elke betrokkene laten ervaren dat zijn of haar mening en noden ernstig worden genomen en van betekenis zijn.
- Ook in dit model wordt de focus gelegd op de krachten van het gezin en ligt de verantwoordelijkheid voor verandering bij de gezinsleden.

Voor de cliënt:

- Vooraleer alle fasen inherent aan ABFT konden doorlopen worden, werd de jongere meerderjarig en kon hij ertoe beslissen de begeleiding af te ronden. Hij gaf aan dat de ingeslagen weg voor hem voldoende betekenisvol was en engageerde zich verder. Ook de ouders konden hun engagement verder bestendigen. Door het volledig doorlopen van het ABFT- model en het wederzijds engagement, kon de hechting hersteld worden. De jongere kan opnieuw bij zijn ouders terecht en ervaart dit als voldoende ondersteunend voor zijn eigen ontwikkelingsproces.

Duurzaamheid

Hoe worden de resultaten van het project opgevolgd na afloop van het project?

- *Via periodieke supervisie vanuit 'Vraagkracht'.*
De gevolgde vorming en training willen we borgen door een vormingsbeleid op te stellen, gespreid over meerdere jaren. Bijkomende training en de verdere uitbouw van directieve-oplossingsgerichte en vraaggerichte methodieken zullen hier bij centraal staan. Training en vorming zullen de aanwezige deskundigheid, methodieken verder verstevigen en verdiepen.

- *Via implementatie op praktijkniveau.*
Via teammomenten/werkbegeleiding/intervisie onderhouden we het continue zoeken en stimuleren van verworven inzichten, vaardigheden en methodieken in het dagelijks werken met onze gezinnen, zowel binnen ons kortdurende als binnen het reguliere aanbod.
- *Via implementatie op beleidsniveau.*
Graag willen we de duurzaamheid van deze vorming garanderen door dit in te passen in onze bestaande visieteksten op hulpverlening en door het uitschrijven van een draaiboek dat onze werking en methodieken binnen het kortdurende aanbod beschrijft. Verder zoeken we hoe de methodieken nog krachtiger kunnen vertaald worden naar de reguliere thuisbegeleiding. Inhoudelijke teammomenten en periodieke werkgroepen moeten ervoor zorgen dat de concrete praktijk kan vertaald worden in visie en beleidsteksten en omgekeerd.
- *Via periodieke evaluatie en bijsturing.*
Zowel met de cliënt, verwijzer als met het team bouwen we op regelmatige en structurele wijze evaluatiemomenten in die de doeltreffendheid en doelmatigheid van de concrete begeleidingsprocessen en -resultaten evalueert en bijstuurt. Hierbij zullen we bijzondere aandacht hebben voor het verder uitbouwen, verstevigen en verbeteren van het directief-oplossingsgericht en vraaggericht werken.
- *Via interventie ABFT.*
Een vierjaarlijkse bijeenkomst tussen thuisbegeleidingsdiensten die actief gebruik maken van ABFT. Dit heeft als doel de methodiek te optimaliseren en te implementeren in de begeleiding, competenties te verhogen, inzichten te verbreden en het model verder uit te bouwen.
- *Via samenwerking met de universiteit.*
In samenwerking met de Vrije Universiteit Brussel, via een wetenschappelijk effectiviteitsonderzoek, willen we de verworven kennis, inzichten en vaardigheden verder optimaliseren. De samenwerking moet helpen om een practice based methodiek uit te werken. Hiermee willen we de doelmatigheid en de doeltreffendheid van onze methodiek verder uitbouwen en wetenschappelijk onderbouwen.

Samenwerking met Jeugdzorg Emmaüs Mechelen

Jeugdzorg Emmaüs Mechelen en De Mee-ander stonden beide voor een nieuwe uitdaging. Jeugdzorg Emmaüs Mechelen wilde voor zijn nieuwe werkvorm, het Multifunctioneel Centrum (MFC), een begeleidingskader ontwikkelen voor een vraaggerichte en krachtgerichte hulpverlening die aan de volledige groep van medewerkers een gemeenschappelijke werkwijze en taal kon bieden.

De Mee-ander zocht naar gepaste methodieken om de kortdurende thuisbegeleiding vorm te geven en daarin de verschillende aanwezige expertises van alle medewerkers zo efficiënt mogelijk te kunnen benutten.

In de zoektocht naar gepaste vorming en training om deze werkvormen uit te bouwen en de specifieke deskundigheid van medewerkers te versterken, vonden beide afzonderlijk een antwoord bij 'Vraagkracht'.

De parallellen tussen beide aanvragen viel ook de Cera-jury op en ze suggereerde bij de goedkeuring tevens een vorm van samenwerking.

De vormingsprojecten van Jeugdzorg Emmaüs Mechelen en De Mee-ander zijn twee afzonderlijke initiatieven gebleven. Ondanks dat het trainingsaanbod specifiek werd opgebouwd vanuit de eigen nood en vraag van de diensten, bleek het aanbod voor beide voorzieningen heel wat raakvlakken te hebben. Dit bleek uit de informatie en wederzijdse uitwisseling van ervaringen tijdens de contactmomenten.

Het vormingsaanbod in beide initiatieven omvat in grote lijnen eenzelfde inhoud. Deze inhoud werd in beide voorzieningen verschillend geïmplementeerd gezien ze de focus bleven leggen op een goede afstemming van het vormingsaanbod in aansluiting op de aanwezige deskundigheid, de verwachtingen en noden van de respectieve teams.

Gemeenschappelijk aan onze beide vormingsprojecten:

- Sterk vraaggestuurde en competentiegerichte hulpverlening – vertrouwen in de eigen mogelijkheden en krachten van de cliënt.
- Via oplossingsgerichte vraagstelling zo snel mogelijk de concrete doelen voor het cliëntsysteem duidelijk krijgen.
- Aandacht voor basishouding en weerstandspatronen binnen de werkbegeleidingen.
- Gebruik maken van de oplossingsgerichte flowchart binnen werkbegeleidingen (bezoeken, klager, cliënt als samenwerkingsrelaties).
- Terminologie (basishouding, methodiek, techniek) van de drietrapsraket.
- Belang van teamvorming (openstaan van het grotere geheel voor het gekozen kader-zorgt voor wederzijdse bevruchting, verspreiding en gedragenheid in groter geheel van de voorziening).
- Respect voor de bestaande expertise van medewerkers in een nieuw model.
- Via het inbouwen van een vervolgtraject met intervisie en verdiepende vormingsmomenten wordt het geleerde onderhouden en verder versterkt.

In de zoektocht naar mogelijkheden voor een meer duurzame vorm van samenwerking en uitwisseling, bleek de grote geografische afstand tussen de initiatieven de grootste belemmering (tijd en middelen). De kennismaking tussen onze diensten houdt de uitnodiging voor verdere ontmoetingen in.

Bijkomende informatie

Waar kunnen collega-initiatiefnemers bijkomende informatie over het project vinden? Welke documenten zijn beschikbaar?

- Vragen en toelichting over 'Vraagkracht': krista.krick@jeugdzorgdebrug.be
- Vragen en toelichting over ABFT: dieter.callens@jeugdzorgdebrug.be
- Vraagkracht@zeelandnet.nl
- Draaiboek Kortdurende Thuisbegeleiding op te vragen bij krista.krick@jeugdzorgdebrug.be.
be (voorjaar 2012) en via de website www.jeugdzorgdebrug.be (najaar 2012).

Waar veel licht is, valt ook schaduw

Stefaan Pleysier

“Mensen zijn het meest bereid om te veranderen wanneer ze het gevoel hebben dat ze zelf kunnen bijdragen aan en een invloed kunnen uitoefenen op deze veranderingen.”

Met de steun van Cera bouwt de thuisbegeleidingsdienst De Mee-ander een kortdurende, directieve thuisbegeleiding uit. Deze organisatie wil de sterktes, krachten en vaardigheden van de reguliere thuisbegeleiding overdragen naar een kortdurende versie; specifieke trainingen moeten helpen om doelgerichter vragen te stellen, krachten aan te spreken en hulpbronnen te detecteren, om zo sneller en efficiënter te werken, en uiteindelijk een zinvol hulpverleningsaanbod aan te bieden binnen een periode van zes maanden. In deze duidingstekst wordt, vanuit een helikopterperspectief, een poging gedaan om dit specifieke project in een breder perspectief te plaatsen.

Voor het bereiken van de doelstellingen valt het project terug op twee specifieke trainingsprogramma's, 'Directief – oplossingsgericht werken' en 'Attachment Based Family Therapie'. Deze programma's zijn gericht op het aanspreken van 'relationele krachten in gezinnen waar hechting en vertrouwen geschonden zijn', en kaderen daarmee in een relatief recente en bredere tendens naar een positieve of constructieve benadering van hulpvragen waar activering, responsabilisering en emancipatie centraal staan. Deze benadering is oplossingsgericht en niet probleemgericht: het antwoord op de hulpvraag ligt in de eerste plaats in (de krachten van) het gezin. Hulpvragers zijn mondige, handelende personen, die aangemoedigd moeten worden bij het opnemen van verantwoordelijkheid en het komen tot eigen, zelfstandige beslissingen. Emancipatorisch werken stimuleert zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid van de betrokkenen, en creëert een constructieve basis om de gewenste resultaten te bereiken; mensen zijn het meest bereid om te veranderen wanneer ze het gevoel hebben dat ze zelf kunnen bijdragen aan en een invloed kunnen uitoefenen op deze veranderingen.

Deze positieve, constructieve benadering verdient waardering en ondersteuning. Ook de uitdrukkelijke wil die uit het project spreekt om te komen tot een 'evidence based practice', waarbij de doelmatigheid en doeltreffendheid van de methodiek verder wordt uitgebouwd en wetenschappelijk onderbouwd, is bijzonder waardevol. Deze verwetenschappelijking van praktijk (en beleid), in deze en andere sectoren, is eveneens een relatief recent fenomeen, en, in essentie, een niet te miskennen en zinvolle evolutie. Echter, aan beide ontwikkelingen zit een keerzijde die, in het licht van bovenvermelde globale waardering, vaak in de schaduw wordt gesteld. Verder in deze beknopte duidingstekst, belichten we deze schaduwzijde. Het mag duidelijk zijn dat we hierbij de contouren van dit concrete project verlaten, en in een meer algemene zin reflectie stimuleren bij twee latente, ongewenste effecten van de geschetste ontwikkelingen.

Activering en responsabilisering zijn uitnodigend maar dragen in zich ook een risico. Deze dualiteit wordt treffend verwoord in een publicatie van de werkgroep Jeugdsanctierecht (Decock & Put, in druk). Bij het principe 'verantwoordelijkheid' wordt gesteld dat 'de keerzijde van het streven naar erkenning van jongeren als verantwoordelijke wezens er vaak in bestaat dat alle gedrag dat niet beantwoordt aan wat van verantwoordelijke en autonome jongeren verwacht mag worden, ook vlugger wordt geproblematiseerd'. "Vergelijk ook hoe het participatie-ideaal in de vorm van actief burgerschap, gevaar loopt om te verglijden naar een eenzijdig aanspreken op de nakoming van maatschappelijke verwachtingen, met uitsluiting van de burger die niet 'wil' participeren. (...) Wie niet horen wil, moet voelen. 'Eigen schuld, dikke bult' laat echter de meest kwetsbaren in de kou."

De fiche van het project stelt dat 'de verantwoordelijkheid voor het eindresultaat van de begeleiding niet alleen afhankelijk is van de begeleider, maar een gedeelde verantwoordelijkheid is van het team, de begeleider en de cliënt'. In meer algemene zin stelt Roose (2011, p. 211) dat het achterliggende 'paradigma van individuele verantwoordelijkheid' een risico op culpabilisering inhoudt, van die ouders en kinderen die niet meestappen in het aanbod van de zorg of er niet op de gepaste wijze gebruik van maken. Deze keerzijde komt ook aan bod in de Maatschappelijke beleidsnota Jeugdzorg (2011), waarin wordt gesteld dat indien het gewenste resultaat niet wordt bereikt, een risico op het culpabiliseren van de betrokkenen dreigt. De ongetwijfeld goedbedoelde inspanningen onder de vlag van 'activering' of 'responsabilisering' bereiken daarmee niet noodzakelijk hen die daar het meest baat bij hebben. Voor een aantal ouders komt de lat hierdoor misschien te hoog te liggen, wat een (al aanwezig) gevoel van mislukking verder kan stimuleren (Maatschappelijke beleidsnota Jeugdzorg, 2011, p. 55).

Een tweede schaduwzijde hangt met het voorgaande punt samen. De logica van activering, participatie of het 'paradigma van individuele verantwoordelijkheid', gaat vaak hand in hand met een nieuwe en doorgedreven vorm van managerialisme. Het jeugdrechtsysteem en actoren in de sector worden sinds enkele jaren in toenemende mate geconfronteerd met de efficiëntie en effectiviteit van maatregelen, interventies en ingezette middelen. De vraag naar 'wat werkt' en het belang daarbij van een wetenschappelijk onderbouwde praktijk lijkt onontkoombaar. Het jargon dat deze tendens mee begeleidt en vorm geeft, is ook opvallend herkenbaar aanwezig in diverse passages in de projectfiche. Het gaat om een kortdurende thuisbegeleiding met als doel een zinvol hulpverleningsaanbod aan te bieden binnen een periode van zes maanden; in een kortdurend traject worden sneller de gepaste cliënten gedetecteerd en dient veel sneller een werkbare relatie gerealiseerd te worden om binnen een korte termijn doelgericht naar verandering te kunnen werken. Met kortdurende begeleidingen kunnen dubbel zoveel gezinnen bereikt worden, wat tegemoet komt aan de beleidsverwachting om de doorstroom te versnellen. De programma's die daartoe gebruikt worden (zie hoger) waren budgettair haalbaar en gaven prijs/kwaliteit verhouding de beste meerwaarde.

Het rationaliseren en verhogen van de performantie van de dienstverlening is, in een sterk met publieke middelen gesubsidieerde omgeving, uiteraard verantwoord. Echter, ook hier is een al te overtrokken optimisme misschien misplaatst: evidence-based werken is niet alleen allesbehalve evident, het leidt ook tot situaties waar het accent heel sterk komt te liggen op de standaardisering van producten en protocollering van werkwijzen (Nelen, 2008, p. 12). Daarbij haalt 'output' de bovenhand over 'outcome', en houden organisatiedoelen en procesindicatoren de aandacht weg van daadwerkelijke effecten en echte maatschappelijke doelen.

Referenties

- Burssens, D. (2007). *Hoe evident is evidence-based beleid?* Alert, 33, pp. 52-63.
- Burssens, D., Goris, P., Melis, B. & Vettenburg, N. (2005). *Effectiviteit en efficiëntie in preventie*. Alert, 31, pp. 66-78.
- Decock, G. & Put, J. (in druk). *Jeugdsanctierecht gewikt en gewogen. Toets van wetgeving en praktijk aan de principes van het jeugdsanctierecht*. Brussel: Larcier.
- Garland, D. (2001). *The culture of control. Crime and social order in contemporary society*. Oxford: Oxford University Press.
- Goris, K., Dumortier, E. & Pleysier, S. (in voorbereiding). *Kinderen die voor problemen zorgen. Een geschiedenis van het 'probleemkind' in de Belgische jeugdbescherming (1912-2012)*. Orde van de Dag.

Maatschappelijke beleidsnota Jeugdzorg (2011). Verslag op basis van de hoorzittingen van de ad-hoccommissie Jeugdzorg van het Vlaams Parlement, september 2010 – maart 2011, Parl.St. Vlaams Parlement 2010-2011, nr. 1190/1, 112 p.

Nelen, J.M. (2008). *Evidence maze: het doolhof van evaluatieonderzoek. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar Criminologie aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Maastricht, Maastricht 18 januari 2008.*

Pleysier, S. & Put, J. (in druk). *Jongeren, criminaliteit en jeugdcriminologie: enkele slotreflecties*. In: Walgrave, L. e.a. (Red.). *Jeugddelinquentie in perspectief. Met een koel hoofd naar een geïntegreerde aanpak*. Mechelen: Kluwer.

Pleysier, S. (2010). *Tussen evaluatiedrift en cijferfobie. Over pseudo-wetenschap en deugdelijke veiligheidsdiagnostiek*. *Panopticon*, 3, pp. 58-71.

Roose, R. (2011). *Jeugdzorg: een debat voorbij de criminaliteit*. In: Aertsens, I. e.a. (Red.). *Deviantie wetenschap. Het domein van de criminologie*. Leuven: Acco, pp. 205-214.

Stefaan Pleysier is doctor in de criminologie verbonden aan de KULeuven. Hij doceert jeugdcriminologie en methoden van onderzoek en coördineert, samen met Johan Put, de Onderzoekslijn Jeugdcriminologie van het Leuven Instituut voor Criminologie (LINC).

**'Help jij me verder?' - Omgaan met
verlieservaringen binnen pleegzorg**
Vzw Pleeggezinnendienst Genk en omgeving

Algemene gegevens

Initiatiefnemer van het project:

- Naam voorziening: Vzw Pleeggezinnendienst Genk en omgeving
- Contactpersoon + functie: Vandersanden Ann - directeur
- Adres voorziening: Em. Van Dorenlaan 30/2, 3600 Genk
- Telefoon: 089 84 07 60
- E-mail: info@pleeggezinnen.be
- Website: www.pleeggezinnendienstgenk.be

Situering activiteit of het doel van de voorziening:

De vzw is een dienst voor pleegzorg waar kinderen/jongeren en hun ouders terecht kunnen wanneer zij moeilijkheden ervaren in het opvoedingsproces. De dienst organiseert het onderzoek, de voorbereiding, de realisatie en de begeleiding van elke vorm van gezinsopvang voor minderjarigen in samenwerking met alle betrokkenen in pleegzorg.

Partnerorganisatie?

Ja

Het project zal gerealiseerd worden binnen het samenwerkingsverband Pleegzorg Limburg. Dit zijn alle diensten voor pleegzorg binnen Limburg die samenwerken om de dienstverlening aan onze doelgroep te optimaliseren.

- Sector: Bijzondere Jeugdzorg
- Naam organisatie: Pleegzorg Limburg
- Contactpersoon + functie: Anja Loyens – coördinator voortraject
- Adres: H. Van Veldekesingel 150, 3500 Hasselt
- Telefoon: 011 87 08 00
- E-mail: info@pleegzorglimburg.be
- Website: www.pleegzorglimburg.be

Projectomschrijving

Projecttitel:

‘Help jij me verder?’ - Omgaan met verlieservaringen binnen pleegzorg.

Verlies is een thema dat binnen pleegzorg vaak aan bod komt: verlies van thuissituatie, verlies van moederrol, verlies van zusjes, verlies van positie binnen een gezin, verlies van ouders, ...

- Hoe kunnen begeleiders pleegouders, kinderen en ouders ondersteunen die geconfronteerd worden met verlies?

Aanpak:

Driedaagse vorming voor alle Limburgse pleegzorgbegeleiders: hoe om te gaan met rouw en verlies.

- Hoe kunnen pleegouders hun pleegkind ondersteunen in verband met rouw?

Aanpak:

Vormingsavond voor pleegouders rond rouw en verlies binnen pleegzorg. Hierbij worden verschillende rouwfasen omschreven, gedragsproblemen bij het kind, ... en aanpak.

Zowel pleegkinderen, pleegouders, eigen kinderen en ouders maken momenten door waarin ze geconfronteerd worden met afscheid. De complexiteit van de begeleidingssituaties zorgt er regelmatig voor dat dit afscheid problematisch wordt. Op zo'n momenten is het goed dat onze begeleiders kennis hebben van methodieken en deze ook kunnen gebruiken.

Binnen welk thema situeert het project zich?

Diversiteit	x
Herstel	x
Methodieken	x
Interculturalisering	x
Vroegdetectie	
Jongvolwassenheid	x

Geef een uitvoerige beschrijving van het project dat met de steun van Cera wordt uitgebouwd, met aandacht voor:

- **de concrete doelstellingen**
- **de noden waaraan het project tegemoet komt**
- **het innovatieve karakter van het project**

Binnen de voorziening trachten we op verschillende manieren tegemoet te komen aan de noden van kinderen, ouders en pleegouders. ‘Een vraag van alle partijen die heel pleegzorg doorkruist is ‘help mij om mijn verdriet te verwerken’. Zowel pleegkinderen, pleegouders, eigen kinderen en ouders maken momenten door waarin ze geconfronteerd worden met afscheid. De complexiteit van de begeleidingssituaties zorgt er regelmatig voor dat dit afscheid problematisch wordt. Op zo'n momenten is het goed dat onze begeleiders kennis hebben van methodieken en deze ook kunnen gebruiken. Omdat onze begeleiders niet altijd tijd hebben om stil te staan bij de transfer van deze methodieken naar pleegzorg, is het nodig om dit gemeenschappelijk te doen. Zo kan er ook achteraf beter een beroep gedaan worden op de kennis die in huis is.

Een vorming op maat van pleegzorgbegeleiders over omgaan met dit verlies is dus meer dan welkom. De vorming moet rekening houden met alle partijen die binnen pleegzorg voorkomen: pleegouders, kinderen, ouders en de begeleider zelf.

Het moet een antwoord bieden op onder andere de volgende vragen:

- Hoe kan een kind gepast afscheid nemen van zijn vorige verblijfplaats?
- Hoe kunnen begeleiders een kind helpen dat afscheid moet nemen van zijn verblijfplaats, ouders, school, ...
- Hoe kunnen ouders (tijdelijk) afscheid nemen van hun klassieke invulling van een ouderrol?
- Hoe doorlopen pubers het rouwproces van hun gezin?
- Hoe kunnen kinderen van pleegouders omgaan met pleegkinderen die in een verwerkingsfase zitten?
- Hoe kunnen begeleiders, kinderen, pleegouders of ouders bij dit alles helpen?

Als vervolg hierop zien we een vorming op maat van pleegouders zodat zij hun pleegkinderen beter kunnen begrijpen en helpen op momenten van verlies. De verlieservaring brengt bij kinderen vaak gedragsproblemen (internaliserend of externaliserend) met zich mee. De link tussen gedragsproblemen en een verlieservaring wordt vaak niet gezien of begrepen door pleegouders. Wetende dat gedragsproblemen een van de grootste redenen zijn voor stopzetting van pleegzorg, is het nodig onze pleegouders hierin te begeleiden en voor te bereiden. Er zijn echter te weinig middelen voorhanden om pleegouders continu te vormen. Met een vorming rond verlies en rouw willen we pleegouders informatie bieden over wat een verlieservaring is, wat rouw betekent en wat dit mee kan brengen in hun gezin.

Handvatten aanbieden waar pleegouders op terug kunnen vallen of die ze met hun begeleider kunnen bespreken als er problemen zijn, is een belangrijk middel om continuïteit van pleegzorg te kunnen bieden.

“Een kwalitatieve begeleiding binnen pleegzorg is onder andere samen met pleegouders, ouders, kinderen moeilijke processen doormaken maar groei opleveren voor de kinderen.” (begeleidster Sara, pleeggezinnendienst Genk en omgeving).

De vorming moet aansluiten bij pleegzorg in al zijn facetten en richtlijnen aan de begeleiders geven voor het omgaan met de complexe context waarin de rouwsituatie zich afspeelt. Begeleiders zijn zich er al van bewust dat ze altijd met alle partijen (kind, ouder en pleegouder) rekening moeten houden. Toch is het van belang dat ze er op gewezen worden hoe ze dit ook kunnen stimuleren bij de pleegouders die we als semi-professionele kunnen betrekken in een rouwproces. Door pleegouders zelf vorming te geven, wensen we de doeltreffendheid van het project te verhogen.

Geef aan wie de doelgroep is van het project. Maak hierbij een onderscheid tussen cliënten, begeleiders en de organisatie als geheel (beschrijf kwalitatief en kwantitatief):

Direct worden alle medewerkers van de verschillende diensten voor Pleegzorg van Limburg (55 personeelsleden) betrokken en zullen alle pleegouders uitgenodigd worden. Indirect worden alle pleegkinderen (ongeveer 600), ouders en pleegouders (ongeveer 450) hierbij betrokken.

Het is niet evident om hierover een opleiding/vorming op maat te vinden. Het is een pluspunt als we met alle diensten deze vorming samen kunnen volgen. Op deze manier kan de transfer naar onze werksituatie samen met alle medewerkers en de vormers doordacht worden.

Daarnaast is het de bedoeling om de vorming te verwerken en na een half jaar terug samen te komen. In overleg kunnen dan resultaten van de vorming besproken en geïnventariseerd worden. Als deze verzameld zijn, kan het resultaat gebundeld worden. Op deze manier zullen honderden pleeggezinnen gebruik kunnen maken van de informatie.

Geef aan in welke mate het project overdraagbaar is naar andere voorzieningen:

Als de vorming op maat is afgestemd, kan dit ook van nut zijn voor diensten buiten de provincie en voor diensten van thuisbegeleiding, internaten, MPI's, ...

We zullen de vorming voor pleegouders op regelmatige basis kunnen herhalen zodat ook de nieuwe pleegouders dit kunnen volgen.

Naast pleegouders kunnen we nadien ook leerkrachten van onze pleegkinderen uitnodigen op een info- avond rond rouw en verlies binnen pleegzorg.

Stappenplan project

Beschrijf hieronder chronologisch de timing van het project per activiteit.

	Activiteit	Timing
	Vorbereiding van de vorming in werkgroep (3 medewerkers) en overleg met sprekers	Tussen 18.03.2011 en 16.11.2011
Nr.1	Vorming 'Rouw en verlies in pleegzorg' - dag 1 Lezing door Johan Maes (Rouwtherapeut bij 'De Bedding'). Hij brengt een vernieuwde kijk op verlies en rouw aan de hand van het ontwikkelings- en veerkrachtmodel. Begrippen als integratie, procesmatig werken, het heen en weer bewegen tussen verlies- en herstelaspecten zijn hierin belangrijke peilers. De lezing wordt aangevuld met groepswork en feedback. Lezing door Anik Serneels (Klinisch psychologe en psychotherapeute bij 'Plan B'). Pleegkinderen gaan door complexe rouwprocessen. Hoe kunnen we samen op weg gaan om voeling te krijgen met eigen mogelijkheden en veerkracht. De lezing wordt aangevuld met groepswork en feedback.	
Nr.2.	Nr. 2: Vorming 'Rouw en verlies in pleegzorg' - dag 2 Workshops: - 'Even slikken ... en weer doorgaan' door Josine Bollen - 'Verlies in beeld brengen en contact mee maken' door Wim Mintjes - 'Een kast vol verlies, contact is de sleutel' door Kristel Janssen en Jacqueline Duynstee. - 'Verlies (van zorg) en de kinderlijke gehechtheid' door Wim Beets en Caroline Vanderhallen. - 'Praten met kinderen over schokkende ervaringen' door Jaklien Eykermans. - 'Verlieservaringen een plek geven met het ik-boek' door Debbie Bollen. - 'Van onmacht naar kracht in een pijnlijk verliesveld. Haalbaar of onmogelijk?' Door Mia Dreesen en May Camps. - Ouders en verlieservaringen ondersteund door ouderwerking Pleeggezinnendienst Genk. - 'Tijd – chaos – proces' door Lieve Verstraete en Veva Nijs. - 'Een stoofpotje van ...' door Mieke Bleus en Krista Peeters. - 'Verlies, rouw, handicap, beperking en gezin' door Gerd Claes.	10.10.2011
Nr.3	Praatcafé voor pleegouders met als thema 'Rouw en verlies.	24.11.2011
Nr.4	Intervisie dag 3	08.12.2011

Resultaten project

Welke resultaten hebben de verschillende activiteiten opgeleverd?

Kwantitatief hebben we een grote groep medewerkers en pleegouders kunnen bereiken, op provinciaal niveau, omdat we met vijf diensten hebben kunnen samenwerken, en alle pleegouders van Limburg uitgenodigd hebben op het praatcafé.

Kwalitatief hebben we een specifiek vormingsprogramma op maat kunnen aanbieden met vernieuwende inzichten en methodieken. De pleegzorgbegeleiders hebben hun ervaringen en knowhow kunnen delen met elkaar en hebben kennis kunnen opdoen van deskundigen uit het werkveld.

Ondersteuning

Op welke ondersteuning kon het project rekenen vanuit de initiatiefnemende voorziening en eventueel vanuit de andere partners? Personeel? Leidinggevenden? Infrastructuur? Werkmiddelen? Materiaal? Begeleiding? Doelgroep? Follow up, ...?

Een werkgroep samengesteld uit drie medewerkers van de verschillende diensten voor pleegzorg (Nele Kosten uit Jeugdzorg in Gezin, Lidia Janssen van Pleeggezinnendienst Genk en Omgeving en Liesbet Crouchs van Sopeh) in Limburg hebben de vormingscursus voorbereid, met de steun van alle directies. Dit betekent dat de arbeidstijd van de medewerkers volledig gedragen werd door de diensten. De vormingscyclus vond plaats in de vergaderzalen van Officenter in Hasselt, de vestigingsplaats van drie diensten voor pleegzorg en pleegzorg Limburg. De kostprijs voor deze vergaderzalen zit vervat in de huurprijs van de diensten. De voorbereidende gesprekken met de verschillende sprekers en de documentatiemap werd volledig samengesteld door de leden van de werkgroep. Binnen het programma werden getuigenissen van een ex-pleegkind en een pleegmoeder opgenomen, en enkele workshops werden inhoudelijk verzorgd door medewerkers van de diensten. We hebben maximaal gebruik gemaakt van de kennis en deskundigheid die we in huis hebben.

Beschrijf gedetailleerd de aard van de uitgaven voor het project met de kostprijs en de financieringsbronnen aan de hand van de verschillende activiteiten eerder opgelijst in het stappenplan hierboven.

Activiteit	Aard van de uitgave	Kostprijs (in euro)	Bedrag eigen inbreng (in euro)	Bedrag inbreng Cera (in euro)
Nr. 1	Verplaatsingskosten en toespraken sprekers dag 1. Getuigenis ex- pleegkind.	963,34		963,34
Nr. 2	Verplaatsingskosten en toespraken sprekers workshops dag 2	2.354,09		2.354,09
Nr. 3	Cadeaubonnen sprekers workshops	374,80		374,80
Nr. 4	Praatcafé voor pleegouders Spreker Gadget voor pleegouders	205,60		205,60
		300,00		300,00
Nr. 5	Drukwerk, copies, documentatiemap en literatuur voor de pleegzorgmarkt Onkosten van de medewerker van de werkgroep	883,90	155,80	728,10
		74,07		74,07
Nr. 6	Catering	652,10	652,10	
	Totaal	5807,90	652,10	5.155,80

Alle arbeidstijd van de medewerkers is voor eigen rekening.

Evaluatie

Geef de belangrijkste succesfactoren van dit project aan:

- Door het project met meerdere diensten uit te voeren, hebben we een groter bereik naar medewerkers en cliënten.
- Het thema werd belicht vanuit de geïntegreerde benadering binnen de pleegzorgdriehoek. Alle betrokkenen in pleegzorg speelden een rol.
- We hebben een vernieuwend denkkader bekomen over het thema 'Rouw en verlies in pleegzorg'.
- Het integreren van nieuwe methodieken in het bestaande materiaal.
- Delen van kennis en ervaringen onder collega's.

Geef de belangrijkste knelpunten van dit project aan:

- Er kruipt meer arbeidstijd in dan verwacht.
- De beperkte middelen voor een degelijke opvolging na het project.
- Het is niet eenvoudig om goede sprekers te vinden die specifiek iets te bieden hebben over dit thema.
- Het project geeft mogelijkheden om een thema algemeen te bekijken, maar de diepgang blijft beperkt.

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om het project te implementeren?

Voor cliënten:

De begeleider moet in de eerste plaats een luisterend oor hebben voor de moeilijkheden die kinderen/jongeren, hun ouders en pleegouders ervaren rond het thema verlies. Zij moeten dit thema bespreekbaar kunnen stellen in de begeleiding en niet uit de weg gaan. Cliënten moeten voldoende ondersteuning krijgen van de pleegzorgbegeleider om met de concrete tips en adviezen rond dit thema aan de slag te gaan. Het verwerken van het verlies bij ouders is een van de doelstellingen waaraan we werken in de intensieve ouderbegeleiding.

Voor de organisatie:

Voor de organisatie is het belangrijk dat we middelen en mankracht vinden om intensiever vorming op maat te kunnen aanbieden. Dit soort vorming, specifiek gericht naar pleegzorgbegeleiders in één provincie en alle Limburgse pleegouders is niet beschikbaar in het open vormingsaanbod van de vormingsinstellingen. Het zelf kunnen ontwikkelen van vorming op maat is niet enkel verrijkend voor de leden van de werkgroep, maar voor alle betrokkenen in de pleegzorg.

Voor de begeleiders:

Elk kind dat geplaatst wordt in een pleeggezin ervaart verlies van zijn/haar ouders. Het is in pleegzorg een veel voorkomend thema dat ook bij pleegzorgbegeleiders erg gevoelig ligt. Ook pleegzorgbegeleiders moeten hun ervaringen en de moeilijkheden die ze hierbij ervaren kunnen bespreken met hun coach, collega's of in team. Het blijft aangewezen dat zij blijvend ondersteund en opgevolgd worden en regelmatig vorming en bijscholing krijgen. Handige, bruikbare methodieken en goede literatuur kunnen hen hierbij helpen.

Geef enkele gouden tips voor toekomstige initiatiefnemers om met dit project aan de slag te gaan:

- Het is een belangrijke voorwaarde dat medewerkers die een dergelijk initiatief voorbereiden voldoende werktijd krijgen, en dat het niet iets is dat erbij komt.
- Probeer alvorens een dergelijk project op te starten de medewerkers te overtuigen van de zinvolheid van een dergelijk project, om zo voldoende draagvlak te creëren.
- Maak het project heel concreet, gericht naar een brede doelgroep, waardoor de effecten op langere termijn meer zichtbaar zullen zijn.

Mogelijkheid tot verbreding van het project? Doorstaat het project een interculturele toets?

Het project is gericht naar alle kinderen en jongeren die we begeleiden, waaronder minderjarigen met een interculturele achtergrond. De methodieken die we kunnen aanreiken, zijn ook bruikbaar voor hen.

Communicatie

Hoe worden/werden de resultaten van het project bekend gemaakt en verspreid? (persartikel, studiedag, website, rapportering, vorming, overlegmomenten...?)

- Via de websites van de verschillende diensten voor pleegzorg.
- Via de website van pleegzorg Limburg.
- Via kwaliteitsverslagen in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn.

Omschrijf kort een casus met een duidelijke probleemstelling. Geef aan wat de inbreng van het project is geweest en wat de inzet van het project heeft betekend voor de cliënt, de begeleider en de organisatie als geheel.

N.v.d.r.: De redactie heeft deze teksten niet ontvangen.

Duurzaamheid

Hoe worden de resultaten van het project opgevolgd na afloop van het project?

Gedurende de vormingsreeks werden meerdere methodieken aangereikt om met dit thema aan de slag te gaan in de begeleiding van kinderen in pleeggezinnen. Hoe pleegzorgbegeleiders deze methodieken hanteren en hoe zij omgaan met het thema 'Rouw en verlies in pleegzorg' wordt in de individuele coaching door de teamverantwoordelijke en in de dossierbespreking tijdens de teams opgevolgd.

De literatuur die aangekocht werd betreffende dit thema zal een handvat zijn voor de pleegouders in het ondersteunen van de kinderen en jongeren die met dit thema geconfronteerd worden.

Bijkomende informatie

Waar kunnen collega-initiatiefnemers bijkomende informatie over het project vinden? Welke documenten zijn beschikbaar?

Alle documenten over de inhoud van de vormingsreeks is beschikbaar, zowel digitale als geschreven teksten en PowerPointpresentaties.

Pleegzorg

Wervingscampagne Pleegzorgers in voorbereiding

Pleegouders zetten zich iedere dag vrijwillig in om, elk op hun manier, te zorgen voor een thuis zonder zorgen. Dankzij pleegouders kunnen pleegkinderen weer ergens thuis zijn en kunnen ze hun zorgen even achter zich laten en verder groeien. Ook kinderen met een handicap kunnen in een pleeggezin wonen. En volwassenen met een handicap of met een psychiatrische problematiek kunnen in een gastgezin verblijven of ondersteund worden in het zelfstandig wonen.

In Vlaanderen is er nood aan 1000 extra pleeggezinnen. Daarom investeren Cera en KBC Bank in 2013 samen met de sector in pleegzorg door middelen te geven om meer pleegouders te werven en te ondersteunen.

Hulpverleningsmethodiek Pleegzorg

Een pleeggezin kan - beter dan een residentiële voorziening - voldoen aan de basisbehoeften van een kind. Pleegzorg is echter een kwetsbare interventie. Ongeveer 44 % van de Vlaamse pleegzorgplaatsingen eindigen voortijdig omwille van negatieve redenen. Een goede samenwerking tussen ouders, pleegouders en pleegzorgwerkers leidt tot stabielere plaatsingen. Het project 'Pleegzorg in Vlaanderen' loopt nog tot 2016 met de steun van Cera. Het wordt uitgevoerd in partnerschap met de Vrije Universiteit Brussel en richt zich op het ontwikkelen, het implementeren en het evalueren van een hulpverleningsmethodiek. Deze methodiek zet in op de samenwerking tussen ouders, pleegouders en pleegzorgwerkers zodat voor al deze partijen het belang van het kind voorop staat en het zich kan ontplooiën in het pleeggezin.

Waarom aandacht voor verlies en rouw zo belangrijk is in de pleegzorg

Hans Grietens

“Pleegkinderen, pleeggezinnen, ouders en pleegzorgwerkers leren omgaan in het dagelijkse leven met verlieservaringen en de gevoelens die deze oproepen, kan bijdragen tot het succes van pleegzorg.”

De plaatsing van een kind in een pleeggezin kan in meerdere opzichten als een verlieservaring worden beschouwd. Niet in het minst voor het kind zelf (Fahlberg, 2008). Het moet veel achterlaten, zijn thuis, ouders, broers en zussen, vriendjes en school, huisdieren, de gewoonten en cultuur van het gezin, de vertrouwde omgeving, enzovoort. Er is verlies op materieel, emotioneel, psychologisch, sociaal, interpersoonlijk en spiritueel vlak. Ook voor de ouders van het kind is er een groot verlies. Zij verliezen (tijdelijk) hun kind en de zorg en opvoeding ervoor, twee wezenlijke dimensies van het hebben van kinderen. Ze verliezen de liefde en spontane genegenheid die een kind voor zijn ouder in het dagelijkse leven toont. Die krijgen ze nu enkel nog ‘op afspraak’ tijdens de bezoekenmomenten. Verder moeten ze het doen met herinneringen en met de vage hoop dat hun kind op een dag wel zal mogen terugkeren naar huis.

Verlies van zulke belangrijke zaken als een thuis en een kind hebben tot gevolg dat mensen gaan rouwen. Hun emotionele leven staat voor een bepaalde tijd in het teken van wat ze verloren hebben en hun gedrag verwijst naar hun worsteling met de gevoelens die het kwijt zijn van wat hen zo dierbaar was met zich meebrengt. Rouwen is loslaten en meestal volgt na een intens rouwproces een nieuwe fase in het leven van mensen. Er komt energie vrij om naar de toekomst te kijken en plannen te maken. Maar om een rouwproces goed te kunnen afsluiten, moeten mensen ‘mogen’ rouwen van zichzelf en hun omgeving. Het verlies erkennen is een eerste belangrijke stap bij aanvang van een rouwproces.

Dit is zowel voor vele pleegkinderen als hun ouders echter lang niet vanzelfsprekend. Het verlies dat ze meemaken wordt vaak niet erkend door hun omgeving. Voor kinderen zijn de verlieservaringen soms ambigu, wat het rouwproces fel bemoeilijkt (Lee & Whiting, 2007). Het is bijvoorbeeld niet duidelijk hoe permanent het verlies van thuis en al wat daarmee samenhangt zal zijn. Is er nog mogelijkheid tot terugkeer? Kan ik de band met mijn ouders nog bewaren of herstellen? Of er is te weinig informatie over de oorzaken van het verlies. Waarom werd ik uithuis geplaatst? Of de verschillende partijen maken onderling ruzie – de ouders bijvoorbeeld zijn het niet eens met de plaatsing of de keuze van het pleeggezin – en dat maakt de situatie onduidelijk voor het kind. Of de uithuisplaatsing wordt door de omgeving niet als een verlies erkend. Men zegt aan het kind: “Je hebt het toch beter nu!” en geeft het niet de kans stil te staan bij het verlies van zijn thuis en erover te rouwen. Ouders ervaren eveneens een gebrek aan erkenning van de omgeving. Ze treuren, maar mogen dit niet laten zien. Het verlies dat ze lijden hebben ze volgens hun omgeving zelf in grote mate bewerkstelligd. Zij worden verantwoordelijk gesteld voor de uithuisplaatsing van hun kind. Ze hebben er niet goed voor gezorgd, ze hebben het niet beschermd tegen geweld. In de literatuur over rouw spreekt men in zulke gevallen van ‘disenfranchised grief’ en de verhalen van ouders illustreren dat zij een stil verdriet met zich meedragen, diep treuren, maar dit niet mogen tonen aan de buitenwereld, die hen veroordeelt (Creemers & Van Looy, 2011).

De pleegouders worden ook met verlies en rouw geconfronteerd. Ze zijn nauw betrokken bij de gevoelswereld van hun pleegkind en bij zijn ambigue verlieservaringen. Misschien dragen ze, onbewust en vanuit een grote bekommernis voor het welzijn van hun pleegkind, aan deze

ambigüiteit bij door onvoldoende stil te staan bij wat het kind allemaal loslaat. Maar er zijn ook rechtstreekse confrontaties. Een plaatsing is ingrijpend voor het gezinsleven. Misschien moeten sommige gewoontes van het gezin worden opgegeven of veranderd. Of moet de structuur worden aangepast. En wanneer de plaatsing ten einde loopt, omdat het pleegkind terug naar zijn gezin van oorsprong kan of de meerderjarigheid heeft bereikt, voelt dit vanzelfsprekend als een verlies. Het pleegkind, hoewel tijdelijk te gast, was een deel van het gezin geworden. Wanneer de plaatsing voortijdig moet worden stopgezet, om welke reden ook, is dit eveneens een verlies. Men had het anders gewild. En in beide gevallen kan het rouwproces worden bemoeilijkt omdat het verlies als zodanig niet wordt erkend door de omgeving van de pleegouders. “Dat is pleegzorg!” of “Je wist toch waar je aan begon!”, luidt het dan. Daarbij mogen we niet vergeten dat de eigen kinderen van de pleegouders delen in dit verlies. Zij hebben vaak spijt dat hun ‘pleegbrusje’ weg gaat of weg moet, zo blijkt uit onderzoek (Hendrickx, Migerode, & Peleman, 2009). En zij ervaren daarnaast specifieke vormen van verlies. Ze moeten hun ouders, hun huis, hun speelgoed delen met andere, ‘vreemde’ kinderen en krijgen door de komst van dat kind een andere positie in het gezin (Thompson & McPherson, 2011). Waar kunnen zij met hun gevoelens terecht?

Verlieservaringen van pleegkinderen, ouders en pleeggezinnen onderkennen, erkennen en bespreekbaar maken is zonder meer aan de orde in elke pleegzorgbegeleiding. Helaas krijgt dit moeilijke thema te weinig aandacht. Er wordt nogal eens aan voorbijgegaan, omdat andere, schijnbaar meer acute problemen in de begeleiding de tijd en energie van de pleegzorgwerkers opslorpen. Dat is jammer. Vele gedragsproblemen van pleegkinderen vinden wellicht mede hun oorsprong in het niet onderkennen dat het kind verlies ervaart en aan rouwen toe is, of ze worden erdoor in stand gehouden. De contacten tussen pleegkinderen, ouders en pleeggezin zijn gebaat bij het onderkennen van de onderliggende verlieservaringen van alle partijen. Het kan hen helpen meer zichzelf te zijn en meer zichzelf te laten zien zoals men is. Het leidt wellicht tot meer openheid en authentiekere contacten, waardoor men weet wat men aan elkaar heeft. Openheid kan dan weer herstel (bv. van de moederrol) bevorderen.

Pleegkinderen, pleeggezinnen, ouders en pleegzorgwerkers leren omgaan in het dagelijkse leven met verlieservaringen en de gevoelens die deze oproepen, kan bijdragen tot het succes van pleegzorg. Daarom verdient het project ‘Help jij me verder?’ van Pleeggezinndienst Genk en omgeving alle steun.

Referenties

- Creemers, M., & Van Looy, J. (2011). *Moeders vertellen over de uithuisplaatsing van hun kind bij een familielid. Een exploratief kwalitatief onderzoek. (Masterproef).* Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- Fahlberg, V.I. (2008). *A child's journey through placement (UK edition).* London: British Association for Adoption and Fostering.
- Hendrickx, G., Migerode, L., & Peleman, K. (2009). *Hoe beleven en ervaren de eigen kinderen van pleegouders een pleegzorgsituatie? Masterproef.* Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- Lee, R.E., & Whiting, J.B. (2007). *Foster children's expressions of ambiguous loss. The American Journal of Family Therapy, 35, 417-428.*
- Thompson, H., & McPherson, S. (2011). *The experience of living with a foster sibling, as described by the birth children of foster carers. Adoption & Fostering, 35, 49-60.*

Hans Grietens is doctor in de orthopedagogische wetenschappen, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen (Nederland). Hij focust onder andere op hulpverlening aan kinderen met ernstige gedrags- en opvoedingsproblemen, het jonge kind in de zorg en pleegzorg.

Deelnemers rondetafel

Lieve Balcaen, Steunpunt Jeugdhulp
Min Berghmans, Steunpunt Jeugdhulp
Luc Claessens, Huize Bethanië
David Debrouwere, Agentschap Jongerenwelzijn
Carmen de Crombrughe, Cera
Jan De Ridder, Kabinet Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Stéphanie De Smet, Cera
Paul Le Percq, Regionale Adviesraad Cera
Heidi Loos, Cera
Carmen Mathijssen, Cera
Kristien Martens, Cera
Jean Muysers, Regionale Adviesraad Cera
Inge Roseeuw, De Touter
Willy Van Damme, Jongerenbegeleiding
Dominique van den Akker, Kinderrechtencommissariaat
Eddy Van den hove, Vlaams Welzijnsverbond
Karen Vander Steene, Rechtbank van eerste aanleg
Inge Van Fraechem, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC)
Matthieu Vanhove, Cera
Nicole Vettenburg, Universiteit Gent
Lode Walgrave, KU Leuven (voorzitter)

Leden van de jury

Min Berghmans, Steunpunt Jeugdhulp
Stefaan Berteloot, Regionale Adviesraad Cera
Margot Cloet, Kabinet Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
David De Brouwere, Agentschap Jongerenwelzijn
Stéphanie De Smet, Cera
Willy Kemseke, Regionale Adviesraad Cera
Kristien Martens, Cera
Inge Roseeuw, De Touter
Luc Vandecatseye, Regionale Adviesraad Cera
Ghislaine Van Kerckhove, lid Raad van Bestuur Cera
Bruno Vanobbergen, Kinderrechtencommissariaat (voorzitter)

Werkgroep

Deze werkgroep suggereerde de experten en bepaalde mee de inhoud van het document van de projecten.

David Debrouwere, Agentschap Jongerenwelzijn
Stéphanie De Smet, Cera
Kristine Kloeck, Child Focus
Inge Roseeuw, De Touter

Lijst afkortingen

ABFT	Attachment Based Family therapie
BAL	Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven
BJB	Bijzondere Jeugdbijstand
BJZ	Bijzondere Jeugdzorg
BZW	Begeleid Zelfstandig Wonen
CaH	Crisishulp aan Huis
CANO	Centrum voor Actieve Netwerkontwikkeling en Omgevingsondersteuning
CAW	Centrum voor Algemeen Welzijn
CIG	Centrum voor Integrale Jeugdzorg
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
GAS	Goal Attainment Scaling
HCA	Herstelgerichte en Constructieve Afhandelingsvormen
Hergo	Herstelgericht Groepsoverleg
IJHV	Integrale Jeugdhulp Vlaanderen
IKT	Intensieve Kortdurende Thuisbegeleiding
KiHARO	Kind in hechting en Herstel van de Affectief-Relationele Ontwikkeling
KMI	Kruispunt Migratie-Integratie
MFC	MultiFunctioneel Centrum
MOF	Misdrijf omschreven feit
OBJ	Ondersteuningsteam Allochtonen Bijzondere Jeugdbijstand
OOBC	Orthopedagogisch Observatie- en Behandelingscentrum
OTA	OndersteuningsTeam Allochtonen
SJB	Begeleidingstehuis Sint-Jan Baptist
SMARTIE	Specifiek-Meetbaar-Acceptabel-Realistisch-Tijdsgebonden-Inspirerend-Eigen controle
TB	Thuisbegeleiding
TCK	Trainingcentra voor Kamerbewoning
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VHT	Videohometraining
VIB	Videointeractiebegeleiding
VTO	Vorming, Training en Opleiding